

Universitätsbibliothek Wuppertal

Iulianu Autokratoros Ta Sōzomena, Kai Tu En Agiois Kyrillu Archiepiskopu Alexandreias Pros Ta Tu En Atheois Iulianu Logoi Dekā

Julian

Lipsiae, Anno MDCXCVI.

Liber octavus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1694](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1694)

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΚΥΡΡΙΛΛΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ,

ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΕΥΑΓΓΟΥΣ

Θρησκείας, πρὸς τὰ τῶν ἐν ἀθέοις Ἰουλιανῶν.

ΛΟΓΟΣ ΟΓΔΟΟΣ.

S. CYRILLI ALEXANDRIÆ
ARCHIEPISCOPI,

PRO SANCTA CHRISTIANORVM RELIGIONE,
ADVERSUS LIBROS ATHEI IULIANI.

LIBER OCTAVVS.

ΑΙΡΕΤΑΙ μὲν τῷ σοφῷ καὶ ἁγίῳ τῆς ἀρρήτου δόξης ὁ πόλεμος, καὶ τοῖς ἐπέκεινα νῦν τὰ τῆς ἑαυτῶν συνέσεως ἐπαφίη βέλη, πλὴν ἔξω φέρεται πάντα σκοπῶ. ψευδοῦσιν γὰρ, καὶ ἀλαζονεύεται, καὶ τῆς θεοπνεύτου διαμνημονεύει γραφῆς, καὶ ὑποπλάττεται μὲν εἶδεναι τὰ ἐν αὐτῇ καταφωρεῖται γε μὴν συνεισὶ δὲν, καὶ τῶτο ἡμῖν αὐτῇ τῶν πραγμάτων ἐνδείξειεν ἢ βάσανον. Ἄρτι μὲν γὰρ τῶν διὰ πίστεως τῶν ἐν Χριστῷ συναγυγερμένων εἰς λαὸν ἁγίον, γεγονότας δὲ καὶ ἀγαθουργῶν λαμπρῶν καὶ ἀξιαγάσων ἐπιηδευμάτων ἐπισήμονας, μιαιφάνους καὶ βδελυρωτάτους, οἰκτρῶν καὶ κατερριμμένων, καὶ μηδενὸς ἀξίους, καὶ τί γὰρ ἐχὶ τῶν τοιούτων ὀνομάσας ἔχει. ὡς περ δὲ ἐν ἀποχρῶσαν ἡμῶν ποιησάμενος τὴν καλὰ ῥήσιν, καὶ καθ' ἑτέρας πει-

BELLVM quidem suscipit contra ineffabilem maiestatem vaser Iulianus, & in ea, quæ mentem exuperant ingenii sui, tela conicit; veruntamen a scopo aberrant omnia. Mendacia quippe dicit, & falso gloriatur, factaque diuinæ Scripturæ mentione fingit, explorata sibi esse quæ in illa continentur. Quancquam ignarus plane deprehenditur: idque rerum experimentum ipsum nobis probauerit. Modo enim eos, qui per fidem in populum sanctum congregati sunt, quique bona & præclara facinora ediderunt, & mirabilibus studiis claruerunt, scelestos, execrandos, miserabiles, abiectos, viles, & nullo non istiusmodi nomine nuncupat. Qua quidem in nos inuectiua non contentus, aliis quoque modis proba-

probare nititur, nos incertos vbinam simus animi, & ignaros, rectam veritatis viam non insistere, sed orbitam quodammodo prateruehi, & Mosaicum præceptum in totum negligere, & nos ab eo sanctisque Prophetis, qui post illum fuerunt, opinione discrepare. Rursum autem sic scribit:

IULIANVS.

Quoniam autem discrepare se aiunt a Iudæis huius temporis, seque vere Israelitas esse, iuxta Prophetas suos, & Moysi maxime credere, ac Prophetis quotquot ei in Iudæa successerunt; videamus qua in re maxime cum illis consentiant. Incipiendum porro nobis est a scriptis Moysi, qui & ipse, vt aiunt, futuram Iesu prædixit natiuitatem. Moses itaque ille, non semel, neque bis, neque ter, sed multoties, vnum Deum duntaxat colere iubet, quem sane supremum quoque nominat, Deum autem alium nusquam, sed Angelos nominat, & Dominos, atque etiam plures Deos. Eximum autem illum primum, sed alium non existimauit secundum, nec similem, nec inæqualem, quemadmodum vos fecistis. Quod si apud vos vnum est de his Moysi vocabulum, æquum est vt illud proferatis.

Deut. 18. Nam istud: *Prophetam vobis suscitabit Dominus Deus vester ex fratribus vestris, sicut me: ipsum audietis;* vtique de filio Mariæ dictum non est. Sin autem vestri gratia quis concesserit, ait ipsum sibi similem fore, ac non Deo: prophetam sicut seipsum, & ex hominibus, sed non ex Deo. Et illud: *Non deficiet princeps ex Iuda, & Dux de femoribus eius;* sane de hoc dictum non est, sed de regno Dauidis, quod in Sedecia Rege videtur vtique defuisse. Et certe Scriptura bifariam legitur: *Donec veniant que reposita sunt ei:* Vos autem sic interuertistis: *Donec veniat cui repositum est.* Quod autem horum nihil in Iesum quadret, manifestum est. Neque enim est ex Iuda. (quomodo enim ille, vt vos vultis, non ex Ioseph, sed ex Spiritu sancto natus sit?) Nam Iosephi genus quum recensetis, ad Iudam refertis, neque tamen hoc satis scite interpolare potuistis. Arguuntur enim Matthæus & Lucas de eius genealogia inuicem discrepare.

Gen. 49. Et illud: *Non deficiet princeps ex Iuda, & Dux de femoribus eius;* sane de hoc dictum non est, sed de regno Dauidis, quod in Sedecia Rege videtur vtique defuisse. Et certe Scriptura bifariam legitur: *Donec veniant que reposita sunt ei:* Vos autem sic interuertistis: *Donec veniat cui repositum est.* Quod autem horum nihil in Iesum quadret, manifestum est. Neque enim est ex Iuda. (quomodo enim ille, vt vos vultis, non ex Ioseph, sed ex Spiritu sancto natus sit?) Nam Iosephi genus quum recensetis, ad Iudam refertis, neque tamen hoc satis scite interpolare potuistis. Arguuntur enim Matthæus & Lucas de eius genealogia inuicem discrepare.

Ἀρᾶται τρόπος πληροφορεῖν, ὡς εἰδὲ ὅποι ποτὲ Φρενῶν ἐσμὲν ἐγνωκότας, ἔτε μὴν εἰδότας, τὴν ἐνθὺ τῆς ἀληθείας ἰεναί τρεῖδον, ἀποσκιρτήσαι ὅ ὡσπερ ἀμαξίτῃ, καὶ ἀφειδήσαι μὲν, καὶ τῆτο εἰσ-ἀπαν, τῆς διὰ Μωσέως ἐντολῆς, διαφόρος δὲ εἶναι καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν ἀγίοις προφήταις. Γράφει δὲ πάλιν ὡδὲ

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἐπειδὴ δὲ πρὸς μὲν τῆς νυνὶ Ἰουδαίους δια-
B Φέρεσθαι φασίν, εἶναι δὲ ἀκριβῶς Ἰσραηλίτας, καὶ τῆς Προφήτας αὐτῶν, καὶ τῶ Μωσῆ μάλι-
 σα πείθεσθαι, καὶ τοῖς ἀπ' ἐκείνων περὶ τὴν Ἰου-
 δαίαν ἐπιγενομένοις Προφήταις, ἴδωμεν καὶ τί
 μάλισα αὐτοῖς ὁμολογῶσιν. ἀρκτέον δὲ ἡμῶν
 ἀπὸ τῶν Μωσέως, ὃν δὴ καὶ αὐτὸν φασὶ προκη-
 ρύξαι τὴν ἐσομένην Ἰησοῦ γέννησιν. Ὁ τοίνυν Μω-
 σῆς ἔχ' ἅπαξ, εἰδὲ δὲς, εἰδὲ τρεῖς, ἀλλὰ
 πλεισάνικς ἓνα Θεὸν μόνον ἀξιοῖ τιμᾶν, ὃν δὴ καὶ
 ἐπὶ πᾶσιν ὀνομάζει, Θεὸν δὲ ἕτερον εἰδὲ μὲν,
C ἀγγέλου δὲ ὀνομάζει, καὶ κυρίου, καὶ μὲν τοι καὶ
 Θεὸς πλείονας. ἐξαιρέτον ὅ τὸν πρῶτον, ἄλλον
 δὲ ἔχ' ὑπείληφε δεύτερον, ἔτε ὁμοιον, ἔτε
 ἀνόμοιον, καθάπερ ὑμεῖς ἀπεξείργασθε. εἰ δὲ
 ἔσι πᾶ παρ' ὑμῶν ὑπὲρ τῶτων μία Μωσέως
 ρῆσις, ταύτην ἐσὲ δίκαιοι προφέρειν. Τὸ ᾧ, προ-
 φῆτην ὑμῶν ἀναστήσει κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐκ
 τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ' αὐτῷ ἀκῆσεσθε
 μάλισα μὲν ἐν ἐκείνην περὶ τῆς γεννηθῆναι
 ἐκ Μαρίας. εἰ δὲ τις ὑμῶν ἐνεκα συγχωρήσειεν,
D εἰ αὐτῷ φησὶν αὐτὸν ὁμοιον γενήσεσθαι, καὶ εἰ τῶ
 Θεῷ προφῆτην ὡσπερ εἰ αὐτὸν, καὶ ἐξ ἀνθρώ-
 πων, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ. καὶ τὸ, ἐκ ἐκλείψει
 ἀρχῶν ἐξ Ἰούδα, εἰδὲ ἡγῆμεν ἐκ τῶν μη-
 ρῶν αὐτῷ, μάλισα μὲν ἐκ ἐκείνην περὶ τῆς
 ἀλλὰ περὶ τῆς τῆς Δαβὶδ βασιλείας, ἡ δὴ κα-
 ταλήξαι φαίνεται εἰς Σεδεκίαν βασιλέα. καὶ
 δὴ ἡ γραφὴ διπλῶς πῶς ἔχει ἕως ἔλθῃ τὰ ἀ-
 ποκείμενα αὐτῷ. παραπεποιήκατε δὲ ὁμοίως
 ὑμεῖς ἕως ἔλθῃ ᾧ ἀποκείλαι. ὅτι δὲ τῶτων εἰ-
E δὲν τῶ Ἰησοῦ προσήκει, πρόδηλον. εἰδὲ γὰρ
 ἔσι ἐξ Ἰούδα, (πῶς ᾧ ὁ καθ' ὑμᾶς ἐκ ἐξ
 Ἰωσήφ, ἀλλ' ἐξ ἀγίας Πνεύματος γεγονώς;)
 τὸν Ἰωσήφ ᾧ γενεαλογῶντες εἰς τὸν Ἰούδαν ἀ-
 ναφέρετε, καὶ εἰδὲ τῆτο ἐδυνήθητε πλάσαι
 καλῶς. Ἐλέγχονται ᾧ Ματθαῖος καὶ Δεκῆς
 περὶ τῆς γενεαλογίας αὐτῷ διαφωρῶντες πρὸς
 ἀλλήλους.

Ὅτι μὲν τοίνυν Ἰσραηλίται καὶ ἀλήθειαν ἡ-
 μείς, οἱ διὰ πίσεως τῆς ἐν Χριστῷ δεδικαλωμένοι,
 νομομαθῆς ὡν ὁ Παῦλος ἀποφανεῖ γεγραφώς·
 ἔστι πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, ἔστι Ἰσραὴλ· ἔδδ
 ἔστι, ὅτι εἰσὶ σπέρμα Ἀβραάμ, πάντες τέκνα·
 ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας, ταῦτα λογίζε-
 ται εἰς σπέρμα. ἐσμὲν ἡμεῖς κατ' ἐπαγγελίαν
 υἱοὶ τῆ προπάτορος Ἀβραάμ, ἅτε δὴ καλακο-
 λασθήσαντες τοῖς ἴχνεσι τῆς πίσεως αὐτοῦ. ὅτε
 τοίνυν τῆς ἐπαγγελίας τὰ τέκνα ταυτί δὴ καὶ μό-
 να καλαλογισθεῖεν ἂν εἰς σπέρμα τῆ Ἀβραάμ,
 ἄραρεν ὅτι πρέποι ἂν καὶ ἀναμφιβόλως Ἰσραη-
 λίτας ἡμᾶς καὶ ἀλήθειαν εἶναι τε καὶ ὀνομάζεσθαι.
 Ὅτι δὲ τοῖς Μωσέως περὶ Θεοῦ δόγμασιν καὶ τοῖς
 τῶν ἀγίων Προφητῶν συμφέρεται τὰ Χριστιανῶν,
 ἀταλαίπωρον κομιδῇ τοῖς ἐθέλουσιν ἰδεῖν.
 ἀρνούμεθα ἢ ἐκείθεν, καθάπερ ἀπὸ πηγῶν, τὴν
 εἰς πᾶν ἡτίων τῶν ἀρίτων ἡμᾶς ἀποκομίζου-
 σαν γνῶσιν. τῆ τοίνυν καὶ αὐτὸς ἡμῶν ὁ τῶν ὅλων
 Θεὸς καθυπισχνεῖτο, λέγων διὰ Φωνῆς Ἡσαΐα·
 ἀνλήσειε ὕδωρ μετ' εὐφροσύνης ἐκ τῶν πη-
 γῶν τῶ σωτηρίας. ὕδατι ἢ ζωοποιῶ τὸν ἱερόν τε
 καὶ θεῖον ἀφομοιοῖ λόγον, ὃν αἱ τῆ σωτηρίας βρύου-
 σι πηγῶν, τῆτ' ἐστὶ Μωσῆς, καὶ οἱ Προφῆται,
 Ἀπόστολοι τε, καὶ Ευαγγελισταί. ἔκδεν ἔτε τοῖς
 Μωσέως δόγμασιν, ἔτε τοῖς τῶν ἀγίων Προ-
 φητῶν ἀνεληνεγμένους πώποτε καλῶδοι τις ἂν
 ἡμᾶς. καθηγήτας ἢ αὐτὸς πεποιήμεθα τῶν εἰς
 εὐσέβειαν μαθημάτων, δογματικῆς τε ὁμοῦ καὶ ἡ-
 θικῆς ἐπιστήμης. Ἐνα δὲ ὅτι τὸν φύσει καὶ ἀληθῶς
 ὄντα Θεόν, ὁρατῶν τε καὶ ἀορατῶν δημιουργόν
 καὶ κύριον, διωμολόγηκε μὲν ὁ Μωσῆς, πεφα-
 νέρωκε ἢ καὶ ἡμῶν, καλαρνήσατο ἂν ἔδειξαι. εἰς-
 κενώμηνε ἢ αὐτὸν λέγοντα σαφῶς· ἔκ ἐσον-
 τά σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ. καὶ πάλιν ἔποίη-
 σεις σεαυτῷ εἰδῶλον, ἔδδ παντὸς ὁμοίωμα,
 ὅσα ἐν τῷ ἔρανῳ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῆ κατω,
 καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασι ὑποκάτω τῆς γῆς. καὶ μὴν
 καὶ διὰ Φωνῆς τῶν Προφητῶν ἔτω Φησὶν ἐρεῖτε
 αὐτοῖς, θεοὶ οἱ τὸν ἔρανόν καὶ τὴν γῆν ἔκ ἐποίη-
 σαν, ἀπολέστωσαν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὑποκά-
 τωθεν τῆ ἔρανῳ τῆτ' καὶ προσέτι τῆτ' καὶ
 Θεὸν πλὴν ἐμοῦ ἔκ γνῶσιν, καὶ σώζων ἔκ ἐστὶ
 πάρεξ ἐμοῦ. ψάλλει δὲ π' καὶ ὁ θεσπέσιος Δα-
 βὶδ', ὅτι πάντες οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν δαμόνια, ὁ δὲ
 κύριος τῆς ἔρανῳ ἐποίησεν. Ἐπόμενοι τοίνυν καὶ
 ἡμεῖς διὰ Μωσέως εὐ μάλα θεοσπισμένοι, καὶ προφητικοῖς κηρύγμασιν, ἔνα μὲν τὸν φύσει καὶ

Itaque revera Israelitas nos esse, qui
 per fidem in Christo iustificati sumus,
 Paulus in Lege apprime eruditus osten-
 det his verbis: *Non enim omnes qui ex Rom. 9.*
Israel, ii sunt Israelita: neque quia semen
sunt Abrahæ, omnes filii; sed qui filii sunt
promissionis, hi estimantur in semine. Su-
 mus autem nos secundum promissio-
 nem filii patriarchæ Abrahæ, utpote
 qui sequimur vestigia fidei illius. Quum
 ergo filii promissionis soli computen-
 tur in semen Abrahæ, utique consen-
 taneum est ac indubitatum, nos reipsa
 Israelitas esse ac dici. Quod autem
 Moyfis & sanctorum Prophetarum pla-
 citis de Deo Christianorum dogmata
 consentiant, nullo negotio quivis per-
 spiciet. Inde enim, velut e fontibus,
 cognitionem quæ nos ad optima quæ-
 que perducit, haurimus. Hoc videli-
 cet nobis uniuersi Deus pollicitus est
 per vocem Esaia dicens: *Haurietis* *Esaï. 12.*

aquam cum gaudio de fontibus saluatoris.
 Aquæ enim viuificæ sacrum diuinum-
 que sermonem comparat, quem Salu-
 tis fontes effundunt, hoc est, Moses,
 Prophetæ, Apostoli, & Euangelistæ.
 Quapropter nemo nos Mosi aut san-
 ctorum Apostolorum placitis aduersari
 unquam viderit. Hos enim magistros
 pietatis dogmatumque iuxta ac morum
 assumimus. At Mosen professum fuisse,
 unum natura & vere Deum existe-
 re, visibillum & inuisibillum opificem
 ac dominum, eumque nobis palam fecisse,
 nemo sane inficias ibit. Induxit
 enim illum clare dicentem: *Non erunt*
tibi Dii alii præter me. Et rursum: *Exod. 10.*

Non facies tibi ipsi idolum, nec cuiusquam
similitudinem eorum, quacunque sunt in
caelo sursum, & in terra deorsum, & que-
cunque sunt in aquis subtus terram.
 Quinetiam voce prophetarum sic in-
 quit: *Dicetis ipsis: Dii, qui caelum & ter-* *Hier. 10.*

ram non fecerunt, pereant de terra, &
desubter caelo isto. Ad hæc: *Et Deum* *Hose. 13.*
præter me nescias; &: Saluans non est præ-
ter me. Canit autem etiam David
 alicubi: *Omnes dii gentium demonia,* *Psal. 95.*
Dominus autem celos fecit. Nos igitur
 Mosi oracula, & Prophetarum
 prædictiones sequuti, unum

quidem natura ac vere confitemur esse Deum. Scimus autem præterea, & indubitanter credimus, omnes illos deos gentium esse dæmonia. Vbinam ergo a sanctis dissentimus? aut quomodo illorum opinionibus aduersamur, quasi diuersa sentiamus aut loquamur? Prodeat, ostendat, nec inania verba vehemens ille aduersarius & accusator veritatis in nos effundat. Cæterum permirum mihi visum est, quod quum affirmet non semel, sed multoties, optimum Mosen confiteri vnum Deum esse, & alium præter ipsum plane nullum; tamen non vereatur dicere, Angelos ab illo Dominos, adeoque plures Deos nominari, sed primum illum præ aliis eximium; verum quod aliis præcellat, non sufficiet ad hoc, vt alii tolerantur. Sin autem solus sit & dicatur ipse secundum naturam Deus, tum certe nullus erit cum ipso reuera Deus. Quid ergo Mosis verba corrumpit, quum aperte dicat: *Audi Israel, Dominus Deus tuus Dominus vnus est.* Non enim præcipuum inter cæteros vnum & supra omnes Deum intelligere volebat aut dicere; sed incomparabili eminentiæ genere potius sublimem spiritualiter, & vltra id omne, quod mente comprehenditur, & ex se ortum, & solum ingentum esse nouerat. Iam, quomodo aut vnde potest esse dubium, quod quum vnus & solus sit Deus ac Dominus, licet quidam dicantur dii ac domini, nudo tamen nomine tenus duntaxat id honoris acceperunt, quum alterius sint ab ipso natura, inferioris nimirum, & quæ aliquando non erat, sed ab ipso producta est in ortum? Et sane eandem quoque nobis appellationem tribuens vniuersi Deus: *Ego, inquit, dixi Diis estis, & filii excelsi omnes.* Num igitur qui eum honorem ac decus ab eius bonitate fortiti sumus, vt dii nuncupemur, nostræ naturæ modum ignorabimus? Minime vero. Sapientes enim vt simus, nihil non penſi & curæ nobis est. Quod autem Moseſ, tametsi Deum vnū dicit, Patrē nimirum, vtique confiteatur vna cum ipſo, illum ex ipſo, & in ipſo, & propriū eius Deum Verbū, semper coexistentem, & extra omnem temporis mensuram simul subsistentem, & coadorandum Filium, adeoque Spiritum sanctum, paulo post iterum demonstrabimus; tametsi de his ipsis cum illo iam prolixius egimus. Non enim, vt ait ipse, innouando quidquam affinximus, aut scriptis Mosaicis temere

Α ἀληθῶς ὁμολογῶμεν εἶναι Θεόν. ἴσμεν δὲ πρὸς τῶν θεῶν, καὶ ἀνευδοκίᾳς πεπιθεύσαμεν, ὅτι πάντες οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν δαίμονια. πῶς τοιγαρῶν ἐσμὲν τοῖς ἀγίοις διάφοροι; ἢ πῶς ταῖς ἐκείνων ἀντανισάμεθα δόξαις, ὡς ἕτερα ἅτλα φρονῶντες, ἢ λέγοντες; ἠκέτω, δεικνύτω μὴ γὰρ δὴ κενὸς ἡμῶν καλαχείτο λόγος ὁ δεινὸς ἐνσάτης καὶ τῆς ἀληθείας κατήγορος. Καταλέθηπα δὲ ὅτι καίτοι διίχουριζόμενος ἔχ' ἅπαρ, ἀλλὰ πλεισθικίς, ἓνα Θεὸν εἶναι καὶ μὴν καὶ ὁμολογεῖν τὸν πανάρισον Μωσέα, καὶ ἕτερον ἐπ' αὐτῷ πάντελας ἔδνα, κυρίως αὐτὸν ἀγγέλλας εἰπεῖν, καὶ μὴν καὶ θεὸς πλειοναῖς, ἔκ οἷδ' ὅπως ἀπολομα, ἐξαίρετον ὃ παρὰ τῆς ἄλλης τὸν πρῶτον, ἀλλ' ἔτὸ πρῶτον ἐτέρων ἀποχρήσει μόνον εἰς τὸ ἀνελεῖν αὐτῶν εἰ δὲ δὴ μόνος εἴη καὶ λέγοιτο καὶ φύσιν αὐτὸς, τότε καὶ ἔδειξεν ἓνα σὺν αὐτῷ Θεὸς ἀληθῶς. ἀνθ' ὅτι δὴ ἐν παραφθείρει τὰ Μωσέως, καίτοι λέγοντος ἐναργῶς ἄνεκε Ἰσραὴλ, κύριος ὁ Θεός σου, κύριος εἷς ἐστίν. ἔγ' ἔξαιρετον παρ' ἐτέρων τὸν ἓνα καὶ ἐπὶ πάντας Θεὸν ἠξίως φρονεῖν ἢ λέγειν, ἀσυγκρίτοις ὃ μᾶλλον ὑπεροχῆς ἠρμένον ὑψῆ νοητῶς, καὶ πέρα πάντος νοητῶ, καὶ ἀλοφουᾶ, καὶ ἀγέννητον μόνον ὄντα ἠπίσαστο. εἶτα πῶς ἢ πόθεν ἐνδοιασὸν, ὡς ἐνὸς ὄντος καὶ μόνου κυρίου καὶ Θεοῦ, καὶ εἰ λέγοιτο τινες θεοὶ καὶ κύριοι, γυμνῆ τετίμηται κλήσει, φύσεως ὄντες παρ' αὐτὸν ἐτέρας, ὑφειμένης δηλονότι, καὶ ποτὲ μὲν ἔκ ἔσης, κεινημένης ὃ παρ' αὐτῶ πρὸς ὑπαρξιν; καὶ γὰρ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς τὸ χρεῖμα δωρεῖται ὁ τ' ὅλων Θεός ἐγώ, φησιν, εἶπα, θεοὶ ἐσε, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες. Ἄρ' ἐν οἱ τετίμηται καὶ γέρας ἔχοντες ἡμερότητος τὸ διακεκλήθη θεοὶ, τ' ἐαυτῶν φύσεως τὸ μέτρον ἀγνοήσομεν; ἠκιστὰ γε. πεποιήμεθα γὰρ ἐν σπῆδῷ καὶ λόγῳ τὸ εἶναι σοφοί. ὅτι ὃ καὶ εἰ Θεὸν ἓνα λέγοι Μωσῆς, τὸν Πατέρα δηλονότι, συνομολογεῖ πᾶσιν αὐτῶ τὸν ἐξ αὐτῶ τε, καὶ ἐν αὐτῷ, καὶ ἴδιον αὐτῶ Θεὸν λόγον, αἰεὶ συνυπάρχοντα, καὶ ἀχρόνως συνυφειμένητα, καὶ συμπροσκυνῶμενον ὕιον, καὶ μὴν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, προῖσσης ἔτι βραχὺ τ' περὶ τῶν διαλέξεως, καὶ εἰσαυθίς διαδείξομεν, καίτοι μακρῶς πρὸς αὐτὸν περὶ γε τῶν αὐτῶν κατὰλείναντες λόγους. Οὐ γάρτοι, καθά φησιν αὐτὸς, καμνολομῶντες τι προσεργάσμεθα, καὶ τοῖς διὰ τῶ πανσόφου Μωσέως προσεθείναμεν λόγοις τὸ ἀδασανίσως δοῦν, κανόνα δὲ μᾶλλον

Deut. 6.

Psal. 82.

ἡσαυθμὴν τὰ αὐτῶν πεποιήμεθα. Ἐπειδὴ ἡ τὴν Χρι-
 στῶν γενέσει πολυπραγμονεῖ, καὶ τὸν τῶν πανσόφου
 Μωσέως περιεργάζεται νόμον· ἔτι δὴ φάναι τι
 περὶ τῶν αὐτῶν, ἔτι οἶδ' ὅπως διατείνεται
 μανθανέτω πρὸς ἡμῶν, ὅτι τὸ Μωσέως γρα-
 ματείας ὁ σκοπὸς εἰς τὸ αὐτῶν βλέπει μυστήριον,
 καὶ γραφείαι παρ' αὐτῶν πλεῖστα Χριστός. καὶ
 τῶν εἰδῶν ὁ θεσπέσιος ἔφη Παῦλος τέλος τῶν
 νόμων καὶ προφητῶν ὁ Χριστός. Ἀξιοχρεῶς δὲ
 γένοιτ' ἂν περὶ γε τῶν αὐτῶν, τοῖς Ἰουδαίων
 δήμοις ἐπιφωνῶν αὐτός· εἰ ἐπιστεύετε Μωσῆ,
 ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγρα-
 ψε. Φέρε δὴ ἔν, καί τοι πλεῖστα ὅσα καὶ ἀληθῆ
 μαρτύρια παρακομίζειν ἔξον, καὶ τῶν ἀκουητῶν,
 τῶν ἄλλων ἀφέμενοι τοῖς παρ' αὐτῶν παρενηγε-
 μένοις ἐπαφῶμεν τὴν βάσανον, ἕτω τε καὶ τῶν
 ψευδομυθῶν δεικνύμεν. ἔφη τοίνυν ὁ
 ἱεροφάνης Μωσῆς τοῖς ἐξ αἰμαῖος Ἰσραήλ·
 προφήτην ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου ὡς ἐμὲ ἀνα-
 στήσει κύριος ὁ θεός σου· αὐτῶν ἀκούσασθε. καὶ πάν-
 τα ὅσα ἠτήσω παρὰ κυρίου τῶν θεῶν σου ἐν Χω-
 ρῆβ, τῆ ἡμέρα τῆ ἐκκλησίας λέγοντες· ἔτι προσ-
 θήσομεν ἀκούσαι τὴν φωνὴν τῶν θεῶν ἡμῶν, καὶ
 πῦρ τὸ μέγα τῶν ὀψόμεθα ἔτι, ἔτι δὲ μὴ ἀ-
 ποθανώμεν. καὶ εἶπε κύριος πρὸς με· ὁρῶν,
 πάντα ὅσα ἐλάλησαν προφήτην ἀναστήσω
 αὐτοῖς ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, ὡς περὶ σὲ καὶ δώσω
 τὸ ῥῆμά μου ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ λαλήσει αὐ-
 τοῖς καὶ ὅτι ἂν ἐνείλωμαι αὐτῶν καὶ ἀνθρώπος,
 ὅς ἂν μὴ ἀκούσῃ ὅσα ἂν λαλήσῃ ὁ προφήτης
 ἐπὶ τῷ ὀνόματι μου, ἐγὼ ἐκδικήσω ἐξ αὐτῶν.
 Ἄθρει δὴ ἔν ὅπως ἐπὶ κατὰ τὸ Χριστῶν μυσ-
 τήριον εὖ μάλα κατεσημαίνετο. καθίελο μὲν γὰρ
 ὁ τῶν ὄλων θεὸς ἐν εἶδει πυρὸς ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Σι-
 ναῖ, καὶ φωνῆ τῆς σάλπιγγος ἤχη μέγα, καὶ τὸ γε-
 γραμμένον· ἀλλ' ἦν ἀπρόσβλητος τοῖς ὀρώσιν
 ἡ θεὰ, καὶ δύσοιτος ἀγαν ἡ τῶν σαλπίνγων ἡ χή-
 ταύτηλοι καὶ ἔφασκον ἀφορήτω δέει κεκρατημέ-
 νοι· τὸ πῦρ τὸ μέγα τῶν ὀψόμεθα ἔτι, καὶ ἔτι
 ἀκούσόμεθα τῆ φωνῆς κυρίου τῶν θεῶν ἡμῶν. ὡν-
 το μὲν γὰρ ἐξ ἑλληνικῆς ὄντες ἀβελτηρίας, πῦρ
 εἶναι τὸ ἀσθητὸν καὶ ὀρώμενον πρὸς ἡμῶν τὸν τῶν
 ὄλων θεόν, καὶ φωνῆς ἀκούσαι τῆς ἀπ' αὐτῶν. ὅτι
 δὲ δύσνοιτες ὄντες καὶ παχεῖς ἠγνοήμασι τὰ ληθῆς,
 ὀψὲ καὶ μόλις ἐμάνθανον, Χριστῶν λέγοντες αὐ-
 τοῖς περὶ τῶν θεῶν καὶ Πατρὸς ἕτε φωνὴν αὐτῶν
 πῶποτε ἀκηκόαστε, ἕτε εἶδον αὐτῶν ἐώρακατε.
 Οὐκ ἔν ἐπειδήπερ ἀπρόσιτος ἦν τοῖς τὸ τῆνι-

A nobis & amissim proposuimus. Quum
 autem Christi natiuitatem inquirat, &
 in lege Mosis sapientissimi frustra se
 torqueat, (de his enim nulla verba fe-
 cisse ipsum nescio quomodo contendit)
 discat a nobis, doctrinæ Mosaicæ scopum
 ad Christi mysterium pertinere, Chri-
 stumque apud eum multoties describi.
 Quod quum nosset diuinus Paulus, di-
 cebat: *Finis enim legis & Prophetarum,* Rom. 10.
Christus. Locuples autem harumce
 rerum ipse testis erit, Iudæos ita com-
 pellans: *Si crederetis, inquit, Mosis,* Ioan. 5.
crederetis mihi: de me enim ille scripsit.
 Agedum ergo, quamuis nullo negotio
 quam plurima testimonia eaque vera
 proferre liceat, nos aliis prætermis-
 sis, quæ ab ipso allata fuerunt perpenda-
 mus, atque ita vel in hoc mendacii il-
 lum arguamus. Dixit Moses ille sacro-
 rum interpres Israelitis: *Prophetam ex* Deuter. 18.
fratribus tuis, sicut me, suscitabit tibi
Dominus Deus tuus: ipsum audietis. Se-
cundum omnia que petisti a Domino Deo
tuo in Choreb, in die conuocationis, dicen-
tes: Non adiciemus audire vocem Dei
nostri, & ignem hunc magnum non aspi-
ciemus ultra, neque moriamur. Et ait
Dominus ad me: Recte omnia que loqui-
ti sunt. Prophetam suscitabo eis ex fra-
tribus eorum, sicut te: & dabo verbum
meum in ore eius: & loquetur eis, secun-
dum quod mandauero ei. Et homo, qui
non audierit, quæcunque loquutus fuerit
propheta ille in nomine meo, ego vindi-
ctam sumam de eo. Vide sis ergo ut
 opportune admodum illud Christi my-
 sterium significatum sit. Descendit e-
 nim ille vniuersi Deus in specie ignis
 super montem Sina, & vox tubæ reso-
 nabat valde, sicut scriptum est: sed spe-
 ctaculum illud cerni non poterat, & tu-
 barum sonus erat prorsus intolerabilis.
 Proindeque dicebant vehementi formi-
 dine capti: *Ignem hunc magnum non* Deut. 18.
videbimus ultra, & non audiemus vocem
Domini Dei nostri. Putabant enim, quum
 a Gentilium deliriis recentes essent,
 Deum vniuersi ignem esse sensibilem
 & conspicabilem, seque vocem ab eo
 prolata audiisse. Se autem præ ve-
 cordia & ingenii tarditate veritatem
 ignorasse, fero ac vix tandem didicerunt,
 Christo iis dicente de Deo & Patre:
Neque vocem eius vnquam audistis, Ioan. 5.
neque speciem eius vidistis. Quum igitur

spectaculum eorum, quæ ad Dei gloriam figurata erant, ferre non possent qui tum temporis instituebantur homines, tandem necessario incarnationis Unigeniti modus prædictus est. Nec enim aliter versari cum hominibus poterat, quum secundum naturam ipse Deus sit, quam si homo secundum nos factus appareret, simulque maneret Deus; quippe quum diuina & suprema natura stabilitate & immutabilitate gloriatur. Nominatus porro est Propheta, licet prophetarum sit dominus. Nam quum ad inanitatem se demisisset, humanitatis conditione suscepta, utique decebat quæ humanitatis sunt non despicere. Ipsa vero prophetia humanitatis conditioni valde congruit, sed & summum in rebus humanis dignitatis locum tenere putatur. At enim, inquit, clare istud dictum non est de eo, qui ex Maria prognatus est. Sin autem vestri gratia quis concesserit, sibi ait ipsum similem fore, & non Deo, prophetam sicut seipsum, ex hominibus, sed non ex Deo. Igitur Deum, & ex Deo secundum naturam esse Filium, non multo post docebimus. Quoniam autem contendit hæc de eo, qui ex Maria prognatus est, scripta non esse, alium nobis ostendat fuisse secundum Mosem, non autem ex ingenio suo ac sensu: veri enim profusus est ignarus. Existimat quippe prophetam sicuti Mosem, & hominem, nihilque certe præter hoc ipsum aliud fore eum, quem sacra litera excitatum iri prædixerunt. Sed aberrat a vero. Subiciet enim statim aliquis: Quum plurimi post Mosem propheta fuerint & homines, sicut ipse faretur, de quonam tandem hæc dicit? Ergo necesse est plane illud, sicut me, plurimis modis a nobis intelligi. Et quidem Mosis ministerium cum Seruatoris dispensatione, quoad eius est, comparâtes, agedum, vim prophetiæ, quæ de ipso est, nitamur explicare. Nimirum graui seruitute oppressos Israelitas Moses liberauit, & per medium mare traduxit, suffocatis in eo qui quondam impotenter dominati fuerant: aluit in solitudine, manna cælitus demisso: Deo commendauit, medius ac sequester Dei & hominum, ac Legis administrator, eosque ad omnem honestatem sapienter composuit. Hinc velut ex typo & umbra ad ipsum veritatis decus tandem veniendum est. Tyrannidem in nos exercuit Satanus, & peccati iugo genus hominum illigauit.

Ανάδε παιδαγωγούμενοι τῶν εἰς δόξαν Θεῶ διαπεπλασμένων ἢ θεῶ, λοιπὸν ἀναγκαίως ὁ ἔνανθρωπήσεως τῆ μονογενῆ προανεφανέτο τρόπος. ἔ ᾤ ἦν ἑτέρως συνδιαίταται δύναδι τοῖς ἐπὶ γῆς, Θεὸν ὄντα καὶ φύσιν αὐτὸν, εἰ μὴ γέγονεν ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς πεφηνώς, μὴ τῆ μείναι Θεός· ἀρχεῖ ᾤ αἰεὶ τὸ βεβηκός τε καὶ ἀτρέπτον, ἢ θεῶ τε καὶ ὑπερίατη, καὶ πάντων ἐπέκνωσα φύσις. ὠνόμασα ἡ Προφήτης, καὶ τὰς προφητῶν ὑπάρχων δεσπότης. ἔδει ᾤ ἔδει καθιγμένον εἰς κένωσιν, καὶ τὸ τῆς ἀνθρωπότητος ὑποδύλα μέτρον, μὴ ἀπέληλα ποιῆσαι τὰ ἀνθρώπινα· εἰκός δὲ τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις σφόδρα ἡ προφητείας τὸ χρεῖμα, λελόγισαι δὲ καὶ ἐν τάξει τῶν ἀνωτάτω γεγῶν. ἀλλ' ἔκ εἰρήλαι, φησὶν, ἐναργῶς περὶ τῆ γεννηθέντος ἐν Μαρίας. εἰ δὲ τις ὑμῶν ἕνεκα συλχωρήσειεν, ἑαυτῷ φησὶν αὐτὸν ὁμοιον γενέσθαι, καὶ ἔ τῷ Θεῷ, προφήτην ὡσπερ ἑαυτὸν, ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἔκ ἐκ Θεῶ. ὅτι μὲν ἔν Θεός τε καὶ ἐκ Θεῶ καὶ φύσιν ἐσὶν ὁ υἱός, ἐρῶμεν ἔκ εἰς μακρὰν. Ἐπειδὴ ἡ φησὶν ἔ περὶ τῆ γεννηθέντος ἐν Μαρίας γεγραῖθαι ταυτί, ἕτερον ἡμῶν καθαικινύτω γεγονότα καὶ Μωσέα, καὶ ἔ καθ' ἑς αὐτὸς ἀν ἑλοῖτο τρόπος. ἡ γνόνηκε ᾤ εἰσάπαν τὸ ἀληθές. οἰεῖται μὲν ᾤ καὶ Μωσέα προφήτην καὶ ἀνθρώπον, αὐτὸ δὲ τρεῖς καὶ μόνον, ἐγερεθήσεσθαι τὸν προηγγελμένον. διημάρτηκε δὲ τὰ ἀληθές. φάη ᾤ ἀντις πρὸς τῆτο εὐθύς· καὶ τοι πλείσοι γεγόνασι προφῆται μὴ Μωσέα καὶ ἀνθρώποι, κατ' αὐτὸν περὶ τίνος ἔν ἄρα τὰ τοιαῦτα φησὶν; ἔκ ἔν πᾶσά πως ἀνάκη τὸ, ὡς ἐμὲ, καὶ πλείσους πρὸς ἡμῶν νοεῖσθαι τρόπος. καὶ δὴ τὴν Μωσέως διακονίαν ἀντιπαραθέντες, ὡς ἐνι, τῆ τῆ σωτήρος οἰκονομία, τῆς ἐπ' αὐτῷ προφητείας τὴν δύναμιν, φέρε δὴ φέρε, διαλερανῶν σπυδάσωμεν. Οὐκ ἔν ἀφορήτω δαλεία καθηχθισμένους τῆς ἐξ ἀμαρῆ Ἰσραὴλ ἀπήλαττεν ὁ Μωσῆς, διεβίβασε ἡ δια θαλάσσης μέσης, καθαιπεπνιγμένων ἐν αὐτῷ τ' πάλαι κερραληκότων ἔθρεψεν ἐν ἐρήμῳ, καθιεμένους τῆ μάννα· παρέστησε τῷ Θεῷ, μεσίτης γέγονεν αὐτῶ καὶ ἀνθρώπων, καὶ νόμος διάκονος ἦν, πρὸς ἕκαστα τῶν πρακτέων εὐ μάλα καθαρυθμίζων αὐτῆς. Ἰτέον ἐν τευθεν ὡς ἐκ τύπος ἡ σικίας ἐπ' αὐτὸ δὴ λοιπὸν τῆς ἀληθείας τὸ κάλλος· τελευτάννευκε καθ' ἡμῶν ἐκ πλεονεξίας ὁ σαλανῆς. καὶ τοῖς τ' ἀμαρτίας ἐγκαλέδησε ζυγοῖς τὸ ἀνθρώπινον γένος.

ἦν δὲ τὸ σύμπαν εὐδεις τῆς ἐκείνης δυστροπίας ἀπειράτος. τοιγάρ τοι καὶ ὑπέροφρος ἦν, καὶ πεφρόνηκε μέγα, καὶ τῆς ἀπάντων ἀσθενείας ἔμετρίως καλεθρασύνηλο, λέγων τὴν οἰκόμενην ὄλην καταλήψομαι τῇ χειρὶ ὡς νοσσιάν, καὶ ὡς καταλελειμμένα ὡὰ ἀρῶ καὶ ἐκ ἔσω ὡς διαφύξειαί με, ἢ ἀνλείπη μοι. Ἀλλ' ἦν εἰκόμον αὐτῷ τὸ ἐπί γε τῶν φύσημα ὡήθη μὲν ᾧ ἀνλερεῖν εὐδεια καταδηῦν τὴν γῆν, ἀλλ' οἷον ἀμωγήν τοῖς ἰδίοις ὑποθεῖναι ποσὶ τὴν ὑπ' εὐρανόν. ἐσφάλλετο δὲ τῆς ἐλπίδος ὁ δειλαίος. ἀνλείρηκε ᾧ καὶ ἀντανέση Χριστὸς ἐξείλετο τὸν ἐκείνης βρόχον, δελεείας ἡμᾶς ἐξεκόμισε νοητῆς, καὶ τοῖς τῆς ἀμαρτίας ἐμπεδηκότας τέλασιν ἐξωτέθεικε τῶ κακῶ, διεβίβασε τὸν Ἰορδάνην, ὡς τοῖς μὲν ἐχθροῖς καὶ διώκειν ἐτέλεσσι τῶς εὐβίαν ἠρημένως πρὸ ὀλέθρου γίνεται, ζωοποιεῖ δὲ καὶ σώζει τῶς ὑπὸ Θεῶ, καὶ τὰ αὐτῶ δοκῶντα φρονεῖν σπυδαζούσας δέδωκεν ἡμῖν ἔμάννα τὸ ἀσθητόν, εἰκόμον ᾧ μάλλον, εἰς ἀγίαν, καὶ ζωοποιόν, καὶ πανάγιον ὄντως τροφήν. προσκεκομίσμεθα δὲ δι' αὐτῶ πρὸ Θεῶ καὶ πατρὶ, καὶ μεσίτης γέγονεν αὐτῶ καὶ ἀνθρώπων. Τεθεσμοτέθηκε δὲ πρὸς τῶτοις ἔ τὰ ἐν τῶ ὑποῖς ἔτι καὶ σκιαῖς, ἀλλὰ δι' ὧν ἦν μάλις τῆς ἀπασῶν ἀρίστης ἐφικέσθαι ζωῆς. ἐνεσι μὲν ἐν καὶ αὐτῶ τῶ νόμῳ τῆς ἀληθείας ἢ μόρφωσις, αὐτῶ δὲ λοιπὸν ἀνέλαμψεν ἢ ἀλήθεια. Ἄθρει δὲ ὅπως ἐκ ἠγνόηκε μὲν ὁ Μωσῆς, ὅτι γενόμενος ἀνθρώπος ὁ μονογενὴς τῶ Θεῶ λόγος τῆς ἀρχαίας ἐντολῆς τὰ ἀσυκρίτως ἀμείνω νομοθεῖσαι τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ τοι ᾧ γεγραφῶς περὶ τῶν δι' αὐτῶ τεθεσπισμένων νόμων, τὸ, ἐπ' αὐτῶν ἐκῆτι προθεῖναι, καὶ ἀπ' αὐτῶν ἐκ ἔσω ἀφελεῖν, εἴτα τῶ δεσπολικῶν ἀξιομάτων ἐννοήσας τὴν ὑπεροχὴν, καὶ τῆς δόξης τὸ ὑπερλενές, καὶ τῶ θεοπρεπῶς ἐξουσίας τὸ μέγεθος, παρεγγυᾶ λέγων αὐτῶ ἀκῶσθε καὶ πάντα ὅσα εἰάν λαλήση πρὸς ὑμᾶς. εἰ γὰρ καὶ γένοιτο φησὶν, ἐκείνα βέλεσθεσμοθετεῖν αὐτῶν, ἀ δὴ καὶ ἀπρακτόν ἀποφίνεειν ἀν τὴν δι' ἐμᾶ διακονηθεῖσαν ἐντολήν, λόγος ἔσω τῶ τῶ μηδεὶς νομοθελεῖτω μετ' ἐξουσίας. Θεὸς γὰρ ἐστὶ καὶ δεσπότης, καὶ αὐτῶ καὶ μόνῳ πρέποιαν εἰκότως τὸ χεῖναι θεσμοθετεῖν. ἵνα ᾧ μὴ μόνῳ ὀρῶτο Μωσῆς τὴν ἐπ' αὐτῶ προφήτειαν ἐν τῶ τοῖς ἐξενεγκῶν, καὶ αὐτῶ τῶτο κεκύρωκεν ὁ Πατήρ. ἀριστοεπῆ δὲ αὐτῶ ἀποφάνει λέγων, ὀρθῶς πάντα ὅσα ἐλάλησε. προφήτην ἀναστήσω αὐ-

Nemo autem plane ab eius peruersitate liber & immunis erat: proindeque factu intolerabili utebatur, & infirmitati omnium insultabat his verbis: *Vniuersum orbem terrarum apprehendam manu sicut nidum, & tollam sicut ova derelicta: & non est qui effugiat me, aut contradicat mihi.* Quaquam frustra sibi tantos spiritus sumit, qui a nemine sibi contradictum iri terram depradanti, eamque nullo negotio pedibus suis subiecturum se putauit. Spe autem sua miser excidit; Christus quippe contradixit ac restitit: soluit eius laqueos, animi seruitute nos eripuit, & immerfos peccati coeno liberauit: per Iordanem traduxit, qui bonorum hostibus & persecutoribus immittit exitum, vivificat vero & conseruat Deo subditos, & qui eius voluntati obsequuntur. Dedit nobis non manna, quod sub sensum cadit, sed seipsum potius, in cibum sanctum, & viuificum, & re vera sanctissimum. Oblati autem sumus per ipsam Deo & Patri, & factus est mediator ipsius & hominum. Ad hæc leges præscripsit, non quæ in typis & umbris ultra essent, sed quæ ad optimum ac præstantissimum vitæ genus perducerent. Inest quippe ipsi quoque legi veritatis adumbratio, veritas autem ipsa tandem illuxit. Vide porro quomodo Moses quidem non ignorauit, quod vnigenitum Dei Verbum, assumpta humanitate, leges veteri mandato longe citra comparationem meliores daturum erat hominibus. Nam quum de legibus per ipsum latis scripsisset: *bis quicquam addi aut ab iis detrabi nefas esse;* postea Dominicæ maiestatis eminentiam & gloriæ sublimitatem diuinæque potentia magnitudinem animo reputans, præcipit his verbis: *Ipsam audietis, iuxta omnia que vobis loquetur.* Si enim ipse voluerit, inquit, eas leges ponere, quæ mandatum per me traditum irritum faciant, huius nulla ratio habeatur. Leges cum potestate statuat. Deus enim est ac Dominus, eique ac soli iure competit leges ponere. Ne autem solus videretur Moyses de ipso Christo in his prophetiam edidisse, idipsam etiam Pater ipse confirmauit, & recte loquutum illum declarat his verbis: *Recte omnia quæcumque loquutus est. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum*

suorum, sicut te: & dabo verbum meum in ore eius, & loquetur eis secundum omnia qua mandauero ei. At enim quid sibi hæc verba volunt, amice? Non enim quisquam paullo cordatior dixerit, ipsum omnibus sanctis Prophetis verbum dedisse, qui caelestia & ab illo accepta verba transportantes aiebant: *Hæc dicit Dominus.* Quid ergo sibi vult quum ait: *Dabo verbum meum in ore eius?* Animaduerte, vir eximie, Seruatoris nostri supra res omnes eminentissimam dignitatem. Diuini quippe Prophetæ ministerium suum implentes ea, quæ maxime seruos decet reuerentia, dicebant: *Hæc ait Dominus:* Hic vero non ita, nullo modo: ipse namque Dominus erat. Patris autem vocibus in vnaquaque re potius utebatur, vt quum

Matth. 8. leproso dicit: *Volo: mundare;* Et quum mortuos in vitam redire iubet. *Adolescens,* enim inquit, *tibi dico, surge.*

Luc. 7. Et, *Lazare, veni foras.* Et quum creaturam increpat, & furentium ventorum impetus retundit; & quum voce & verbo Deo maxime conueniente infanos maris fluctus compescit, *Tace,* enim inquit, *obmutescere.* Hoc, opinor, est illud, *Dabo verbum meum in ore eius.* Vt enim sapientissimus ille Paulus scribit: *fert omnia verbo virtutis sue,* Patris. Quod vtique maxime declarat, oraculi sensum non ad vnum e Prophetis pertinere, sed procul dubio ad ipsum, qui ex Deo Patre secundum naturam Deus ineffabiliter est genitus, non dedignatus autem est nasci quoque secundum carnem ex sancta Virgine. Porro temere & ad suum arbitrium ac libidinem rursus inuertens illud: *Non deficiet princeps ex Iuda, & dux de femoribus eius, donec veniat cui repositum est, aut, cui reposita sunt: & ipse erit expectatio gentium:* non de omnium nostrum Seruatore Christo scripta hæc esse ait, sed de regno Dauidis; quod certe & in Sedecia Rege cessasse dicit. Quod vero propheticum illud dictum in his mentionem faciat eorum, qui ex tribu Iuda Israelitarum regnum tenuerunt, ipse quoque dixerim. Sed Iulianum mentiri, quum in Ezechia regnum Dauidis desuisse predicat; & Zorobabelis, qui, vt dixi, post captiuitatis tempus in regni folio confedit, quiuis hinc intelliget. Primum enim regnavit Saul: deinde

Α τοῖς ἐν μέσσοις τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ὡς περ σέ, καὶ δώσω τὸ ῥῆμά μου ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, καὶ λαλήσει αὐτοῖς ἡ πᾶντα, ὅσα ἂν ἐνείλωμαι αὐτῷ. Ἀλλὰ ᾧ τί τὸ τῶν λόγων χεῖμα, ὦ τάν; ἔγάρ δὴ φαίη τις ἂν τῶν νενεχέσεων, ὡς ἅπασιν τοῖς ἀγίοις Προφήταις ῥῆμα δέδωκεν αὐτός, οἱ τῆς ἀνωθεν καὶ παρ' αὐτοῦ διαπορθμευούτες λόγους ἔφασκον· τάδε λέγει κύριος· εἴτα τί ἂν βέλοιο δηλῶν ἐπὶ τέττω λέγων δώσω τὸ ῥῆμά μου ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ; σὺντες, ὦ γενναῖε, τῆς τῆ σωτήρος ἡμῶν ὑπεροχῆς τὸ ἡ πᾶντων ἀξίωμα. οἱ μὲν γὰρ θεοπρόσιοι Προφῆταις δηλοπρεπεσάτην ποιούμενοι τὴν διακονίαν, ἔφασκον· τάδε λέγει κύριος· ὁ δὲ, ἔχ' ἔτω ποθὲν αὐτός γὰρ κύριος ἦν. ἐχρητο δὲ μάλλον ταῖς τῆ Πατρὸς φωναῖς ἐν ἐκείνῳ πράγματι· τῷ μὲν λεπρῷ λέγων· θέλω, καθαρῶσθαι τοῖς δὲ τεθνεῶσι τὸ ἀναβῖναι προστάτων νεανίσκει γὰρ, φησὶ, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι καὶ, Λάζαρε, δεῦρο ἕξω. ἐπιτιμῶν δὲ τῇ κτίσει, καὶ ἀνακόπτων μὲν πνευμάτων ἀγρίων ἐμβολὰς, καθιστὰς δὲ μαυνομένην τὴν θάλασσαν φωνῇ καὶ ῥήματι τῷ θεοπρεπεσάτω· σιώπα γὰρ, ἔφη, πεφίμωσο. τέττω οἶμα ἐστὶ τὸ δώσω τὸ ῥῆμά μου ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. ὡς γὰρ ὁ πάνσοφος γράφει Παῦλος· φέρει τὰ πάντα ἐν τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, τῆ Πατρὸς. ὁ δὲ καὶ μάλις α διαδείκνυσσι, ἐν ἑφ' ἓνα τῶν Προφητῶν τὴν τῆς προρρήσεως ἴσσαν δύναμιν, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν ἐναργῶς τὸν ἐν Θεῷ μὲν Πατρὸς καὶ Φύσιν, ὡς Θεὸν ἀπορρήτως γεγεννημένον, ἐν ἀπαξιώσαντ' αὐτὸν καὶ τὴν καὶ σάρκα γεννησιν ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου. περιττὰς δὲ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτῶν τάχα πρὸς καὶ μόνῳ καὶ ἀβασανίστως δοκῶν τὸ· ἐν ἐκλείψει ἀρχῶν ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ ἠγόμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ ἀπόκειλαι, ἠγαν τὰ ἀποκείμενα αὐτῶν καὶ αὐτός ἐστι προσδοκία ἐθνῶν· ἔπερι γε τῆ πᾶντων ἡμῶν σωτήρος Χριστοῦ ταυτὶ γεγραπθῆαι φησὶν, ἀλλὰ περὶ τῆς τῆ Δαυὶδ βασιλείας, ἣν δὲ καὶ καταλήξαι φησὶν εἰς τὸν βασιλεῖα Σεδεκίαν. ὅτι μὲν ἐν τῶν ἐκ φυλῆς Ἰσραὴλ βεβασιλευκότων ἐπὶ τῆ Ἰσραὴλ, ὁ προφητικὸς ἡμῶν ἐν τέτοις διαμνημονεύει λόγος, φαίη ἂν καὶ αὐτός ἐγώ· ὅτι ἡ ψευδοπεῖ καταλήξαι λέγων εἰς Ἐζεχίαν τὴν τῆ Δαυὶδ βασιλείαν, καὶ τῆ Ζοροβάβελ, ὡς ἔφην, μὴ τὸν τῆς ἀρχμαλωσίας καμρόν τοῖς τῆς βασιλείας θάκοις ἐνιδρυμένον, εἰδείη τις ἂν ἐντεῦθεν. Πρῶτον μὲν γὰρ βεβασιλευκεν ὁ Σαῦλ· εἴτα

Matth. 8.

Luc. 7.

Ioan. 11.

Marc. 4.

Hebr. 1.

Gen. 49.

χρόνος διελάσασθαι μακρῶς, κατήνηκε μὲν Ἀ
 εἰς Σεδεκίαν τὰ τῆς ἀρχῆς. ἐπειδὴ ὅ ἦλω Ἱερο-
 σόλυμα, καὶ πεπόρθηαι τῶν Ἰσραήλων ἡ χώρα,
 κατὰσραλευσάντων αὐτοῖς τῶν Βαβυλωνίων,
 ἀπεκομίσθη μὲν ἀχμαλώτως Ἰσραὴλ ὁμῶς τῷ
 οἰκείῳ βασιλεῖ, Φημί δὲ τῷ Σεδεκίᾳ. ἐδομη-
 νος δὲ παρωχηκότος ἔτρε, ἀνῆκε μὲν τῆς ἀχ-
 μαλωσίας αὐτῆς διὰ Κύρου Θεός. Ἐπειδὴ δὲ
 πρὸς τὴν ἐνεγκῆσαν ἀνεκομίζοντο, καὶ νόμῳ τῷ
 διὰ Μωσέως παιδαγωγείῳ πάλιν ἐσπῆδα-
 ζον, τότε δὴ τότε τὸ παρ' αὐτοῖς ἐδέχετο σιγήπυρον
 Ζοροβάβελ ὁ τῷ Σαλαθιὴλ ἐκ Φυλῆς Ἰσρα-
 ῆλ. Πῶς ἔν καλαῆξαι Φησὶν εἰς Σεδεκίαν τὴν
 Δαβὶδ βασιλείαν, καὶ τοι τῷ Ζοροβάβελ, ὡς
 ἔφην, μὴ τὸν τῷ ἀχμαλωσίας κερὸν τοῖς τῆς
 βασιλείας θάκοις ἐνιδρυμένῳ, καὶ οὐ μὲν ἐκ
 Φυλῆς Ἰσραὴλ καὶ Δαβὶδ, παραπέμφασθαι δὲ
 διὰ τῶν ἐφεξῆς τὸ σιγήπυρον μέχρι τῷ Ἡρώδῳ
 βασιλείας, ὅς μὴ πρὸς μὲν γέγονεν Ἰσραήλ, ἀλ-
 λογενῆς ὅ πατρός; Ἐκλελοιπότην ὅ ἔτω τῶν
 ἐκ τῆς Ἰσραὴλ Φυλῆς τὸ ἀρχεὶν λαχόντων, ἐγεν-
 νήθη Χριστός, ὅς καὶ γέγονεν ἐθνῶν προσδοκία.
 κέκληται ὅ καὶ αὐτὰ διὰ τῷ πίσεως. καὶ τῷτο ἦν
 ἀρα τὸ περὶ αὐτῶν εἰρημένον διὰ Φωνῆς τῷ πάν-
 των ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἄλλα πρόβατα ἔ-
 χω, ἃ ἔκ ἐσιν ἐκ τῆς αὐτῆς ταύτης, κακεῖνα
 με δεῖ ἀγαγεῖν καὶ γενήσοντα μία ποιμνῆ, εἰς
 ποιμνῆ. Γεγέννηται τοίνυν, ὡς ἔφην, ὁ κύριος
 ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἐκλελοιπότην εἰσαπαν-
 τῶν ἐξ Ἰσραὴλ βασιλέων, καὶ γέγονεν ἐθνῶν ἐλπίς.
 ἀπέκειλο ὅ τῷτο αὐτῷ. ὅ ὅ δὲ ἐνός τῶν ἀγίων
 εἰσκέκληται Προφητῶν, ἔτε μὴν διὰ τῷ παν-
 σόφῳ Μωσέως, ἦγεν ἑτέρῳ τινός τὸ παράπαν
 ἀπέκειλο δὲ μᾶλλον αὐτῷ, ὡς ἔφην, τὸ χεῖναι
 κρᾶτεῖν, ἔκτε μόνος τῷ Ἰσραήλ, ἀπάντων δὲ
 μᾶλλον τῶν ἐθνῶν. ἔφη γὰρ πρὸ καὶ ὁ Προφήτης
 Ζαχαρίας περὶ αὐτοῦ. καὶ ἔσαμ κύριος εἰς, καὶ τὸ ὄ-
 νομα αὐτοῦ ἐν, κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν. ψάλλει
 δὲ πρὸ καὶ ὁ Δαβὶδ. ὁ κύριος ἐβασίλευσεν, ἀ-
 γαλλιάσθη γῆ! Οὐτοσί δὲ πάλιν ὁ δεινός εἰς λό-
 γος ὅτι δὲ τῷτων ἔθεν Ἰησοῦ προσήκει, πρό-
 δηλον. ἔθεν ὅ ἐσιν ἐξ Ἰσραὴλ. πῶς ὅ κατ'
 ὑμᾶς ἔκ ἐξ Ἰωσήφ, ἀλλ' ἐξ ἀγίας Πνεύμα-
 τος γεγονώς; ὅτι μὲν ἔν ἔκ ἐξ Ἰωσήφ τὸ πάν-
 αγνον αὐτοῦ γέγονε σῶμα, δεδημιουργηται δὲ
 διὰ τῷ ἀγίας Πνεύματος, ἀπασισθὲν οἰμα τῶν
 ἐν Φρονέντων ἐρεῖ. ἀλλ' ἦν καὶ ἔτω καὶ ἐκ τῷ Ἰ-
 σραὴλ Φυλῆς, καὶ ἐξ ἀμαθῶ τῷ Δαβὶδ, ἔχων μὲν

successu temporis Sedeciae regnum ob-
 venit. Captis autem Hierosolymis, &
 vastata Iudaeorum regione, Babylonis
 bellum in ipsos gerentibus, in capti-
 vitate actus est cum suo Rege Israel,
 Sedecia nimirum. Sed exacto demum
 anno septuagesimo, soluit eos captivi-
 tate per Cyrum Deus. Quum autem in
 patriam reducti essent, & in lege Moy-
 sis serio rursus instituerentur, tunc sa-
 ne, tunc regnum cepit Zorobabel fili-
 us Salathiel ex tribu Iuda. Quomodo
 igitur asserit, desuisse regnum Davidis
 in Sedecia, quum Zorobabel, ut dixi,
 post captivitatis tempus in regni solio
 confederit, sitque ex tribu Iuda & Da-
 vid, & per successores sceptrum ad re-
 gnum Herodis usque transmiserit, qui
 matre quidem Iudaea natus est, patre
 autem alienigena? Sic enim quum de-
 fecissent ex tribu Iuda qui principatum
 gerent, natus est Christus, qui & fu-
 it expectatio gentium: nam ipsae quo-
 que per fidem vocatae sunt. Atque
 hoc erat profecto quod de ipsis dictum
 est per vocem Servatoris omnium
 nostrum Iesu Christi: *Et alias oves ba-*
beo, quae non sunt ex hoc ovili: & illas
oportet me adducere, & fiet unum ovile,
& pastor unus. Natus est ergo, ut
 dixi, Dominus noster Iesus Christus,
 quum defecissent omnino Reges ex
 Iuda; & factus est expectatio gentium.
 Istud enim ipsi repositum erat. Non
 enim per unum e sanctis Prophetis ad-
 vocatae sunt, at neque per sapientissi-
 mum Mosem, aut alium prorsus vllum.
 Immo repositum ipsi erat, sicuti dixi,
 non Iudaeae solius, sed omnium genti-
 um potius imperium. Dixit enim ali-
 cubi quoque propheta Zacharias de
 ipso: *Et erit Dominus unus, & nomen*
eius unum, circumiens omnem terram.
 David item alicubi canit: *Dominus*
regnauit, exultet terra. At rursus
 acutus ille noster Iulianus: *Quod au-*
tem istorum nihil Iesu conueniat,
manifestum est. Neque enim est ex
Iuda: nam quomodo ille, secundum
vos, non ex Ioseph, sed ex Spiritu
sancto natus sit? Quod igitur sanctis-
simum illud eius corpus non ex Io-
seph natum, sed per Spiritum san-
ctum fabricatum sit, quivis opinor
sanae mentis fatebitur: sed hoc quo-
que modo erat cum ex tribu Iuda,
tum ex sanguine David, natiuita-
tem

Ioan. 10.

Zach. 14.

Psal. 96.

tem quidem habens secundum carnem ex sancta Virgine, patrem vero Ioseph adscititium. Ambo autem erant de tribu Iuda, ex qua Iesse & Dauid. At enim, forsitan inquiet, non potes demonstrare virginem ipsum peperisse ex sanguine Dauid, aut saltem ex tribu Iuda. Audies enimvero quid in eam rem sacrae literae prodiderint. Cauebant Israelitae ne, quam quis vellet, ad coniugii contubernium ex quaque tribu assumeret, iique etiam inuiti uxores e sua tribu ducere cogebantur: atque id diuina lege firmatum erat. Sic enim scriptum est in Numeris, qui liber vnus est eorum quos sapientissimus Moses edidit. *Et praecepit Moses filiis Israel per praeceptum Domini, dicens: Cuius placuerit coram eis, sint uxores: tantummodo e populo patris sui sint uxores; & non circumuertetur hereditas filiis Israel a tribu in tribum: quoniam vnusquisque in hereditate tribus familiae suae coniungentur filii Israel. Et omnis filia vendicans hereditatem ex tribubus filiorum Israel, vni eorum, qui de populo patris sui, erunt uxores; vt vendicent filii Israel vnusquisque hereditatem paternam.* An tibi videtur, vel per istam legem comprobasse demum, ex vna tribu ambos fuisse, Ioseph & virginem, Iuda inquam & Dauid? Sed non erat Ioseph ex Iuda, inquit: probationem autem alio reiicit, ideoque nos etiam de his rebus suo loco disputabimus. Porro eo progreditur petulantissima illa eius oratio, vt incarnationis Vnigeniti modum, quantum in se est, & ipsius praeterea Verbi existentiam, audeat percellere. Interpretem enim factorum Mossem, & eius successores sanctos Prophetas, vnum certe & solum Deum patrem cognitum habuisse, dicit, eique neminem plane adnumerasse. Ita autem scribit:

IVLIANVS.

Sed huius quidem rei veritatem in altero libro sedulo indagaturi, superfedemus. Esto vero princeps ex Iuda: non Deus ex Deo, vt dicitis, neque omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Sed dictum est etiam in Nu-

Num. 24.

meris: Orietur stella ex Iacob, &

Ατὴν κτ' σάρκα γέννησιν ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου, ἐπιγραφάμενος δὲ πατέρα τὸν Ἰωσήφ. ἄμφω δ' ἦσαν τῆς Ἰούδα φυλῆς, ἐξ ἧς Ἰεσσαὶ καὶ Δαβὶδ. ἀλλ' ἔτι ἂν ἔχοις, ἴσως ἔρει, τὴν τεκῆσαν αὐτὸν καταδείξαι παρθένον ἐξ ἁματῶ τῆς Δαβὶδ, ἦγγεν ἐκ φυλῆς Ἰούδα: πέυσση δὲ ἐν ταῖς ἐξ ἱερῶν εἰς τὸτο γραμματῶν. Οὐκ ἀνεπιλήθευτον ἦν τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, τὸ ἐξ ἧς ἀντις ἔλοιο φυλῆς εἰσοικίσαδ' τινὰ πρὸς γαμικὴν κοινωσίαν, ἀλλ' ἦν ἀνάγκη καὶ ἔχει ἐκείσιν αὐτοῖς τὰς ἐκ τῆς οἰκείας ἀγεσθαι φυλῆς καὶ νόμῳ τῷ θεῷ τὸ χρῆμα κατεκραύνετο. γέγραπται γὰρ ἔτως ἐν τοῖς κατακείμενοις Ἀριθμοῖς: ἐν δὲ καὶ τὸτο τῶν τριῶν πανσόφου Μωσέως ἐστὶ βιβλίων καὶ ἐνετείλατο Μωσῆς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ διὰ προσάγματ' κυρίας, λέγων. Ἔαρέσει ἐναντίον αὐτῶν, ἔσωσαν γυναῖκες. πλὴν ἐκ τῆς δήμου τῆς πατρὸς αὐτῶν ἔσωσαν γυναῖκες: καὶ ἔχει περιεραφήσεια κληρονομία τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ ἀπὸ φυλῆς ἐπὶ φυλῆν, ὅτι ἕκαστος ἐν τῇ κληρονομίᾳ τῆς φυλῆς τῆς πατρὸς αὐτῆς προσκολληθήσονται οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ. καὶ πᾶσα θυγάτηρ ἀγχιστεύουσα κληρονομίαν ἐκ τῶν φυλῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἐνὶ ταῖς ἐκ τῆς δήμου τῆς πατρὸς αὐτῆς, ἔσονται γυναῖκες, ἵνα ἀγχιστεύωσιν οἱ Ἰσραὴλ ἕκαστος τὴν κληρονομίαν τὴν πατρικὴν αὐτῆς. Ἄρα σοι δοκεῖ καὶ διὰ τῶδε τῆς νόμου συναμένεσθαι λοιπὸν ὡς ἐκ μιᾶς ἦσαν ἄμφω φυλῆς, Ἰωσήφ τε, καὶ ἡ παρθένος, τῆς Ἰούδα, Φημί, καὶ Δαβὶδ; ἀλλ' ἔτι ἦν Ἰωσήφ ἐξ Ἰούδα, Φησὶν ὑπερτίθεια δὲ τὴν βάσανον ἔτι ἐν ἐπὶ κατὰ καὶ περὶ γε τῶτων αὐτῆς διαλέξομαι. Ἡκεῖ γε μὴν εἰς τὸτο θρασυὸς ὁ λόγος αὐτῆς, ὥστε καὶ εἰσάπαντό γε ἦκον ἐπ' αὐτῆς, καὶ τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως τρόπον τῆς μονογενῆς κατασεῖεν ἀπολομαῖν, καὶ αὐτῆς δὲ τῆς λόγου τὴν ὑπαρξίν. ἕνα γὰρ δὴ καὶ μόνον Θεὸν τὸν πατέρα, τὸν ἱεροφάντην Μωσέα διειδένα Φησὶ, καὶ μὴν καὶ τὰς μετ' αὐτὸν γεγονότας ἀγίους Προφῆτας, ἐπαριθμεῖν δὲ αὐτῶν παντελῶς ἔδεναι. γράφει

E δὲ ἔτως:

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἄλλα περὶ μὲν τῶτων μελλόντες ἐν τῷ δευτέρῳ συγγράμματι τὸ ἀληθὲς ἀκριβῶς ἐξετάζειν, ὑπερτίθεμεθα. συγκεχωρησθῶ δὲ καὶ ἀρχῶν ἐξ Ἰούδα, ὁ Θεὸς ἐκ Θεῶν, καὶ τὰ παρ' ὑμῶν λεγόμενα, ἔδὲ τὰ πάντα δι' αὐτῆς ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτῆς ἐγένετο ἔδὲ ἕν. ἀλλ' εἴρηται καὶ ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακώβ, καὶ

ἄνθρωπος ἐξ Ἰσραὴλ τῷ ὅτι τῷ Δαβὶδ ἄ
 προσήκει, καὶ τοῖς ἀπ' ἐκείνων, πρόδηλόν ἐστι
 πρ. τῷ Ἰεσσαὶ πᾶς ἦν ὁ Δαβὶδ. Εἶπερ ἔν
 ἐν τῶν ἐπιχωρεῖτε συμβιβάσειν, ἐπιδείξα-
 τε, μίαν ἐκείθεν ἐλκυσαντες ῥῆσιν, ὅποι ἐγὼ
 πολλὰς πάνυ. ὅτι δὲ Θεὸν τὸν ἕνα τὸν τῷ Ἰσραὴλ
 νενόμικεν, ἐν τῷ Δευτερονομίῳ Φησὶν ὥστε εἰ-
 δέναι σε ὅτι κύριος ὁ Θεός σου, ἕτος εἰς ἐστί, καὶ ἔκ
 ἐσιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ. καὶ ἐτι πρὸς τῶν καὶ
 ἐπισραφήσειαι τῇ διανοίᾳ σου, ὅτι κύριος ὁ Θεός σου
 σου ἕτος, Θεός ἐν τῷ ἔρανῳ ἄνω, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς
 κάτω, καὶ ἔκ ἐστι πλὴν αὐτοῦ. καὶ πάλιν ἄκουε
 Ἰσραὴλ, κύριος ὁ Θεός ἡμῶν κύριος εἰς ἐστί. καὶ
 πάλιν ἴδετε ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ ἔκ ἐστι Θεός πλὴν
 ἐμοῦ. ταῦτα μὲν ἔν ὁ Μωσῆς ἕνα διαλεινόμε-
 νος μόνον εἶναι Θεόν. Ἀλλ' ἕτοι τυχὸν ἐρῶσι· ἔδδ
 ἡμεῖς δύο λέγομεν, ἔδδ τρεῖς. ἐγὼ δὲ λέγουσας
 μὲν αὐτὸς καὶ τῶν δειξῶ, μαρτυρούμενος Ἰωάν-
 νην λέγουσας ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν
 πρὸς τὸ Θεόν, καὶ Θεός ἦν ὁ λόγος. Ὁρᾶς ὅτι πρὸς
 τὸν Θεὸν εἶναι λέγεσας ἐτι τε ὁ ἐκ Μαρίας γεννη-
 θεὶς, εἴτε ἄλλός τις ἐσιν, ἢ ὁμοῦ καὶ πρὸς Φω-
 τεινὸν ἀπωκρίνωμαι, διαφέρει τῶν νῦν ἔδδεν,
 ἀφίημι δὴ τὴν μάχην ὑμῖν ὅτι μένοι Φησὶ
 πρὸς Θεόν, καὶ ἐν ἀρχῇ, τῶν ἀπόχρη μαρτύ-
 ρασας. πᾶς ἔν ὁμολογεῖ ταῦτα τοῖς Μωσέως;
 ἀλλὰ τοῖς Ἰσαῖα Φησὶν ὁμολογεῖ. λέγει ἔν Ἰ-
 σαῖα· ἴδδ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει, καὶ τέξεται
 υἱόν. ἔσω δὴ καὶ τῶν λεγόμενον ὑπὲρ Θεοῦ, καὶ
 τοι μηδαμῶς εἰρημένον. ἔ γὰρ ἦν παρθένος ἡ γε-
 γαμημένη, καὶ πρὶν ἀποκυῖσαι συγκατακλιθεῖ-
 σα τῷ γείμαντι. δεδόσθω δὲ λέγεσθαι περὶ τῶ-
 ν. μήτι Θεὸν Φησὶν ἐκ τῆς παρθένου τεχθήσεσθαι;
 θεολόκον δὲ ὑμεῖς ἔ πάνεσθε Μαρὶαν καλεῖ-
 τε. ἢ μή πρὸς Φησὶ τὸν ἐκ τῆς Παρθένου γεννώμε-
 νον Υἱὸν Θεοῦ μονογενῆ καὶ πρωτότοκον πάσης κτί-
 σεως; ἀλλὰ τὸ λεγόμενον ὑπὸ Ἰωάννου· πάντα
 δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο ἔδδ ἐν,
 ἔχει τις ἐν ταῖς προφητικαῖς δεῖξαι Φωνᾶς; ἀ-
 δὲ ἡμεῖς δεικνυμεν, ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ἐξῆς ἀ-
 κέε· κύριε ὁ Θεός ἡμῶν κλήσαι ἡμᾶς, ἐντός
 σου ἄλλον ἔκ οἴδαμεν. πεποίησαι δὲ παρ' αὐτῶν
 καὶ Ἐζεχίας ὁ βασιλεὺς εὐχόμενος. κύριε ὁ
 Θεός Ἰσραὴλ, ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ,
 σὺ εἶ ὁ Θεός μόνος. μήτι τῷ δευτέρῳ καλαλεί-
 πει χώραν;

ΚΥΡΙΑΛΟΣ.

Ἀπόχρη μὲν ἔν καθάπερ ἐγῶμαι, τὰ προει-

homo ex Israel. Hoc ad Davidem per-
 tinere, & eius successores, utique ma-
 nifestum est. David enim Iesse filius
 erat. Si ergo ex his docere potestis, pa-
 lam facite, vocabulo vno inde prola-
 to, unde ego multa plane. Quod au-
 tem Deum vnum illum, Deum Israe-
 lis putauerit, in Deuteronomio ait:
Ut scias tu, quia Dominus Deus tuus, hic
unus est, & non est alius prater ipsum.
 Item: *Et animaduertes mente tua, quod*
Dominus Deus tuus Deus est in calo sur-
sum, & in terra deorsum, & non est
prater ipsum. Et rursus: *Audi Israel,*
Dominus Deus noster, Dominus unus est.
 Et iterum: *Videte quod ego sum, & non*
est Deus prater me. Hæc itaque Moses,
 vnum asseuerans tantum esse Deum.
 At enim hi forsan inquit: Neque
 nos duos dicimus, neque tres. Ego
 vero istud ipsos quoque dicere demon-
 strabo, allato Ioannis testimonio dicen-
 tis: *In principio erat Verbum, & Ver-*
bum erat apud Deum, & Deus erat Ver-
bum. Cernis quod apud Deum etiam
 dicatur esse ille, qui ex materia geni-
 tus est, siue alius quidam est, (vt vna
 Photino quoque respondeam, nihil
 nunc refert: contentionem quippe
 hanc vobis relinquo) veruntamen quo-
 niam apud Deum, ait, & in principio,
 hoc ad testimonium satis est. Quo
 pacto igitur hæc cum Mosis scriptis con-
 sentiant? At Esaiæ dictis consentanea
 sunt, inquit. Dicit enim Esaias:
Ecce virgo in utero habebit, & pariet
Filium. Sit sane & hoc dictum de Deo,
 licet minime dictum. Non enim
 virgo erat illa, quæ nupserat, & quæ
 priusquam pareret, cum coniuge con-
 cubuerat. Sed concedatur de hoc dici.
 Numquid ait, virginem Deum parituram?
 At vos Mariam Deiparam vocare non
 cessatis. Aut numquid ait, illum qui natus
 est ex Virgine, Filium Dei vnigenitum,
 & primogenitum omnis creaturæ? Sed
 quod a Ioanne dicitur: *Omnia per ipsum*
facta sunt, & sine ipso factum est nihil, po-
 testne aliquis inter Prophetarum dicta
 ostendere? Quæ vero a nobis produntur,
 ex illis ipsis deinceps audite: *Domine*
Deus noster, posside nos: prater te
alium non nouimus. Ezechias autem
 Rex ab ipsis orans inducitur: *Domine*
Deus Israel, qui sedes super Cheru-
bim, tu es Deus solus. Numquid alteri
 locum relinquit?

CYRILLVS.

Sufficiunt equidem, vt reor, quæ

ἔχοντα Θεῶν. οἷμαι δὲ ἴσως ταῖς τῶν ἁγίων ἡμᾶς ἀνιφέρεσθαι δόξαις, καὶ Θεῶς εἶναι τρεῖς ὁμολογεῖν, εἰ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ συνυπάρχειν αἰεὶ διοριζόμεθα, Φρονήτες ὀρθῶς, τὸν ἐξ αὐτοῦ τε, καὶ ἐν αὐτῷ, καὶ ἴδιον αὐτῷ μονογενῆ Θεὸν λόγον, καὶ μὴν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡς ὁμοῦσιον αὐτῷ. ἢ γὰρ τοὶ μίαν τὴν Θεότητος Φύσιν ἐν ὑποστάσει μὲν νοεῖται τρισὶν ἐν τε τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ ἁγίῳ Πνεύματι τέμνεται ὅτι πρὸς ἡμῶν κατ' ἕδρα τρόπον εἰς ἑτερότητα Φύσεων. ἕτε μὴν ἀλλήλων εἰς τὸ ὄθνεϊον ἐσιωδῶς ἀποφοιτᾷ τὰ ὀνομασμένα, εἰς δὲ καὶ ὁ αὐτὸς διὰ πάσης τῆς ἁγίας Τριάδος ἔρχεται λόγος, εἰς μίαν Θεότητα συναγείρων Φύσιν, καὶ εἰ ἕκαστον ἰδιοσυστάτως ὑφ' ἑαυτῶν νοεῖτο. ὥστε καὶ εἰ τις ἕνα λέγοι Θεὸν, ἀλλ' ἔτι διχα τῷ ἴδιῳ γεννήματι ἐννοήσει πρὸς τὸν Πατέρα, ἕτε μὴν τῷ Φύσιν ἐξ αὐτοῦ προχέομενον Πνεύματος, ὃ καὶ ἐστὶν ἴδιον αὐτοῦ. ὥσπερ γὰρ ὁ εἰπὼν ἄνθρωπον, πάντη τε καὶ πάντως διαμεμνήσεται καὶ τῶν ἐνότων ἐσιωδῶς αὐτῷ, ἀπροσπεφυκότα μὲν ἄνθρωπον ἀπολελεῖ, ἐκ ἐνότων δὲ, ἐκείνη καὶ τὸν ἴσον οἰματῆρονι τρόπον, καὶ τῶν ἐτέρων ὀνομάτων ἡδήλασις ἀναγκαῖαν τοῖς πράγμασι εἰσφέρει τὴν θεωρίαν. Οὐκ ἔστιν ὁ Πατέρα εἶναι λέγων τὸν Θεόν, συγκαλεσθήμηνεν αὐτῷ καὶ τὸν ἴδιον αὐτῷ καὶ τὸν ἐξ αὐτοῦ τε καὶ ἐν αὐτῷ καὶ Φύσιν Υἱόν. εἰ γὰρ ἐστὶν ἐκατεψευσμένον ὡς ἐκ ἐν χρόνῳ γέγονε Πατὴρ συμβέβηκε γὰρ αὐτῷ παντελῶς ἕδρα, ἀλλ' ἐστὶν ἀπολελής. πᾶσα πῶς ἀνάγκη συνυφ' ἑαυτῶν λέγειν αὐτῷ τὸ ἴδιον, ὡς ἐστὶ πατὴρ. καὶ εἰπὴρ ἐστὶν δημιουργὸς αἰεὶ, καὶ ἐκ ἐν χρόνῳ τὸ χεῖμα προσεκήσατο, σύνεσι πᾶ πάντως ὁ δὲ ἔτι τὰ πάντα δημιουργεῖ, τὸ ἀπαύγασμα τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ ὁ τῆς ὑποστάσεως χαρακτὴρ. ὀνομασται γὰρ ἕτε τῷ διὰ τῆς τῶν θεηγορέων φωνῆς. πότε τοίνυν ἀπαύγασμα δὲ διχα νοεῖται τὸ φῶς; πότε δὲ ἐκ ἢν ὁ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως τῷ Πατρὸς; ἐκ ἐν ἕνα μὲν καὶ ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν ὑπάρχειν τὸν τῶν ὅλων δημιουργὸν καὶ κύριον ἴσμεν δὲ αὐτῷ συνυφ' ἑαυτῶν τὸν ἴδιον αὐτῷ Θεὸν λόγον, τὸν ἐξ αὐτοῦ καὶ Φύσιν ἀπορρήτως γεγεννημένον, καὶ οἷον φῶς ἀπασραφθὲν φῶς, ἢ γὰρ ὡς εἰς νῦν τε καὶ ἐκ νῦν λόγον. ἰσχυρὴ γὰρ λῖαν ἢ γέννησις, καὶ θεοπρεπὴς, καὶ πέρα σωματικῆς φαντασίας. Ὅ τοίνυν ἀρνέμεν τὸν Υἱόν, ἀφαρξεί τῷ φῶσι τὸ ἀπαύγασμα αὐτοῦ, καὶ ἐκ ἐχοντα λόγον διορί-
ergo Filium negat, detrahit lumini suum splendorem, & mentem decernit verbo desti-

Sed forsan existimat, nos cum Sancto-
rum pugnare sententiis, ac tres esse
Deos confiteri; propterea quod rectam
fidem sequuti, Deo & Patri coexistere
semper decernimus illum ex ipso & in
ipso, & proprium eius unigenitum Deum
Verbum, adeoque Spiritum quoque
sanctum, utpote consubstantialem ipsi.
Vna siquidem illa diuinitatis natura in
tribus subsistentis intelligitur, in Patre
nimirum, & Filio, & sancto Spiritu: a nobis
autem nullo modo secatur in naturarum
diuersitatem; neque vero quæ prius dicta
sunt, a se inuicem in diuersum substan-
tialiter abeunt, sed vna & eadem per
sanctam Trinitatem ratio tendit, in v-
nam diuinitatem naturam colligens,
tametsi unumquodque per propriam hy-
postasin intelligatur subsistere. Quare
licet unum aliquis Deum dicat, non
tamen sine proprio genimine Patrem
vsquam intelliget, neque vero sine Spi-
ritu, qui secundum naturam ex ipso pro-
fluit, qui & proprius est eius. Quemad-
modum enim qui dicit hominem, vsque-
quaque meminerit eorum quæ substan-
tialiter illi insunt: quæ si adsint, homi-
nem perficiunt; sin autem absint, neu-
tiquam: eodem, opinor, modo, aliorum
quoque nominum significatio necessariâ
rebus infert obseruationem. Igitur qui
Patrem dicit esse Deum, simul cum ipso
significat & proprium eius & ex ipso & in
ipso secundum naturam Filium. Nam si
falsum non est, non fuisse Patrem in
tempore: (nihil enim ei profus accidit,
sed est ex se perfectissimus,) omnino
dicendum est, vna cum ipso subsistere
proprium illud, quo est Pater. Et, si opi-
fex semper est, nec in tempore id con-
fecutus est, simul utique est is per quem
omnia operatur, splendor gloriæ ipsius,
& character ille substantiæ. Sic enim a
rerum diuinarum Interpretibus nomi-
natus est. Quando nam ergo sine splen-
dore lux intelligitur? Quando vero
non erat character ille substantiæ Pa-
tris? Quocirca & nos unum quidem
confitemur existere vniuersitatis Opi-
ficem ac Dominum; sed scimus vna
cum eo subsistere proprium eius
Deum Verbum, ex ipso secundum na-
turam ineffabili modo genitum, ac velut
e lumine lumen emissum, aut sicut in
mente & ex mente quoque verbum. Valde
enim subtilis est illa generatio, & Dei
maiestati conueniens, & omnem corporis
imaginationem longe superans. Qui

tutam. Et valde quidem exilia sunt quae proponuntur exempla: veruntamen eiusmodi sunt, vt mentem ad ea, quae rationem nostram superant, euehere possint. Quum enim quodcunque productum est, longe infra supremam omnium substantiam gloriam sit positum, nihilque plane sit ei adsimile, aut prorsus aequale; idcirco non abs re exemplorum usum emendicamus, vnum quid e multis & valde exile colligentes, ad obscuram & mediocrem rerum quae quaruntur demonstrationem. Et sane Paulus sapien-

1. Cor. 3. *Videmus nunc, inquit, per speculum, & in enigmate. Quod autem absque Filio non possit a nobis omnino Pater intelligi, ipse nos quoque confir-*

1. Ioan. 2. *mat Filius, dicens: Qui negat Filium, nec Patrem habet. Quin & Iudaeorum populis: Neque me nostis, neque Patrem meum. Si me nosssetis, & Patrem*

Ioan. 8. *meum nosssetis. Neque enim reuera Pater in mentem venerit, nisi naturae suae fructum habeat Filium. Vt enim eorum vi, quae relatiua dicuntur, filius neutiquam sit, si profecto pater non intelligatur: eodem certe modo neque pater intelligetur, si non sit filius. Rursus summe extollitur, & ultra creaturae modum, diuina & ineffabilis Verbi generatio. Neque enim tempuserat, quo illum non esse intelligimus, immo vero saeculorum est ipse conditor, & omni tempore superiorem habet substantiam.*

Exod. 3. *Et certe ad Mosen dicebat: Ego sum qui sum; Hoc est nomen meum.*

Quocirca is, qui Verbum est, reuera cum Patre simul subsistens iure cogitur, vt & ex ipso, & in ipso, & consubstantialis ipsi. Non enim fructus substantiae rei existentis fuerit res non existens. Nam quum creaturae, quotquot generandi vi praeditae sunt, non soleant gignere res alterius naturae, sed similes sibi potius secundum omnem rationem eorum, quae substantialiter sibi sunt inrita; qui non absurdissimum fuerit, inferiorem esse creaturis suis opificem? Genuit ergo Filium ex se Pater, qui est ipsius & verbum, & sapientia, & potestas. Procreat quidem omnia per ipsum, & in ortum ducit: sapientiam item iis indit, quae sapientiae capacia sunt, & infirma corroborat. Patris enim proprietates bene vtique & manifeste cernitur in Filio. Et exprimit quidem sicut ipse in propria natura genitorem suum, in Patre vero ipse existit, & vnum est cum ipso identitate

Α ζελαίνεν. Καὶ μικρὰ μὲν λίαν τῶν παραδείγματων ἢ παράθεσις· ἰκανὴ δ' ἐν ὅμοις ἀναξιδάσαι τὸ νῦν, εἰς τὰ ἐπέκεινα λόγου ἔκαθ' ἡμᾶς. Ἐπειδὴ γὰρ εἴ τι παρηλίκα πρὸς γένεσιν τὴν τῆς ἀνωτάτω πασῶν ἐστίας ὑποκαθηται δόξαν, καὶ εἰδέν ἐσιν ὀλοφρόπως προσεοικὸς αὐτῇ, καὶ ἀπαραλλάκτως ἔχον· ταύτητοις μάλιστ' εἰκότως τὴν ἐκ τῶν παραδειγμάτων ἐραυζόμεθα χρεῖαν, ἐκ πολλῶν ἐν τι καὶ μόλις βραχὺ συναγειρόντες εἰς ἀμυδρὰν καὶ μελίαν τῶν ζητιμένων παραστάσιν. Καὶ γὰρ ὁ πάνσοφος Παῦλος· βλέπομεν ἄρτι, φησὶν, ἐν ἐσόπτρῳ καὶ ἐν ἀνίγματι. ὅτι δὲ ἐσιν ἀνέφικτον παντελῶς, δίχα τῆς Υἱᾶ πρὸς ἡμῶν νοεῖσθαι τὸν Πατέρα, καὶ αὐτὸς ἡμᾶς προσεμπεδοῖ λέγων ὁ Υἱὸς· ὁ ἀρνέμενος τὸν Υἱὸν, εἰδὲ τὸν Πατέρα ἔχει. Καὶ μὴν καὶ τοῖς Ἰουδαίων δήμοις· ἔτε ἐμὲ οἶδατε, ἔτε τὸν πατέρα μου· εἰ ἐμὲ ἤδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἀν' ἤδειτε. Νοηθεῖν γὰρ ἀν' ἡμισία γε Πατὴρ ἀληθῶς, εἰ μὴ φύσεως ἰδίας καρπὸν ἔχη τὸν Υἱόν. ὡς περὶ καλὰ γε τὴν τῶν πρὸς τι λεγομένων δύναμιν, ἡὸς ἐκ ἀν' εἴη πῶποτε, μὴ ἐχὶ δὴπερ πάντως ἐννοηθέντος πατρὸς καὶ τὸν ἴσον τετονὶ τρόπον εἰδ' ἀν' νοεῖτο πατὴρ, ἐκ ὄντος ἡὸς. Ἄιρεται ὁ πάλιν ὑψῆ καὶ τῶν τῆς κτίσεως ἐπέκεινα μέτρων, ἡθεῖα τε καὶ ἀπόρρητ' ἔσθ' ὁ λόγος γέννησις. εἰδὲ γὰρ ἦν χρόνος, καθ' ὃν ἐκ ὄντα νοεῖμεν, μᾶλλον ὁ αὐτὸς ἐσὶ τῶν αἰώνων ποιητὴς, καὶ χρόνος παντὸς ἀναγκισμένην ἔχει τὴν ὑπαρξίν. καὶ γὰρ ἐφη πρὸς Μωσέα· ἐγὼ εἰμὶ ὁ ὢν τῆτό μου ἐσὶν ὄνομα. Οὐκ ἔνν ὁ ὢν λόγ' ἔσθ' ὄντι πατρὶ συνυφησηκῶς νοεῖτ' ἀν' εἰκότως, ὡς ἐξ αὐτῆς τε, καὶ ἐν αὐτῇ, καὶ ὁμοόσιος αὐτῇ. εἰ γὰρ ἀν' γένοιτο καρπὸς τῆς τῆς ὄντος ἐστίας τὸ ἐκ ὄν καὶ τοῖ τῶν κτισμάτων τὰ ὅσα πάρεσι τὴν τῆς δύνασθαι γεννᾶν λαχόντα δύναμιν, ἐκ ἑτερούσια γεννᾶν εἰωθῶτων, εἰκότα δὲ μᾶλλον καὶ πᾶν ὅτι ἐν τῶν ἐμπεφυκότων ἐσιωδῶς αὐτοῖς· εἴτα πῶς ἐκ ἀν' εἴη τῶν ἐκτοπωτάτων τῶν ἰδίων ἠτῆσθαι κτισμάτων τὴν δημιουργόν; Γεγέννηκετοῖν ἐξ αὐτῆς τὸν Υἱόν ὁ Πατὴρ, ὅς ἐσιν αὐτῆς καὶ λόγος, σοφία τε, καὶ δύναμις. δημιουργεῖ μὲν δὲ αὐτῆς τὰ πάντα, καὶ παράγει πρὸς γένεσιν, σοφοῖ ὁμοίως τὰ σοφίας δεκτικὰ, καὶ τὰ δυνάμειος χρήζοντα δυναμοῖ· ἢ γὰρ τῆς Πατρὸς ἰδιότης εἰ μάλιστ' καὶ σαφῶς ἐν Υἱῷ διαφαίνεται. καὶ γράφει μὲν ὡς περὶ αὐτὸς ἐν ἰδίᾳ φύσει τὸν τεκόντα αὐτὸν, ἐνυπάρχει δὲ αὐτὸς τῇ Πατρὶ, καὶ ἐν ἐσὶ πρὸς αὐτὸν τῆ ταυτότητι

τῆς φύσεως, μόνω διαφέρων τῷ εἶναι Υἱός. ἔστι Α
 τοίνυν ἔξ "Οντῶ ὁ "Ων, καὶ ὄνομα τῶ-
 το προσφυσάλον αὐτῶ. καὶ γὰρ ὁ θεσπέσιος
 Δαβὶδ, καὶ τὰ ταῦτα καὶ ὡσαύτως ἔχοντα δια-
 δείκνυσι, λέγων· οἱ ἔρανοι ἀπολθῆναι, σὺ δὲ
 διαμένεις· καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσον-
 ται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἐλίξεις αὐτοὺς, καὶ ἀλ-
 λαγήσονται. σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου ἐκ-
 λείψῃσι. Καὶ μήτοι θαυμάσεις, εἰ ταῦτα περὶ αὐ-
 τῶ διακεκράγασι οἱ πνευμαλοφόροι. Φρονεῖν Β
 γὰρ ὡς δοκεῖ καὶ τοῖς Ἑλλήνων λογάσι. καὶ γὰρ ὁ
 Πλάταρχος ἐν ἰδίῳ λόγῳ προσηλέον φησὶ
 τὸ θεῖον, λέγοντας αὐτῶ· Εἶ καὶ Ἐν. ἐπιφέρει δὲ
 τέτοις· ἔτε ἐν ἀριθμῶν, ἔτε τάξιν, ἔτε σύν-
 δεσμον, ἔτε ἄλλο τι τῶν ἐλλειπῶν μορίων ἔδεν
 οἶμαι τὸ γράμμα σημαίνει, ἀλλ' ἔστιν αὐτοτελής
 τῶ Θεῶ προσαγόρευσις, καὶ προσφώνησις,
 τῶ ῥήματι τὸν φθεγγόμενον εἰς ἐννοίαν καθιστάσα
 τῆς τῶ Θεῶ δυνάμεως. καὶ μεθ' ἕτερα πάλιν
 ἀλλ' ἔστιν ὁ Θεός, εἰ χρεὶ φάναί, ἔστι κατ' ἑδένα
 χρόνον, ἀλλὰ καὶ τ' αἰῶνα τ' αἰκίνητον, καὶ ἀχρο-
 νον, καὶ ἀνέκλειπτον, καὶ ἔτι πρότερον ἔδεν ἔστιν,
 ἔδεν ὑστερον, ἔδεν μέλλον, ἔδεν παρωχημένον, ἔδεν
 πρεσβύτερον, ἔδεν νεώτερον, ἀλλ' εἰς ὧν ἐνὶ
 τῶ νῦν καὶ τῶ αἰεὶ πεπλήρωκε, καὶ μόνον ἔστι τὸ καὶ
 ταῦτα ὄντως ὄν, ἔτε γεγονός, ἔτε ἐσόμενον, ἔ-
 τε ἀρξάμενον, ἔτε παυσόμενον. ἔτις ἐν
 αὐτὸ δεῖ βεβλομένως ἀσπάζεσθαι, Εἶ καὶ ὡς ἐννοί
 τῶν παλαιῶν, Εἶ Ἐν. ἔτι πολλὰ τὸ θεῖον ἔστιν,
 ὡσπερ ἡμῶν ἕκαστος, ἐκ μυρίων διαφορῶν,
 ἀλλ' ἐν εἶναι δεῖ τὸ ὄν ὡσπερ ὧν ἐν. Μία τοίνυν ἡ τῆς
 θεότητος φύσις, καὶ τὸ ὄν αὐτῆς πρέποι ἀν' ὅτι μά-
 λιστα γε. καὶ γὰρ ἐν τῶ Τιμαίῳ φησὶν ὁ Πλά-
 των πρότερον ἐν ὀρθῶς ἕνα ἔρανον προεῖρηκα-
 μεν, ἢ πολλὰς ἢ ἀπείρους λέγειν ὀρθότερον ἦν;
 ἕνα, εἴπερ καὶ τὸ παράδειγμα δεδημιουργημένον
 ἔσαι. τὸ γὰρ περιέχον ἀπαντα ὅποσα νοητὰ ζῶα
 μεθ' ἕτερον ἐκ ἀν ποτε εἶν. λόγος δὲ ἔστιν εἰς ἕνα
 Θεὸν εἰδώς. εἰς ἐν, ὡς ἔφην, Θεός καὶ ἐκ ἐν
 γε τοῖς πᾶσι, ἀλλ' ἕτερος παρὰ πάντα, καὶ ἐν
 ὑπερίατη φύσει νοεῖται καὶ ἔστιν. εἰ γὰρ περιέχει τὰ
 πάντα, πῶς ἐκ ἐξῶ πάντων αὐτός; Ἀνακρο-
 τήσῃ δὲ ἴσως ἐπ' αὐτῶ δὴ τῶ τὰς χεῖρας ὁ δὲ
 ἐναντίας, καὶ δὴ καὶ ἐρεῖ. πρὸς τὸν ἐμὸν, ὡς ἔτος, κα-
 καλήνηκας λόγον. ἔφην γὰρ, ὅτι καὶ ὁ τῶν σῶν
 δογμαίων κατηγηγῆς Μωσῆς, ὄν τε θαύμακας ἐνός
 καὶ μόνου διαμνημονεύει Θεῶ. ἔφην γὰρ· ἐμπρο-
 σθέν μου ἐκ ἐγένετο ἄλλος Θεός, καὶ μετ' ἐμὲ
 ἐκ ἔσαι. καὶ πάλιν ἀνεκε Ἰσραὴλ, κύριος ὁ Θεός

natura, hoc solo differens, quod Filius
 est. Est igitur ex Ente Ens, & hoc ei
 aptissimum est nomen. Vnde diuinus ille
 Dauid eodem ac simili semper modo
 illum se habere ostendit, dicens: *Cali* P^{sal.} 101.
peribunt, tu autem permanes, & omnes
sicut vestimentum veterascent, & sicut
opertorium mutabis eos, & mutabun-
tur: tu autem idem ipse es, & anni tui
non deficient. Neque vero mireris, si
 hac de ipso prodiderint diuino Spiritu
 afflati homines. Eadem enim sentiunt
 ipsi quoque Græcorum proceres. Siqui-
 dem Plutarchus ait, peculiari sermone
 compellandum esse Deum, *Es & Vnum.*
 His vero subiicit: *Igitur neque nume-*
rum, neque ordinem, neque copulam,
neque aliam quandam imperfectam par-
ticulam, litera ei significari autumo, sed
perfecta est Dei appellatio, & nomen,
quod ei, a quo pronunciat, simul cum
voce cogitationem diuina virtutis in-
uicit. Et postea: *Est autem Deus, si ita*
dicendum sit, est, nulla ratione temporis
habita, sed eternitatis, motu & tem-
pore & sine carentis, & cuius nihil prius
est, neque posterius, neque futurum, ne-
que prateritum, neque antiquius, neque
recentius; sed vnus quum sit, vnico Nunc
sempiternam implet durationem, & solus
est, qui eodem modo reuera semper est,
neque fuit, neque futurus est, neque
principium nactus, neque finem habiturus.
 Sic itaque Deum vltro salutare oportet,
 nimirum vt nonnulli veteres, vnum es.
 Deus enim multa non est, sicuti vnus
 quisque nostrum ex mille differentiis; sed id,
 quod est, velut vnum esse oportet. Vna
 igitur est diuinitatis natura, & illud ens
 ei maxime conuenit. Et sane Plato in
 Timæo inquit: *Rectene igitur calum vnum*
antea diximus; an multos, aut infinitos
statuere prestabat? Vnum vtique, siqui-
dem ad exemplar factum illud esse conce-
dimus. Quod enim omnes animantes
intelligentia præditos comprehendit, al-
teri secundum vtique non erit. Ratio autem
vna est vnum Deum sciens. Vnus igitur, vt i
dixi, Deus, neque sane in creatis rebus,
sed diuersus ab omnibus, & in suprema
natura intelligitur & est. Si enim res
creatas omnes continet, qui non ipse ex-
tra omnia est? Sed hic plaudet forsan
aduersarius, ac dicet: Heus tu in id,
quod aiebam, incidisti. Dixi enim, tuo-
rum dogmatum magistrum Mosem, quem
suspicias, vnus ac solus Dei mentio-
nem facere. Ait enim: Ante me non fuit
alius Deus, & post me non erit. Et rur-
sus: Audi Israel, Dominus Deus tuus

Dominus vnus est, aliaque his similia. Quem tu igitur, o bone, putas ac dicis per hæc verba significari iis, qui credunt in sanctam & consubstantialem Trinitatem? Enimvero Patrem dicet: plane enim tollit Filii existentiam, eoque scopus orationis ipsius pertinet. Atqui Moses de Deo locutus est in sancto Spiritu, adeoque posteriores illo sancti Prophetæ. Plane autem necesse est, non esse falsas sanctorum voces. Quum ergo Moses ita scripserit: *Audi Israel, Dominus Deus tuus, Dominus vnus est*, aliaque similia his adiecerit; dixit etiam alius quidam sanctorum Prophetarum de nostrum omnium Salvatore Christo:

Baruch. 3. *Hic est Deus noster: non estimabitur alius ad eum. Adinuenit omnem viam scientia, & dedit eam Iacob puero suo, & Israel dilecto suo. Post hoc in terra visus est, & cum hominibus conuersatus est.* Nonne cum hominibus conuersatus est factus homo Filius, licet omnem viam scientiæ priscis hominibus adinuenit? Legem enim per Mosem posuit. Qui dubium istud esse potest? Quum autem, vt ait Prophetæ, hic sit Deus noster, nec reputandus sit alius ad ipsum; quid faciemus, o bone? Negabimus ne Patrem, quod Deus nempe solus sit Filius? Non admittimus Filium, tanquam si vnus ac solus sit Deus Pater? At quorsum tandem eorum, qui vocati sunt, fides euadet? Vna ergo diuinitatis adoratur natura, in Patre, & Filio, & sancto Spiritu. Cæterum quia nos de his ipsis vel vnum Mosis vocabulum afferre vult, (existimat enim nullum forte suppetere) accipiat multa; & quæ, opinor, ipse admiratur, tanquam cum existentia Filii pugnent, nos conuenire potius cum iis, quæ modo dixi, vtique ostendimus. Vide ergo, vide Mosem sacrorum antititem sanctæ Trinitatis plenitudinem nobis pluribus in locis designantem. Induxit enim illum vniuersi Deum dicentem: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* In hac igitur voce, *Faciamus*, significatur simul existere Filium & Spiritum sanctum. In eo autem quod dicit, *ad imaginem nostram*, naturalis identitatis incommutabilitas inprimis perspicua fit: idque recte. Vnum enim aliquid ac solum, siquidem subiectum esset, quomodo posset rerum natura diuersarum imaginem capere? Sed ne Angelis

Ασ ο κύριος εἷς ἐστίν, ἕτερά τε τρίτοις τὰ παραπλήσια. τίνα δὴ ἔν, ὡ γενναῖε, Φαμέν, οἶεῖτε καὶ λέγετε διὰ τριωνί τ' λόγων καλασημαίνεσθε τοῖς εἰς ἀγίαν καὶ ὁμοόσιον πεπιστευκόσι. Τριάδα; ἀλλ' ἐρεῖ περ πάντως τ' Πατέρα. ἀναρεῖ γ' εἰσάπαξ τὴν ὑπαρξιν τ' Υἱόν, καὶ ὅτ' εὖ λόγος σκοπὸς αὐτῷ πρὸς αὐτὸ δὴ τρίτῃ συνείνεται. ἐκ δὲ ἐθεγγόρησε μὲν ὁ Μωσῆς ἐν ἀγίῳ Πνεύματι, καὶ μὴν οἱ μετ' αὐτὸν γεγονότες ἅγιοι Προφῆται. Βδεῖ δὲ καὶ πάντως τὰς τ' ἀγίων Φωνὰς ἐκ εἶναι κατεψευσμένας. Μωσέως τοιγαρὲν ὡδὶ γεγραφότος ἄνκε Ἰσραὴλ, κύριε ὁ Θεὸς σε, κύριος εἷς ἐστίν ἕτεράτε πρὸς τρίτοις ἐπενεγκόντ' τὰ παραπλήσια. ἔφη τις καὶ ἕτερος τ' ἀγίων Προφῆτῶν περὶ τῶ πάντων ἡμῶν σωτήρη Χριστῷ. ἔτος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἔ λογισθήσεσθαι ἕτερον πρὸς αὐτὸν. ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπισήμησ, καὶ ἔδωκεν αὐτῇ Ἰακώβ, τῷ παιδί αὐτῆ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἡγαπημένῳ ὑπ' αὐτῆ. καὶ μετὰ ταῦτα ἐπὶ τ' γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεσράφη. Ἡ δὲ συνανεσράφη τοῖς ἐπὶ τ' γῆς γεγενοῖς ἀνθρώποις ὁ Υἱός, καὶ τοὶ πᾶσαν ὁδὸν ἐπισήμησ ἐξευρηκώς τοῖς πάλαι; τεθεσμοθέτηκε γ' τὸν διὰ Μωσέως νόμον. εἶτα πῶς τρίτο ἀμφίλοπον; ἐπειδὴ ὡς προφήτης φησὶν, ὡτός ἐστίν ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ἔ λογισθήσεσθαι ἕτερος πρὸς αὐτὸν τί δράσομεν, ὡ γενναῖε; ἀρνησόμεθα τ' Πατέρα, ἄτε δὴ καὶ ὄντος μόνου Θεῷ τ' Υἱόν; μὴ παραδεξόμεθα τ' Υἱόν, ὡς ὄντος ἑνός καὶ μόνου Θεῷ τ' Πατρός; εἶτα ὅπη ποτὲ λοιπὸν οἰχήσεσθαι τῶν κεκλημένων ἡπίσις; μία τ' οὐ γαρὲν θεότης προσκυνεῖται φύσις, ἐν τε τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι. Ἐπειδὴ δὲ Μωσέως ἡμᾶς περὶ γε τρίτων αὐτῶν δεῖν ἔφη καὶν γὰρ μίαν παρανομίαν χρῆσιν οἶεσθαι γ' ἴσως εὐπορήσειεν ἐδεμιάς δεχέσθω πολλὰς, καὶ ἄς αὐτὸς, ὡς γε οἶμα, τεθαύμακεν, ὡς τῇ τ' Υἱῷ μαχομένας ὑπάρξει, συμβαίνσας μᾶλλον οἷς ἔφην ἀρτίως εὐ μάλα καλαδεινύομεν. ἄθρει δὴ ἔν ἄθρει, τ' ἱεροφάνην Μωσέα, τ' ἀγίας Τριάδος ἡμῖν τὸ πλήρωμα πλεῖστα καὶ συμαινόντα. εἰσκειόμενε γ' τ' ὅλων λέγοντα Θεόν ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ κατ' ὁμοίωσιν. ἐν μὲν ἔν τῷ, ποιήσωμεν, ἡ τ' συνυπάρχοντος Υἱῷ καὶ τ' ἀγίῳ Πνεύματι εἰσφέρειται δὴλωσις. ἐν δέγε τῷ φάναι, καὶ εἰκόνα τὴν ἡμετέραν, τὸ τ' φυσικῆς ταύτης ἀπαραλλάκτον ἐνορῶτο ἄν, καὶ μάλα ὀρθῶς. ἐν γάρ τι καὶ μόνον, εἴπερ εἴη τὸ ὑποκείμενον, πῶς ἄν δύνασθαι λαβεῖν ἕτεροφυῶν εἰκόνα; ἀλλ' ἔδ' ἄν

Gen. 1.

ἀγγέλοις, ἤγυν δυνάμεσι λογικαῖς ἔφη Θεός· Ἀ
 ποιήσωμεν ἄνθρωπον καὶ εἰκόνα ἡμετέραν, εἶπερ
 ἐστὶ τῶν κλισμάτων ἑσιωδῶς καὶ ἀπαράλλακτως καὶ
 ταῦτόν ἐδὲν ἐπεὶ τάχα πρὸ τοῦ κωλύον ἐδὲν ἀκα-
 τασκέπτως εἰπεῖν, καὶ ἐδὲν ἀτρόπον εἰς ἑτερότητα
 Φυσικὴν διαλέμεθα Θεὸν καὶ κτίσιν. Καὶ μὴν καὶ
 ἐπὶ τῆς πύργου κατασκευῆς ἀνόσια πόλε τῶν τρη-
 κιδέ πεφρονηκότων, ἔφη πάλιν εἰπεῖν τῷ ὅλῳ
 Θεόν· δεῦτε, καταβάτε, συλχέωμεν αὐτῶν ἐκεῖ
 τὰς γλώσσας, διαμνημονεύσας δὲ τῆς Σοδομιῶν
 ἀμαρτίας ἔφη πάλιν καὶ ἔβρεξε κύριος· Ὁ παρὰ
 κυρίῳ ἐπὶ Σόδομα πῦρ καὶ θείον. ὠφθαλμοὶ δὲ καὶ
 πόδες φησὶ τῶν Ἀβραάμ καθεμένου ἐπὶ τῆς δρυὸς τῆς
 Μαιβρῆ τρεῖς ἄνθρωποι, τῆς ἁγίας καὶ ὁμοσῆς
 Τριάδος ἐπέχουλας τύπον. εἶτα πρὸς αὐτοὺς εἶ-
 πεῖν τὸν θεοπέσιον Ἀβραάμ, ἔχι μᾶλλον κύ-
 ριοι, κύριε δὲ, μοναδικῶς, εἰ ἔυρον χάριν ἐν
 ὀφθαλμοῖς σου καὶ ταυτὶ μὲν ἡμῖν ἐν ἑτέρῳ
 τέθεικα λόγῳ, ἐπιπροχάδην νῦν ἀναγκάως αὐ-
 τῶν διεμνημονεύσαμεν. Οἶμαι δὲ δεῖν καὶ ὡς ἀπό
 γε τῶν παρ' αὐτῶν παροισθέντων ῥητῶν, ἐναργῆς
 καταστήσασθαι τῆς ἐκείνης αὐτῶν διανοίας τὸ ἀφελ-
 γές. ἄρτι τοίνυν τῆς ἐν Αἰγύπτῳ πλάνης ἐκ-
 κομισθέντα τὸν Ἰσραήλ· λελαρέυκασιν ἡ αὐτοῖς
 τοῖς ψευδωνύμοις θεοῖς, ἔς αὐτὸς ἐθνάρχας
 καὶ πολιάρχας ἀποκαλεῖ πρὸς τὴν τῆς ἀλη-
 θείας ἐπίγνωσιν ἀναδιδάξων Θεός, ἐαυτὸν αὐ-
 τοῖς ἐμφανῆ καθίστησι, λέγων ἄκουε Ἰσραήλ, κύ-
 ριος ὁ Θεός σου, κύριος εἷς ἐστὶ. καὶ πάλιν ὥστε
 εἰδέναι σε ὅτι ἐγὼ εἰμὶ ὁ Θεός, καὶ ἔτι ἐστὶ πλὴν
 ἐμῶ καὶ μὴν καὶ, ἔτι ἔσονταί σοι θεοὶ ἕτεροι
 πλὴν ἐμῶ. ταυτὶ δὲ φάμεν εἰρησάμενοι σοφῶς,
 τῆς ἑλληνικῆς ἀπάτης εἰς ἀνάρεσιν. ἕνα ἡ αὐ-
 τὸν ὀνομάζων Θεὸν πανταχῆ, τὰς πολλὰς εἶναι
 νομίζοντες ἔτι ἐὰν. ἀλλ' εἰ καὶ ἕνα φησὶν ἐαυτὸν, ἔτι
 ἐξω τίθησι τὸν Υἱὸν τῶν εἰνάτε καὶ ὀνομάζεσθαι
 Θεόν. ἐν αὐτῷ ἡ ἐστὶν, ὡς ἔφη, καὶ ἐξ αὐτοῦ καὶ
 φύσιν, ὡς ἴδιος αὐτοῦ λόγος, σοφία τε, καὶ δύναμις,
 δι' ἧ καὶ ἐν ᾧ καλεῖται ἰσχυρῶς τῷ ὅλῳ. διετύθη ἡ
 λέγοντος πανταχῆ κύριος Θεός σου, κύριος εἷς
 ἐστὶ. καὶ πάλιν ὥστε εἰδέναι σε, ὅτι κύριος ὁ Θεός
 σου αὐτὸς Θεός ἐν ἑρανῶ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. γέγραφε
 δὲ πρὸς καὶ Παῦλος ἡμῖν ὁ νομομαθής, καὶ τῶν θείων
 μυστηρίων ἱερουργός· ἡμῖν ἡ εἷς Θεός ὁ Πατήρ,
 ἐξ ἧς τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς ἐξ αὐτοῦ καὶ εἷς κύριος
 Ἰησοῦς Χριστός, δι' ἧς τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι'
 αὐτοῦ. σῦντες ἔν ὅπως ἕνα μὲν Θεὸν ὀνομά-
 ζει τὸν Πατέρα, ἕνα δὲ κύριον τὸν Υἱόν.

quidem aut virtutibus rationalibus dixit
 Deus, *Faciamus hominem ad imaginem* Gen. 1.
nostram, siquidem creatura nulla est
 substantialiter & incommutabiliter
 eadem cum illo. Alioqui nihil forte
 prohiberet quo minus inconsiderate
 diceremus, nullo modo in diuersitatem
 naturarum sectos esse Deum & creaturam.
 Similiter quum prisca homines de extruē-
 da turri impia cogitassent, ait rursus di-
 xisse vniuersi Deum: *Venite, descen-* Gen. 11.
dentes confundamus linguas eorum ibi.
 Commemorato vero peccato Sodo-
 mitarum, ait rursus: *Et pluit Dominus* Gen. 19.
a Domino super Sodoma ignem & sul-
phur. Quinetiam aliquando visos esse
 Abrahamo sedenti ad quercum Mambre
 viros tres sanctæ & consubstantialis Tri-
 nitatis typum habentes: tum ad eos
 dixisse Abrahamum, non sane *Domini*, sed
Domine, singulariter, *si inueni gratiam* Gen. 18.
in oculis tuis. Atque hæc quidem in alio
 libro nobis scripta sunt: nunc ea neces-
 sario cursim attigimus. Existimo vero
 ex dictis etiam ab ipso allatis manife-
 standam esse mentis eius obscuritatem.
 Modo igitur ab Ægyptiorum errore
 Israelitas ereptos (seruierunt enim ibi
 falsis Diis, quos Iulianus Gentium
 prefectos & urbium curatores nuncu-
 pat) ad veritatis agnitionem Deus eue-
 hens, seipsum illis manifestat, dicens:
Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deut. 6.
Dominus unus est. Et iterum: *Vt* Ibid. 4.
scias quod ego sum Deus, & non est
præter me. Quinetiam: *Et non erunt*
tibi Diæ alii præter me. Hæc autem sa-
 pienter dicta esse contendimus, ad tol-
 lendum Gentilium errorem. Vnum
 enim seipsum nominans vbique Deum,
 multos esse arbitrari non sinit. Verum
 tamen vnum seipsum dicit, Filium uti-
 que & re & appellatione Dei non fru-
 stratur. In ipso enim est, ut dixi, & ex
 ipso secundum naturam, utpote proprium
 eius Verbum, & Sapientia, & Virtus,
 per quem, & in quo, vniuersitati rerum
 imperat. Vbique enim dicentem audisti:
Dominus Deus tuus Dominus unus
est. Et rursus: *Vt tu cognoscas, quod*
Deus tuus ipse Deus in celo, & in ter-
ra. Scripsit vero alicubi quoque Paulus,
 in lege cum primis eruditus, & diuino-
 rum mysteriorum antistes: *Nobis enim* 1. Cor. 8.
unus Deus Pater, ex quo omnia, & nos
ex ipso: & unus Dominus Iesus Christus,
per quem omnia, & nos per ipsum. Vide sis
 ergo quo pacto vnum quidē Deum nomi-
 nat, Patrem: vnum autē Dominum, Filium.
 At

At quum vnus sit Dominus Filius, Dominus intelligetur ipse quoque Pater vt Deus: adeoque quum vnus quoque Deus dicatur Pater, Deus est Filius, vtpote quum sit secundum naturam Dominus. Diuinitatem enim naturalem vtiue dominatio sequitur; veram autem dominationem gloria diuinitatis. Quocirca nemo dubitauerit, quod *Verbum in principio erat, Deusque est apud Deum erat Verbum.* Et illud quidem, *erat in principio*, significauerit sine tempore. Quum enim, vti dixi, Pater semper sit Pater; (non enim factus est in tempore) omnino necesse est simul existere eum qui in ipso est, & ex ipso secundum naturam. Illud autem, *apud Deum*, non ratione loci accipiendum est, quoniam Deus vltra omnem imaginationem corpoream positus est, sed quod cum Deo erat, hoc est, in diuinitatis natura. Deum enim oportet esse illum, qui de Deo secundum naturam ineffabiliter natus est. Quod si vocibus Sanctorum fidem non adhibeat, ipse quoque Plato in eum insurget, qui de Diis suis ita scripsit: *De reliquis vero Diis loqui, quos Demonas vocamus, aut eorum ortum agnoscere, nostris viribus maius est. Credendum autem iis, qui antea nobis eorum naturam explicarunt, quippe qui a Diis orti essent, vt dixerunt, suosque maiores cognitos haberent. Fieri ergo non potest, vt Deorum liberis fides non adhibeatur, quamuis sine probabilibus & necessariis demonstrationibus loquantur; sed quia de suis rebus & sibi notis loqui pra se ferunt, legi morique parendum est, & illis fides adhibenda.* Nos, homines quum simus, in eos, qui mentem & orationem superant, inquirere non finit: sed iis citra inquisitionem fidem ait esse adhibendam, quamvis etiam sine probabilibus & necessariis demonstrationibus haec protulerint. Si vero multitudinem Deorum perperam adstruentibus, & ex corde suo loquentibus, ac non ex ore Domini, sicut scriptum est, immo vero Diabolico spiritu eo perductis diffidere non finit, secus autem, non impune fore ait: Sanctorum vocibus repugnare, eosque vellicare, & sancti Spiritus sermones mendacii arguere, quid non habet extremae vasa? Nam diuino Spiritu afflati homines, quum probitate vitae, tum miraculis quae ipsi patrarunt, se & anctos, & fide dignos, & veritatis filios esse probarunt.

Aλλ' ἐνός ὄντος κυρίως τῷ Υἱῷ, κύριος ἀννοοῖτο ἢ αὐτὸς ὁ Πατήρ ὡς Θεός· ἢ μὴν καὶ ἐνός Θεῷ λεγομένῃ τῷ Πατρὶ, Θεός ἐστιν ὁ Υἱός, ἅτε δὴ ἢ ὑπάρχων ἢ Φύσιν κύριος. ἐψέλα γὰρ πάντως θεότητι μὲν τῇ ἢ Φύσιν ἢ κυριότητι κυριότητι ἢ τῇ ἢ ἀληθείᾳ, ἢ τῆς θεότητος δόξα. Οὐκ ἔνδοξασαίεν ἀν' ἑδείς, ὡς ὁ λόγος ἦν ἐν ἀρχῇ, Θεός τε ἢ πρὸς Θεὸν ἦν ὁ λόγος. καὶ τὸ μὲν ἦν ἐν ἀρχῇ, κατασημνείεν ἀν' τὸ ἀχρόνως ὄντος γὰρ, ὡς ἔφην, Πατὴρ ἀεὶ τῷ Πατρὶ ἔστι ἐν χρόνῳ γέγονε· πᾶσα πῶς ἀνάγκη συνυφασθῆναι τὸν ἐν αὐτῷ καὶ ἐξ αὐτοῦ ἢ Φύσιν. τὸ δέ γε, πρὸς Θεὸν, ἔτοπικῶς ἐκληπτόν, ὅτι ἢ πῶς πάσης σωματικῆς φαντασίας τὸ θεῖον, ἀλλ' ὅτι μὴ τῷ Θεῷ, τῷ ἔστι, ἐν τῇ τῆς θεότητος Φύσει. Θεὸν γὰρ εἶναι δεῖ τὸν ἐκ Θεῷ ἢ Φύσιν ἀρήτως γεγεννημένον. Ἀπισθῆναι δὲ ταῖς τῶν ἁγίων φωναῖς, ἐπιτηδέσειεν ἀν' αὐτῷ ἢ αὐτὸς ὁ Πλάτων, ὡδὲ γεγραφώς περὶ γε τῶν παρὰ σφίσι Θεῶν περὶ ἢ τῶν ἄλλων δαιμόνων εἶπεν, ἠγνώσκειν τὴν γένεσιν αὐτῶν, μείζον ἢ κατ' ἡμᾶς. πιστευτέον δὲ τοῖς εἰρηκόσιν ἐμπροσθεν, ἐκγόνοις μὲν Θεῶν ἔσιν, ὡς ἔφασαν, σαφῶς δὲ πῶς τῶν ἑαυτῶν προγόνους εἶδόν. ἀδύνατον ἔν πασι Θεῶν ἀπισθῆναι, καὶ περ' ἀνευ εἰκότων ἢ ἀναγκαιῶν ἀποδείξεων λέγασιν ἀλλ' ὡς οἰκεία φάσκουσιν ἀπαγγέλλειν, ἐπομένους τῷ νόμῳ πιστευτέον. ἔστι ἑᾶ τῶν ὑπὲρ νότον καὶ λόγον ἀνθρώπου ὄντας ἡμᾶς ἐπαρεῖναι τὴν βάσανον ἀπολυπραγμόνητον δὲ τὴν πίσιν αὐτοῖς ἀπονέμεσθαι δεῖν ἔφη, καὶ τοι καὶ ἀνευ εἰκότων ἢ ἀναγκαιῶν ἀποδείξεων τὰ τοιαῦτα διηγορευκόσιν. εἰ ἢ τοῖς τὴν πολύθεον πλάνην πρεσβέυσιν, ἢ ἀπὸ καρδίας λαλῶσιν, ἢ ἐκ ἀπὸ σώματος Κυρίως, ἢ τὸ γεγραμμένον, μᾶλλον δὲ διαβολικῶ πνεύματι πρὸς τῷτο ἐνηνεγμένοις ἔστι ἑᾶ, ἢ τὸ ἀπειθές εἶναι φησὶν ἔστι ἀξίμιον τὸ ταῖς τῶν ἁγίων ἀνακασθῆναι φωναῖς, καὶ ὡς ἔστι ἐν γεγόνασι λέγειν, ἢ τῶν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι λόγων καθορίσθαι τὸ ψεῦδος, ὅποιαν ἔστι ἀν' ἔχει μανίας ὑπερβολὴν; μεμαρτύρηται γὰρ οἱ πνευματοφόροι καὶ δι' αὐτῆς τῆς ἐνέσεως ἐυζωίας αὐτοῖς, καὶ δι' ὧν πεπεράσθαι θεοσημειῶν, ὡς εἶεν τε σεπτοὶ, καὶ ἐχέγγυοι, καὶ ἀληθείας υἱοί.

Θεός ἔν ὁ λόγος ἦν, καὶ μὲν τοὶ καὶ πρὸς Θεὸν, ὡς ἔφην, ὑφεσηκώς δηλονότι, ζῶν τε, καὶ ἐνεργής, καὶ ἔχ' ἕτερος παρὰ τὸν Πατέρα, κατὰ γε φημὶ τὸ εἶναι Θεός, εἰ καὶ ἔστιν Υἱός· ἔστι ζῶν, καὶ ζωοποιός, καὶ δι' αὐτῶν τὰ πάντα πρὸς τὸ εἶναι κενήντα. εἶναι δὲ φημὲν αὐτὸν ἀόρατον, ἀναφῆ, ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀναλλοιώτον, αὐτοτελῆ, παντέλειον, πέρα τε παντός καὶ νῦν καὶ λόγος. Ἰσμεν δὲ καὶ τὴν ὅτι μάλιστα κατοφρυμένους ὑπέρομπα τε πεφρονηκότας ἐπὶ σοφίᾳ κοσμικῇ, πολυπραγμονήσαντας μὲν τὰ τοιαῦτα λεπτῶς, ἔ μὴν καὶ ἀμωμήτως εἰσάπαν· ἔ γάρ τοι τὸ τῆς ἀληθείας αὐτοῖς ἐνήσραψε Φῶς. ἔφη γάρ περ Χριστός· ἔδειξεν γινώσκεις τίς ἐστὶν ὁ Υἱός, εἰ μὴ ὁ Πατήρ· ἔτε τὸν Πατέρα τίς ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ Υἱός, καὶ ὡς ἂν ὁ Υἱός ἀποκαλύψῃ. εἰτατίνα τρόπον συνέειν' ἂν τὰ ἔτως ἰσχυρὰ καὶ ἀπόρρητα τῶν θεωρημάτων, καὶ ἀποκαλύψαντος αὐτοῖς τῶν Υἱῶν; πλὴν ὅτι τρεῖς ἀρχικὰς ὑποστάσεις ὑποτιθέμενοι καὶ αὐτοὶ, καὶ μέχρι τριῶν ὑποστάσεων τὴν ἑσῖαν τῶν Θεῶν προσήκειν ἰσχυρισάμενοι, ἐνιαχῶ δὲ καὶ τὸ τῆς Τριάδος τιθέντες ὄνομα, ταῖς Χριστιανῶν συμφέρονται δόξαις, ἐλελοίπει δ' ἂν πρὸς τῶν αὐτοῖς ἔδεν, εἰ τὸν τῆς Ὁμοσιότητος λόγον ἐφαρμόττειν ἠθέλον ὑποστάσει ταῖς τρισίν, ἵνα καὶ μία νοῦτο τῶν Θεότητος φύσις, τὸ τρισχιδὲς καὶ ἔχουσα πρὸς ἕτερότητα φυσικὴν, καὶ τὸ γε δὴ δεῖν ἀλλήλων ἐν μείσσειν ὁρᾶσθαι τὰς ὑποστάσεις. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον αἴτιον ἀνωτάτω περκαθίζουσιν, ἔσως, ἀκίνητον, ἀεργὲς εἰσάπαν. τῶν δὲ εἶναι φασὶ τ' Ἀγαθόν. ἐξ αὐτῶν γε μὴν γενέσθαι Νῆν, τῆ πρὸς αὐτὸν θεωρία τελειόμενον, ὃν δὴ καὶ δευτέρον ὀνομάζουσι Θεὸν, καὶ προσεχῆ τῶν κόσμου δημιουργόν καὶ τῶν ὑποδιδάσκουσι, καὶ ἐν δευτέρᾳ τάξει τῶν πρώτων καταλογίζονται, καὶ μὴν καὶ τρίτην λογοποιῶσι τῶν κόσμου ψυχῆν, οἷοθεν μὲν τὸ ἀρτίως ἔχειν λαχούσαν ἔδαμῶς, σχέσεις γε μὴν τῆ πρὸς τὸν κρείττονα Νῆν θεοτέραν ἀποτελεσμένην, καὶ πρὸς γε τὸ δύνασθαι ζωοποιεῖν ἐρρωμενεσέραν. Διαμνησόμεθα δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ῥήσεων, καὶ εἰς μέσον εἰσωτὰ παρ' αὐτῶν, ὡς ἂν εἰδέειν οἱ ἐντευξόμενοι τῆς Χριστιανῶν περὶ Θεῶν δόξης τὸ ἀπεξεσμένον εἰς τὸ εὐθύ, καὶ ὅτι τῶν παρ' ἐκείνοις οἱ πανάριστοί τε καὶ σοφοί, λαμπρόν τε καὶ διαδόητον ἐπ' αὐτῶν δὴ τῶν λαχόντες ὄνομα, τῆς μὲν παρ' ἡμῖν δογματικῆς ἀκριθείας κατόπιν ἰόντες

Deus igitur Verbum erat, adeoque apud Deum, ut dixi, subsistens nimirum, & vivens, & efficax, neque diuersum a Patre, secundum diuinitatis rationem, tametsi est Filius. Vivens est, & viuificum, & per ipsum omnia in ortum educta sunt. Dicimus autem ipsum esse inuisibile, impalpabile, incorruptibile, immutabile, ex se perfectissimum, absolutissimum, omni mente & oratione superius. Scimus porro, homines mundanæ sapientiæ fastu sane quam elatos ac tumidos hæc subtiliter quidem indagasse, non tamen omnino citra errorem: non enim lux eis veritatis illuxit. Nam Christus alicubi ait: *Nemo scit quis sit Filius, nisi Pater: Luc. 10. & quis sit Pater, nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare.* Nam quomodo res tam subtiles tamque abstrusas agnoscerent, nisi Filius eis reuelauerit? Veruntamen quum tres primigenias hypostases ipsi quoque statuunt, & usque ad tres hypostases essentiam Dei pertinere asserant, atque interdum ipsum Triadis usurpent vocabulum; Christianorum suffragantur sententiis, nec ad eam rem quicquam eis deesset, si *consubstantialitatis* vocabulum accommodare vellent tribus hypostasibus, ut etiam vna intelligeretur natura diuinitatis triplicitate illa carens, qua naturalis inducitur diuersitas, & hypostases aliæ aliis inferiores apparent. Primam enim causam superiore loco quodammodo constituunt, stabilem, immotam, otiosam profus. Hanc autem esse aiunt *Bonum*. Ex illo vero ortam esse *Mentem*, quæ illius contemplatione perficitur; quam certe secundum quoque Deum nominant, & proximum mundi opificem: & hunc minorem faciunt, ac in secundo post primum ordine collocant. Præterea tertio loco *Mundi animam* numerant, quæ neuti-quam a se perfectionem nacta est, sed respectu ad *Mentem* præstantiorem diuiniior efficitur, & ad vitam largiendam robustior. Ipsa autem verba commemorabo, & in medium afferam quæ scriptis illi mandarunt; ut lectores rectam Christianorum de Deo sententiam intelligant, & ab exacta ratione nostrorum dogmatum dissitos esse, qui apud illos præstantissimi habentur, ac sapientes, clarumque eam ob rem ac celebre sibi nomen fecerunt,

non tamen omnino a nostris sententiis aberrasse. Scribit ergo Porphyrius in quarto libro Philosophicæ historiae: *Vsq̄ue enim ad tres hypostasēs Plato dixit Dei substantiam procedere: esse vero supremum Deum, Bonum; post ipsum vero & alterum, Opificem; tertiam vero, Mundi animam: ad animam enim usque diuinitatem extendi. Quodcumque autem superest diuinitatis expers, a corporea differentia cepisse primordium. At prædicti illi huic rei refragantur, quum dicunt Bonum non esse connumerandum iis quæ sunt ab ipso. Ab omni enim communione exemptum esse, propterea quod simplex omnino sit, nec vllius compositionis capax. A Mente vero (hæc enim principium est) vnam seruari Trinitatem. Igitur tres quidem Deos minime confitemur, sed Deorum multitudinem prorsus negamus. Cæterum in vnam & confubstantialem credimus Trinitatem, quæ in Patre, & Filio, & sancto Spiritu; adeoque res prædictas in vnam diuinitatis naturam colligentes, rectum & errore vacuum iter decurrimus. Neque vero Patre minorem Filium vlla in re arbitramur, neque Filio Spiritum sanctum, sed æquales esse & omni ex parte similes profitemur. Vna enim natura quo pacto differentiam in se susciperet? Nobis autem in totum sufficit non mentiri, si dicamus ipsos quoque Græcorum proceres in ea mente ac opinione esse, diuinitatem, aut sane diuinam & ineffabilem naturam, ad tres usque hypostasēs extendi, atque adeo meminisse Trinitatis. Quod autem Dei Verbum esse crediderint, & Patrem nominent Deum, facillime videbimus. Ita enim Plato dixit in Epinomide: *Et honores reddamus, non huic annum, illi mensē, aliis nullam sortem constituamus, neque vllum tempus, in quo circulum suum percurrit, mundum vna perficiens, quem Sermo omnium diuinissimus constituit visibilem. Quem vir felix primum admiratur: deinde cupiditate ardet ea discendi, quacumque a natura mortali percipi queunt.* Scripsit quoque in epistola ad Hermiam, Erastum, & Coriscum: *Hanc epistolam a vobis tribus legendam censeo, & tunc quidem quum omnes vna adfueritis; sin minus, duobus presentibus, in commune, & quantum fieri poterit sepiissime: & quidem ita, vt ex compacto tessera & lex certa a vobis constituatur, & in-**

Αάλοϊεν ἂν, ἐμὴν ἔτι καὶ εἰσάπαν ἡμαρτηνότες ἔ
ταῖς ἡμετέραις ἔπεσθαι δόξαις. Γράφει τοίνυν
Πορφύριος ἐν βιβλίῳ τελευτῶν φιλοσόφου ἰσο-
ρίας ἄχρι τῶν τριῶν ὑποστάσεων ἔφη Πλάτων
τὴν τῷ Θεῷ προελθεῖν ἑστῖαν εἶναι δὲ τὸν μὲν
ἀνώτατον Θεὸν τ' Ἀγαθόν, μετ' αὐτὸν δὲ
καὶ δεύτερον τὸν Δημιουργόν, τρίτην
δὲ τὴν τῷ κόσμῳ Ψυχὴν. ἄχρι τῆς ψυχῆς τὴν
θεοτήτα προελθεῖν. λοιπὸν δὲ τὸ ἄθεον ἀπὸ τῆς
σωματικῆς ἐνήρχθαι διαφορᾶς. Ἄλλ' οἱ γε
προειρημένοι καὶ πρὸς τῷτο ἀντιλέγουσι, Φά-
σκοντες, μὴ δεῖν τ' Ἀγαθὸν συναριθμεῖν
τοῖς ἀπ' αὐτοῦ. ἐξηγήσθαι τὸ ἀπὸ πάσης κοινω-
νίας διὰ τὸ εἶναι ἀπλῆν πάντη, καὶ ἀδεκτον τι-
νὸς συμβάσεως. ἀπὸ δὲ τῷ Νῆ, (ἀρχὴ γὰρ
ἔτος,) τὴν τριάδα μίαν σωθῆναι. ἔκβν
τρεις μὲν ἦνισα Θεοὶ ὁμολογῶμεν ἡμεῖς, ἀρ-
νημεθα δὲ τὸ παλύθεον ὀλοτρόπως. εἰς μίαν γε
μὴν καὶ ὁμοῦσιον Τριάδα πεπιστεύκαμεν, τὴν
ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι, καὶ μὴν καὶ
εἰς μίαν θεότητος συναγείροντες φύσιν τὰ ὀνο-
μασμένα τὴν εἰς εὐθύτε καὶ ἀπλανῆ διάτλομεν
τρίβον. ἔτε δὴ τῷ Πατρὸς ἐν μείοσι κατὰ τι γέν
ὑπειλήφαμεν τὸν Υἱόν, ἔτε μὴν τῷ Υἱῷ τὸ
Πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἶναι δὲ μᾶλλον ἐν ἰσότητι τε καὶ
ὁμοιότητι καὶ πᾶν ὅτις αὐτὰ. μία γὰρ φύσις
πῶς ἂν εἰσδέξαίτο τὸ διάφορον ἐφ' ἑαυτῆς; Ἡμῶν
δὲ ἅπαξ ἀπόχρη τὸ ἀψευδεῖν, εἰ λέγομεν καὶ
αὐτὰς τῶν Ἑλλήνων λογάδας διακεῖσθαι καὶ
Φρονεῖν, ὡς μέχρι τριῶν ὑποστάσεων προε-
βλήκειν ἢ θεότης, ἢ γέν ἢ θεία τε καὶ ἀπορήτος
φύσις, διαμέμνηται δὲ καὶ τριάδος. ὅτι δὲ καὶ
Θεῷ λόγον εἶναι πεπιστεύκασι, καὶ Πατέρα κα-
λεῖσιν τὸν Θεόν, εἰ δὴ μάλα καθαρθήσομεν.
ἔφη τὸ ἔτος ἐν τῇ Ἐπινομίδι Πλάτωνος καὶ τιμᾶς
ἀποδιδῶμεν, μὴ τῷ μὲν ἐνιαυτὸν, τῷ δὲ μῆ-
να, τοῖς δ' ἄλλοις μὴ τινα μοῖραν τάττωμεν, μηδὲ τινα
χρόνον, ἐν ᾧ διεξέρχεται τὸν αὐτὸν πόλον, συνα-
πολεῶν κόσμον, ὃν ἔταξε λόγος ὁ πάντων θεοῦ-
Εταλὸς ὀρατὸν. ὃν ὁ μὲν εὐδαίμων πρῶτον μὲν ἐθαύ-
μασεν, ἔπειτα ἔρωτα ἔχε τῷ καταμαθεῖν ὅποσα
θνητῇ φύσει δυνατὰ. Γέγραφε δὲ καὶ ἐν τῇ ἐπι-
σολῇ τῇ πρὸς Ἑρμείαν, καὶ Ἐράστον, καὶ Κορίσκον
ταύτην τὴν ἐπισολὴν πάντας ὑμᾶς τρεῖς ὄντας
ἀναγνῶναι χρῆ, μάλιστα μὲν ἀθρόως, εἰ δὲ
μὴ, καὶ δύο, κοινῇ καὶ δύνανται, ὡς οἷόν τε πλει-
στάκις, καὶ χρῆσθαι συνθήκη καὶ νόμῳ κυρίῳ
τῷτο ὃ ἐστὶ δίκαιον ἐπομνύντας σπυδαῖ τε ἅμα

μη ἀμείνω, καὶ τῆς σπυδαῆς ἀδελφῆ παιδεία, καὶ τῶν πάντων Θεὸν ἡγεμόνα, τῶν τε ὄντων, καὶ τῶν μελλόντων, τῶν τε ἡγεμόνος καὶ αἰτίος πατέρα κύριον, ὃν εἰς ὀρθῶς φιλοσοφῶμεν, εἰσόμεθα. Ἰδὲ δὴ σαφῶς τελέχθαι μὲν παρὰ τῶν θεῶν λόγους τὸν κόσμον φησὶ δημιουργεῖν ἢ τὰ πάντα, τάξιν τε καὶ ἀρμονίαν ἐπιτίθεισιν αὐτοῖς, δύναμιν ἢ σοφίαν ἢ Πατρός. ἡγεμονεύει ἢ μετ' αὐτῶν δι' αὐτῶν γενομένων. εὐδαίμονα δὲ ἢ μακάριον ὀνομάζει τὸν θαυμάζοντα αὐτὸν, ἐρωτῶν δὲ τῶν μαθεῖν τίς δὴ ἄρα ἢ ὁπόσος ἐστίν. ὅτι γε μὴν ἠτῶτο ἂν τῆς ἀκριβοῦς ἐπ' αὐτῶν θεωρίας ὁ ἀνθρώπινος νῦς, ὑπέφηνεν εἰπὼν. ἔπειτα ἐρωτῶν εἰς τῶν μαθεῖν ὁπόσα θνητῆ φύσει δυνατό. ἐλέπομεν ἢ ἐν ἐσόπτρῳ ἢ ἐν ἀνίγματι τὰ παρὰ Θεῶν, ἢ τὴν μακαρίων Παύλου φωνήν. Κύριον ἢ, καὶ μὴν καὶ Πατέρα ἢ Λόγους δημιουργεῖ σαφῶς, ὃν δὴ ἢ εἰσόμεθα, φησὶν, εἰς ὀρθῶς φιλοσοφῶμεν. Εἴ τις τοίνυν ἐκ οἴδεν αὐτὸν, φιλοσοφεῖ μὲν ἐκ ὀρθῶς, ἐξοφρευτὰ δὲ μάτην, ἢ παραπαίων ἀγνοεῖ, καὶ ἀμαθίας εἰς ἀκρον διεληλακῶς ἐκ ἀσάνελα. ὃ δὴ πεπονθέναι φησὶ μὲν τὸν πράτισον Ἰβλιανόν, ἀνελεῖν τολμήσαντα τὸ γε ἦκον ἐπ' αὐτῶν, τῶν Θεῶν λόγους τὴν ὑπαρξίν. λυπεῖ δὲ ἔδεν τῆς ἀρτίως ἡμῶν εἰρημέναις ἢ ἐτέρας φιλοσόφων ἐπισωρεῦσαι χρήσεις, τῆς ἢ Πλάτωνος δόξαις καὶ ἔδενά τρέπον μεμαχημένας. Νεμῆνι τοίνυν ὠδὶ πρὸς φησὶ τὸν μέλλοντα δὲ συνήσειν Θεῶν περὶ πρώτων καὶ δευτέρων, χρὴ πρότερον διελέσθαι ἕκαστον ἐν τάξει καὶ ἐν εὐθυμοσύνῃ τῶν καππειτα, ἐπὶ ἀνδοκῆ ἢ ἔδεν εὐ ἔχειν, τότε ἐπιχειρεῖν ἔχειν κοσμίως ἄλλως δὲ, μὴ Θεὸν δὲ προσκαλεσάμενοι εἰς αὐτῶν γνώμονα γενόμενον τῶν λόγων, δεῖξαι θεσαυρὸν φρονιδῶν. ἀρχόμεθα ἢ ἔτος ὁ Θεὸς ὁ μὲν πρώτος ἐν ἑαυτῶν ὢν, ἐστὶν ἀπλῆς διὰ τὸ ἑαυτῶν συγγνώμεν ἢ διότι μὴδέποτε εἶναι διαίρετός. ὁ Θεὸς μὲν τοι ὁ δεύτερος ἢ ὁ τρίτος ἢ ἐστὶν ὁ εἰς. καὶ μετ' ἕτερα ἢ τῶν δημιουργῶν ἢ Θεῶν χρὴ εἶναι νομίζεσθαι πατέρα τὸν πρῶτον Θεόν. Ἰδὲ δὴ ἢ ἔτος ἕνα μὲν καὶ ἀπλῆν ὄντα τε, καὶ εἶναι φησὶ τὸν Θεόν, ἢ πρὸς γε τῶν ἢ ἀδιαίρετον. τὸν γε μὴν δευτέρον τε καὶ τρίτον, εἶναι τὸν ἕνα, τάχα πρὸς συνελεῖων καθ' ἡμᾶς εἰς ἐνόητα φύσεως τὰ ὀνομασμένα, εἰ καὶ δευτέρον καὶ

Deum in se, itemque indivisibilem: secundum autem ac tertium, esse unum, colligens forsan, ut nos, in natura unitatem res antedictas, tametsi secundum & ter-

reivurando confirmetur, studio non illiberali, ac studii sorore doctrina coniunctis: per Deum, omnium quæ sunt & quæ futura sunt rectoris, & causa patrem Dominum, quem, si recte philosophabimur, agnoscemus. Ecce profecto manifeste prædicat, conditum esse a diuino Verbo mundum. Creat enim omnia, ordinemque & concentum eis indit, quam sit virtus & sapientia Patris. Præstet autem cum ipso iis, quæ condidit. Felicem vero & beatum nominat qui admiratur eum, & discere auet, quis nimirum & quantus sit. Quin & minorem esse mentem humanam, quam ut exactam eius cognitionem assequi possit, declaravit dicens: Deinde cupiditate tenetur ea discendi, quæcumque a natura mortali percipi queunt. Videmus enim per speculum & in ænigmatibus res diuinas, iuxta beati Pauli dictum. Dominum vero adeoque Patrem Sermo- nis aperte prædicavit, quem utique etiam agnoscemus, inquit, si recte philosophabimur. Si quis ergo non novit ipsum, philosophatur quidem haud recte, sed inani fastu effertur, ac desipere se ignorat, neque sentit se ad summum inscitæ peruenisse. Quod quidem euenisse præstantissimo illi Iuliano dicimus, qui, quantum in se erat, diuini Verbi existentiam tollere conatus est. Sed molestum non erit iis, quas modo diximus, alias Philosophorum sententias addere, Platonis opinionibus nullo modo repugnantes. Numenius igitur alicubi sic ait: Qui ad notitiam Dei primi & secundi contendit, singula prius ordine distinguat oportet, & animo tranquillo. Deinde posteaquam recte se habere videbuntur, tum ad dicendum de illis, ut par est, aggredietur: secus autem, minime. Deum vero obtestati, ut nostra disputationi summet ipsius canon ac regula esse velit, nobisque thesaurum cogitationum aperire, sic ordimur: Deus ille quidem primus in seipso existens est simplex, propterea quod secum ipse totus existens, nunquam separari potest; at Deus secundus & tertius vnus est. Et nonnullis interiectis: Opificis autem Dei putandum est patrem esse primum Deum. En iste quoque vnus quidem, & simplicem, & esse

1. Cor. 13.

tium nominat Deum, haud recte: sed suis, ut reor, ipse repugnans sententiis. Postquam enim eos vnum dixit, in tres rursus diuidit, & seorsum singulos: nisi quod Patrem ait Opificis Deum oportere nominari. Accedit Plotinus studiosissimus rerum indagator, qui- que, ut verbo dicam, subtilitatis vim omnem consecutus, sic alicubi scribit de Bono: *Quid igitur necesse est nos de perfectissimo dicere? Nihil ab ipso esse, aut que maxima sunt secundum ipsum. Maxima vero secundum ipsum res, ac secunda, Mens est. Etenim intuetur mens illum, eoque solo indiget: ille vero hac nequaquam. Et quod ab eo quod mente melius est generatur, mentem esse. Et omnium optima mens est, quia secundum ipsam sunt cetera. Quemadmodum & anima, sermo mentis, & actus quidam est, sicut mens est Dei Verbum. Verum anima quidem suboscuro est sermo, quatenus est imago mentis, idcirco ei in mentem adspiciendum est. Similiter eum suspicit mens imago Dei, ut ita sit intellectus. Intuetur autem ipsum non separata, sed quoniam est secundum ipsum, nullo interiecto, ut neque inter animam & mentem. Igitur Mentem ait esse eum, quem profiteamur Deum Verbum, quando & nos ipsum Sapientiam dicimus, veruntamen Patris maiestate & gloria nullo modo inferiorem aut secundum. Neque vero dicimus illum in Patrem intuendo perfici, quasi non habeat ex se perfectionem; quemadmodum hi sane existimant Mentem indigere causa prima, eamque contemplari, ut perfectissimo statu dicitur: Simili vero modo Animam, quae tertia a primo dicitur, contemplatione & participatione Mentis indigere; quam & secundam causam nominant, ut ipsa quoque iuuetur. Sed illi quidem, quum sint eius sententiae, & in naturarum diuersitatem trahant quae admirationi habent, frigidis & puerilibus sententiis gloriuntur. Nos vero perfectissimum esse dicimus Patrem; similiter & Filium, tanquam ex perfecto perfectum; atque adeo Spiritum sanctum. Plane enim nulla re aduentitia diuina & ineffabilis natura indiget, sed perfectione abundat, idque suapte natura, ad omnes quae sibi ac soli congruunt dignitates. Porro comperiemus apud Graecorum sapientes*

Α τρίτον ὀνομάζει Θεόν, ἔκ ὀρθῶς ἀλλ' ὡς γε οἶμαι ταῖς ἰδίαις αὐτὸς ἐννοίας ἀνηανισάμενος. ἓνα γὰρ αὐτὸς εἰπὼν, ἀποδιέστησι πάλιν εἰς τρεῖς, καὶ ἰδικῶς καθ' ἓνα· πλὴν ὅτι πατέρα δεῖν εἶπε τῷ δὴμιουργῷ τὸν Θεὸν ὀνομάζεσθαι. Καὶ μὴν καὶ Πλωτῖνος Φιλοζήλητος ὦν ἄγαν, καὶ διὰ πάσης, ὡς ἔπος εἶπεῖν, ἰσχυροῦς ἐλλητικῶς, ἔτα πρὸ Φησὶ περὶ τ' Ἀγαθῶ. Τί ἔν χερὶ περὶ τῷ τελεωτάτῳ λέγειν; μηδὲν ἀπ' αὐτῶ, ἢ Β τὰ μέγιστα μετ' αὐτὸν μέγιστον δὲ μετ' αὐτὸν Νῆς, καὶ δεύτερον καὶ γὰρ ὄρα ὁ Νῆς ἐκεῖνον, καὶ δεῖται αὐτῶ μόνον, ἐκεῖνος δὲ τῷ ἔδεν καὶ τὸ γεννώμενον ἀπὸ κρείττονος Νῆν, Νῆν εἶναι. καὶ κρείττων ἀπάντων Νῆς, ὅτι τὰ ἄλλα μετ' αὐτὸν οἷον καὶ ψυχὴ, λόγος Νῆς, καὶ ἐνέργεια τις ὡς περ αὐτὸς ἐκεῖνος· ἀλλὰ ψυχῆς μὲν ἀμυδρὸς ὁ λόγος, ὡς εἰδῶλον Νῆς, ταύτη καὶ εἰς Νῆν βλέπειν δεῖ. Νῆς δὲ ὡσαύτως πρὸς ἐκεῖνον, ἵνα ἢ Νῆς. ὄρα δὲ αὐτὸν ἔχωρισθῆς, ἀλλ' ὅτι μετ' αὐτὸν, καὶ μετὰ τὸ ἔδεν, ὡς ἔδεν καὶ ψυχῆς, καὶ Νῆν. Νῆν μὲν γὰρ εἶναι Φησὶ τὸν καθ' ἡμᾶς Θεὸν λόγον, ἐπεὶ τοὶ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ σοφίαν ὀνομάζομεν, πλὴν ἔκ ἐν μειοσιν, ἢ δευτέροις κατὰ τι γένος ὅλως, τῆς τῷ Πατρὸς ὑπεροχῆς καὶ δόξης. ἔτε μὴν ὡς ἔκ ἔχοντα τὸ αὐτοτελὲς Φαμέν αὐτὸν τελεῖσθαι ἐνορθῶντα τῷ Πατρὶ, καθὰ δὴ τῷ τῷ δοκεῖ, δεῖται μὲν αἰτίῳ τῷ πρώτῳ τὸν Νῆν, καὶ θεωρεῖν αὐτὸν, ἵνα τὸ ἀρτίως ἔχειν ἐν γε τοῖς καθ' ἑαυτὸν εὖ μάλα D καλαπλετῆ ἀναλόγως δὲ, καὶ τὴν ἐκ τῷ πρώτῳ τῷ τρίτῳ λεγομένην ψυχὴν, τῆς τῷ Νῆς δεῖται θεωρίας καὶ μελοχῆς, ὁ καὶ δεύτερον αἰτίον ὀνομάζομεν, ἵν' ὠφελῆται καὶ αὐτῆ· Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ὡδὲ τε δοξάζοντες, καὶ εἰς ἀνομοιότηλα φύσεων καλασύροντες τὰ παρὰ γε σοφίῳ τε θαυμασμένα, ψυχραῖς καὶ μερακιώδεσιν ἐπαυχῶσιν ἐννοίας. ἡμεῖς δὲ παντέλειον εἶναι Φαμέν τὸν Πατέρα ὁμοίως δὲ τὸν Υἱὸν, ὡς ἐκ τελείῳ τέλειον, καὶ μὴν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. δεῖται γὰρ ὅλως ἔδενός τῶν εἰσχωρομένων ἢ θείῳ τε καὶ ἀπόρρητον φύσις, καλαπλετῆ δὲ τὸ τέλειον, καὶ τῷ αὐτοφύως, πρὸς πᾶν ὅτι ἐν τῶν αὐτῆ καὶ μόνῃ πρεπόνη ἀξιωματῶν. Πλὴν καὶ αὐτοῖς ἐνῆσαν ἐυρήσομεν τοῖς Ἑλλήνων σοφοῖς τῆς ἁγίας Τριάδος τὴν γνῶσιν. προσεχέσθαι γὰρ

esse quoque sancta Triadis notitiam. Proxime
m m iij

καὶ μεσολαβῶντος ἑδενός, ἀλλήλοις συνείναι
 Φασὶν αὐτὰ, καὶ ἢν ἂν ἔχοι τάξιν πρὸς γε τὸ
 πρῶτον ὁ Νῆς, ταύτη ὁμοίως καὶ τὴν τρί-
 τὴν ψυχὴν ἐσχημέναι Φασὶν πρὸς τὸν ἀπὸ τῆς
 πρώτης δέυτερον Νῆν. Ὅτι δὲ καὶ γεννήματ'
 καὶ μὴν ἢ τεκόντ' εἰσδέχονται Φαντασίας, εἰ-
 σόμεθα πάλιν ὡδὶ γεγραφέτος αὐτῶ. Ποθεῖ δὲ
 πᾶν τὸ γεννησάν, ἢ τῆτο ἀγαπᾶ, ἢ μάλιστ' ὁ-
 σαν ἐνώσι τὸ γεννησάν ἢ τὸ γεννώμενον. ὅταν δὲ
 ἢ τὸ ἀόριστον ἢ, τὸ γεννησάν ἐξ ἀνάγκης σύνεσι
 αὐτῶ, ὡς τῆ ἑτερότητι μόνον κεχωριστῶ. Αἰθεῖς
 ὅπως τὸ γεννησάν δαῖν ἔφη συνείναι πάντη τε ἢ
 πάντως τῶ γεγεννηκότι, διάτοι τάχα πρὸς τὸ
 ἀδιόριστον, ἢ γὰρ προσεχῆς Φυσικῶς, ἢ τὸ διὰ
 μέσση κείσθαι μηδὲν, κεχωριστῶ δὲ μόνῃ τῆ ἑ-
 τερότητι, καὶ ἔτι πρὸς τάχα τῆ ἢ τὴν Φύσιν,
 ἀλλ' ὅτι τὸ γεννησάν πρὸς τὸ γεννώμενον μίαν
 πως ἔχει διαφορὰν τὴν τῆ, ὅτι τὸ μὲν γεγεννη-
 κε, τὸ ὄγεγεννηται. ἔφη δὲ πρὸς ὁ Τρισμέγιστος
 παρ' αὐτοῖς Ἑρμῆς περὶ τῆ πάντων ἀριστέχνη
 Θεῶ. ἢ ᾧ τῆ τελείος ἢ σοφός τάξιν ἢ ἀταξίαν
 ἐπέθηκε, ἵνα τὰ μὲν νοερά ὡς πρῶτα ἢ
 κρείττονα προεσήκη, καὶ τὸν πρῶτον τόπον ἔχη.
 τὰ δὲ ἀσθητά, ὡς δέυτερα, ἵνα τρίτοις ὑποση-
 κη. τὸ ἔν κατωφερέστερον τῆ νοερῶ καὶ βεῖθον,
 λόγον ἐν ἑαυτῶ σοφὸν ἔχει δημιουργικόν. Ὁ δὲ
 λόγ' αὐτῶ ἔτος δημιουργικῆς ἔχεται Φύσεως,
 γόνιμ' ὑπάρχων καὶ ζωοποιός. ὅτι ᾧ ἐν πᾶ-
 σιν ἐστὶ τοῖς κεινημένοις ὡς ζωοποιός ὁ τῆ Θεῶ
 λόγος, ἰσχυρίζομεθα ἢ ἡμεῖς πισώσεται ὄ γε-
 γραφῶς ὁ πάνσοφ' Παῦλ' εἰς Θεός ὁ ἐπὶ
 πάντων, καὶ διὰ πάντων, καὶ ἐν πᾶσιν. ἔ γὰρ
 ἢν ἑτέρας δύνασθαι τὸ παρενεχθῆναι εἰς γένεσιν, ἢ
 ἐξ ἔν ὄντος κεινημένον τὴν εἰς τὸ ἔν εἶναι δια-
 μονὴν ἀκράδαυλον ἔχειν, μὴ τῆ ἀφθάρτη καὶ
 ὄντος ἀληθῶς μελετηκός Θεῶ. οἶδεν ἔν ἄρα
 δημιουργικῆς ὄντα Φύσεως τὸν Υἱόν, γόνιμόν τε
 ἢ ζωοποιόν, ἢ ἑτέρας ὄντα Φύσεως παρὰ πάν-
 τα τὰ τῆς παρ' αὐτῶ ζωῆς δεκτικά. ζωοποιεῖ δὲ
 πᾶν τὸ ζωῆς ἐπιδεῖς ἐν ἀγίῳ Πνεύματι. ὡς ᾧ
 αὐτῶ πρὸς Φησὶν Υἱός, τὸ Πνεῦμά ἐστὶ τὸ ζωο-
 ποιῶν, ἢ πᾶσα τῶν γεγονότων ἢ πῆξις τελείται
 παρὰ Πατρός δι' Υἱῶ ἐν Πνεύματι. ψάλλει γὰρ
 ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ, ὅτι τῶ λόγῳ Κυρίῳ οἱ ἔ-
 ρανοὶ ἐσερεώθησαν, καὶ τῶ Πνεύματι τῆ σῶμα-
 τ' αὐτῶ πᾶσα ἢ δύναμις αὐτῶν. Ἡμεῖς μὲν
 ἔν ἀκριβεῖ διανοίας ὄμματι τὰ τοιαύδε λεπτῶς
 περιθρεῖν εἰθίσμεθα. οἱ δὲ τῶν Ἑλλήνων λο-

enim, ac nullius interiectu res ipsas si-
 mul esse aiunt, & quem ordinem ha-
 beat *Mens* ad primum, hunc similiter
 & tertiam *Animam* habere dicunt ad
Mentem, secundam a primo. Quod
 autem ea instar geniti & gignentis con-
 siderent, accipiemus rursus ab illo, qui
 sic scripsit: *Porro genitum omne appetit*
genitorem, eumque diligit, & maxime,
quum unum sint id quod generat, &
quod generatur. Quum autem etiam
abest distinctio, id quod genuit ita cum
eo simul necessario est, ut alteritate qua-
dam ab illo tantum secernatur. Audis
 quo pacto genitum omnino cum geni-
 tore simul esse debere ait; forte quod
 indiscretum sit, aut natura proximum,
 nec quicquam interiectum sit, sed sola
 alteritate seiungatur: non autem illa
 naturali, sed quod genitor ab eo
 quod gignitur vna re quodammodo
 differat, videlicet quod ille quidem ge-
 nuit, hoc genitum sit. Dixit etiam
 alicubi Trismegistus illorum Hermes
 de omnium opifice Deo: *Etenim ut*
perfectus ac sapiens, ordinem & ordinis
vacuitatem intulit, ut spiritualia quidem
ceu antiquiora & prestantiora praessent,
ac primum locum haberent; sensibilia ve-
ro, utpote secunda, ut bis subessent.
Quod ergo mentali depressius est ac pes-
sum it, sermonem in seipso sapientem ha-
bet opificem. Hic autem eius Sermo
 naturam continet creatricem, quum sit
 foecundus & viuificus. In omnibus e-
 nim quae mouentur, Dei Sermone esse,
 tanquam vitae datorem, nos quoque
 asserimus. Sed fidem sapientissimus
 Paulus faciet, qui scripsit: *Vnus Deus,*
qui super omnes, & per omnia, & in
omnibus. Non enim aliter posset id,
 quod creatum est & e nihilo produ-
 ctum, in suo statu perpetuo manere,
 nisi incorruptibilis ac veri Dei particeps
 foret. Nouit ergo Filium creatrice na-
 tura prae ditum, & foecundum, & viuifi-
 cum, & diuersa ab iis omnibus esse
 naturam, quae vitam ab ipso capiunt.
 Viuificat vero quicquid vita caret, in
 sancto Spiritu. Ut enim ipse alicubi Fi-
 lius inquit, *Spiritus est qui viuificat,* & Ioan. 6
 omnium creaturarum fabricatio perfici-
 citur a Patre per Filium in Spiritu.
 Proinde canit diuinus Dauid: *Verbo*
Domini caeli firmati sunt, & Spiritu
oris eius omnis virtus eorum. Nos
 igitur acuto mentis oculo talia subti-
 liter intueri solemus. Graecorum autem

Ephes. 4.

Ioan. 6

proceres loco sancti Spiritus tertiam, ut dixi, inducunt *Animam*, a qua animalia cuncta animantur ac viuificantur, eique sancti Spiritus virtutes & operationes tribuerunt. Scribit quippe de illa Plotinus in hunc modum: *Cogitet ergo illud primum omnis anima, quod ipsa quidem animalia cuncta fecit inspirans eis vitam, & quae nutrit tellus, & mare; quaeque in aere versantur, & quae in celo sunt sidera diuina. Ipsa solem, ipsa magnum hoc caelum, ipsa mundum condidit, ipsa ordine circumagit, natura quum sit diuersa ab iis quae fabricatur, & quae mouet, & quibus vitam indit. Atque bis necesse est prestantiorem esse, quippe quum haec orientur & corrumpantur, ab anima destituta, quae vitam suppeditat, quum haec eadem sit semper, eo quod nunquam deserit seipsam.* Deus enim & Pater, ut dixi, operatur ea quae ad creationem spectant per Filium in Spiritu; & in ortum quidem educit quae nusquam erant, & creata continet, ordinemque iis pulcherrimum, & concinnitatem, ac leges singulis praescripsit quas sequantur. Quippe Solem posuit ut prae sit diei, Lunam vero nocti. Constat vero, diuinum & viuificum & sanctum Spiritum naturam quoque diuersam ab iis omnibus esse quae per ipsum mouentur. Est enim increati Dei Spiritus, eius proprius, & ex ipso procedens, & subsistens, ac viuens, ac semper existens, quoniam eius est *qui est*, & implet ipse cuncta, & vniuersa continet: quandoquidem & consubstantialis est ei, qui omnia implet, & citra diuisionem vbique est. Ipso quippe plena sunt omnia. Scriptum est enim: *Spiritus Domini repleuit orbem terrarum.* Et sane Plotinus ita rursus infit de mundi anima, quam sancti Spiritus loco arbitror ab eo dici: *Manifestior autem est clarior fiet anima vis est natura, si quis attenderit quo pacto suo nutu caelum complectatur. Isti enim moli, quanta quanta est, seipsam dedit. Vnde totum hoc spatium, tum paruum, tum magnum animatum est, quum alibi quidem aliud corpus moueatur, & hoc quidem sic, illud vero sit istiusmodi: & illa ex aduerso, haec aliter a se inuicem pendeant. At anima non ita se habet. Non enim in partes particulasque diuisa vitam inserit singulatim, sed omnia se tota viuificat, totaque adest vbique, Patri a quo genita est persimilis, tum secundum unitatem, tum quatenus vbique est.* Annon ergo ma-

Sap. 1.

γαδες ἀντὶ τῆς ἁγίας Πνεύματος τρίτον, ὡς ἔφην, εἰσκομίζεσι ψυχὴν, ὑφ' ἧς καὶ ἅπαν ψυχῶν ζῶον, ἐνείσης αὐτοῖς τὴν ζωὴν, καὶ τὰς τῆς ἁγίας Πνεύματος δυνάμεις τε καὶ ἐνεργείας προσνευμήσασιν αὐτῇ. Γράφει γὰρ ὁ Πλωτῖνός ὡδὶ περὶ αὐτῆς ἐνθυμείδω τοίνυν πρῶτον ἐκεῖνο πᾶσα ψυχὴ, ὡς αὐτῇ ζωὴ μὲν ἐποίησε πάντα, ἐμπνέουσα αὐτοῖς ζωὴν, ἅτε γῆ τρέφει, ἅτε θάλασσα, ἅτε ἐν ἀέρι, ἅτε ἐν βρανώσαστρα θεῖα. αὐτὴ δὲ ἥλιον, αὐτὴ δὲ τὸν μέγαν τρίτον βρανόον, αὐτὴ δὲ ἐκόσμησεν, αὐτὴ δὲ ἐντάξει περιάγει, φύσις ἕσα ἑτέρα ὧν κοσμοῦ καὶ ὧν κινεῖ καὶ ζῆν ποιεῖ καὶ τῶν ἀνάγκη εἶναι τιμητέραν, γινομένων μὲν τῶν καὶ φθειρομένων, ὅταν αὐτὰ ψυχὴ ἀπολείπη ἢ χορηγῆ τὴν ζωὴν, αὐτὴ δὲ ἕσα αἰεὶ τῷ μὴ ἀπολείπειν ἑαυτήν. Ἐνεργεῖ γὰρ, ὡς ἔφην, τὰ περὶ τὴν κτίσιν ὁ θεὸς καὶ Πατὴρ δι' υἱὸς ἐν Πνεύματι, καὶ κινεῖ μὲν εἰς γενεσιν τὰ ἐκόντα πόλε, ἔνδρα καὶ γεγονότα συνέχει, τάξιν τε αὐτοῖς τὴν παλαιάν, καὶ μὲν τοὶ καὶ ἐυρυθμίαν, καὶ νόμους ἀρίστα, καὶ ἕσα αἰεὶ ἐκαστα. καὶ γὰρ ἥλιον μὲν εἰς ἀρχὰς τέθεικε τῆς ἡμέρας, Σελήνην δὲ τῆς νυκτός. ἄραρε δὲ ὅτι καὶ ἑτέρα φύσις, παρὰ πάντα ἐστὶ τὰ δι' αὐτὴν κινούμενα, τὸ θεῖόν τε, καὶ ζωοποιόν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα. καὶ γὰρ ἐστὶν ἀγενήτης πνεῦμα θεῶν, ἰδίον αὐτῶν, καὶ ἐξ αὐτῶν προῖόν, ἐνυπόστατόν τε καὶ ζῶν, καὶ αἰεὶ ὄν, ὅτι τῶν ὄντων ἐστὶ, καὶ αὐτὸ τὰ πάντα πληροῖ, καὶ τῶν ὄλων ἐστὶ περιεκτικόν, ἔπειτα καὶ ὁμοῦσιον τῷ πληρῶντι τὰ πάντα, καὶ ἀμερίσως ὄντι πανταχῶς. πάντα γὰρ αὐτῶν μεσά γέγραπται γὰρ, ὅτι πνεῦμα κυρίως πεπλήρωκε τὴν οἰκουμενὴν. Καὶ γὰρ ὁ Πλωτῖνός ἔτω πάλιν φησὶ περὶ τῆς τῆς κόσμου ψυχῆς, ἣν ἀντὶ τῆς ἁγίας Πνεύματος οἶμα λέγειν αὐτόν. Γενοῖτο δ' ἂν φανερώμερα καὶ ἐναργετέρα αὐτῆς ἢ δυνάμεις, καὶ ἡ φύσις, εἴ τις ἐνθυμηθεῖ ὅπως περιέχει τὰς αὐτῆς βεβλήσεσι τὸν βρανόον. πάντι μὲν γὰρ τῷ μεγέθει τῶν, ὅσος ἐστὶ, δέδωκεν ἑαυτήν. καὶ πᾶν διάστημα καὶ μέγα καὶ μικρὸν ἐψύχωται, ἄλλῃ μὲν ἄλλῃ κινούμενα τῶν σώματος, καὶ τῶν μὲν ὡδὶ, τῶν δὲ ὡδὶ ὄντων, καὶ τῶν δὲ ἐξ ἐναντίας, τῶν δὲ ἄλλῃ ἀπάρτησιν ἀπ' ἀλλήλων ἐχόντων. ἀλλ' ἕχι ἔτως. ἕδὲ μέρει ἑαυτῆς ἐκάστω καλακερματιθεῖσα μορίῳ ψυχῆς ζῆν ποιεῖ, ἀλλὰ πάντα ζῆ τῇ ὅλῃ, καὶ πάρεσι πανταχῶς, τῷ γεννήσαστι πατρὶ ὁμοιομένη, καὶ κατὰ τὸ ἐν κατὰ τὸ πάντη. Ἄρ' ἔν ἕχι καὶ μάλα σα-

Φῶς τὴν τῆ ἀγία Πνεύματος δημιουργικήν τε καὶ ζωτικὴν ἐνέργειαν ἐν τέτοις ἡμῖν διαδείκνυσι; κινεῖ γὰρ, ὡς ἔφην, τὰ κινέμενα, καὶ συνεχὲς τὸ πᾶν, καὶ ψυχοῖ, καὶ ζωποιοῖ, καὶ ἐκ ἐτέρας φύσις ἐστὶ παρά γε τὴν τῆ Πατρὸς, ἢ γὰρ τῆ Υἱοῦ, ἀλλ' οἷον αὐτὸς ἐν ἡμῖν, κατὰ γε Φημί τὸ ὁμοφύες, ἦτοι τὸ ὁμοῦσιον. Διαμάθοι δ' ἄν τις ὁ Φημί καὶ ἐξ ὧν αὐτῶ τῷ Πλωτίνῳ δοκεῖ καὶ Φρονεῖν καὶ λέγειν. γράφει γὰρ ἔτσιως λάμβανε τοῖν τῆ θεία τέταθ θειότερον, τὸ ψυχῆς πρὸς τὸ ἄνωγειτόνημα, μεθ' οὗ καὶ αὐτὴ ψυχῆ καὶ περὶ ἐν ἑσά χρῆμα οἷον ἔδειξεν ὁ λόγος, εἰκὼν τίς ἐστὶν οἷον λόγος ἐν προφορᾷ λόγος τῆ ἐν ψυχῇ ἔτσι καὶ αὐτὴ λόγος ἐστὶν, καὶ ἡ πᾶσα ἐνέργεια ἡ προῖεται ζωὴν εἰς ἄλλα ὑπόστασιν. οἷον, πυρὸς τὸ μὲν ἡ συνῆσα θερμότης, ἡ δὲ ἦν παρέχει. Ἰδὲ δὴ καὶ τέτοις εἰκόνα τε ἐστὶν Φησὶν αὐτὴν, καὶ ἀφομοιοῦν ἀξιοῖ τῷ καὶ προφορᾷ ἐν ἐν προκύπτοντι λόγῳ, ὡς καὶ εἰς ἐτέρων ὑπόστασιν προῖεται ζωὴν, καθὰ περ ἀμέλει καὶ ἐκ πυρὸς ἡ προῖεται θερμότης. ἰχνοῖς δὲ καὶ αὐτοὶ λίαν κέχρηται παραδείγμασιν, ἐκ ἐτέρως ἐνὸν εἰπεῖν τὰ περὶ Θεοῦ. καὶ γὰρ ἐστὶν ὑπὲρ λόγον, καὶ πέρα παντὸς διάτλει ἐστὶν. Ἀνακομισέον δ' ἄν πρὸς τὸ ἐν ἀρχαῖς τὸν λόγον μακροτέρας γεγενημένης ἐκβολῆς. ἐκ ἐπέμψει τῆ εἶναι καὶ φύσιν Θεὸν τὸν Υἱόν, ἕνα Θεὸν ὀνομάζεσθαι παρὰ ταῖς θεοπνεύσοις γραφαῖς, μάχεται δὲ μάλλον τοῖς τὴν πολυθεοῦ πρεσβέυσιν πλάνην. ἐκ ἐὰν γὰρ ἡμᾶς τῆ μὲν καὶ φύσιν καὶ ὄντος ἀληθῶς ἀποκομιζέσθαι Θεοῦ, προσκυνεῖν δὲ τῇ κτίσει, καὶ οἴχεσθαι πρὸ μακρὰν τῆς εἰς ἐνδοῦ καὶ ἀλήθειαν ἀποκομιζέσθαι ὁδῶ. ὡστε καὶ εἰ λέγη Θεός, ἐξέτεινα τὸν ἔρανὸν μόνον, καὶ ἐσερέωσα τὴν γῆν, εἰδέναι χρῆ τὸν Φιλομαθῆ τὸν ἐκτείναντα τὸν ἔρανὸν καὶ σερεώσαντα τὴν γῆν, οἷς ἔφην, Φθάσας τῷ λόγῳ Κυρία οἱ ἔρανοι ἐσερέωθησαν, καὶ αὐτὸς ἐθεμελίωσε τὴν γῆν ἐπὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς, καὶ τὴν τῆ ψάλλοντος Φωνῆν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἄλλ' εἰ Θεός, Φησὶν Ἰουλιανός, ἐκ Θεοῦ καθ' ὑμᾶς ὁ λόγος ἐστὶ, καὶ τῆς ἐσίας ἐξέφυ τῆ Πατρὸς, θεολόγον ὑμεῖς ἀνθ' ὅτι τὴν Παρθένον εἶναι Φατέ; πῶς γὰρ ἄν τέκοι Θεὸν ἄνθρωπον ἑσά καθ' ἡμᾶς; καὶ πρὸς γε τέτσι, Φησὶ, λέγοντι ἑναργῶς Θεοῦ, ἐγὼ εἰμι, καὶ ἐκ ἐστὶ πάρεξ ἐμῶ σώζων ὑμεῖς σωτῆρα τὸν ἐξ αὐτῆς

nifeste admodum sancti Spiritus vim creatricem ac viuificam his verbis nobis ostendit? Mouet enim, vt dixi, quæ mouentur, & continet vniuersum, & animat, & viuificat, neque natura est diuersa a Patris natura, aut Filii; sed sicut ipse in nobis, secundum identitatem naturæ videlicet, aut substantiæ. Quod autem dico, facile quiuis agnoscat vel ex his, quæ Plotinus ipse sentire videtur ac dicere. Sic enim scribit: *Cape ergo quod est huius diuini diuinius, vicinitatem inquam anime ad supremum, post quod vicinum est a quo est anima. Quamuis enim tanta res sit quantam ratio ostendit, imago tamen quadam est intellectus: quemadmodum verbum in prolatione verbi quod est in anima. Sic ergo est anima mentis est sermo, est tota est actus atque vita, quam producit in alterius existentiam. Quemadmodum alia quidem est in igne caliditas, alia quam ipse prebet alteri.* Ecce hic quoque imaginem mentis ait ipsam esse, & similem esse vult sermoni qui ex mente proferendo erumpit: vt & ad aliorum existentiam vitam producere, sicuti nimirum qui ex igne calor erumpit. Porro valde tenuibus exemplis vsi sunt ipsi, quum aliter non liceat res effari diuinas, quippe quum sint mente omni & oratione maiores. Sed nobis ad initium sermo reuocandus est, qui longiorem excursus fecimus. Non obstabit quo minus Filius Deus sit secundum naturam, quod in Scripturis sacris nominetur vnus Deus; sed pugnat id contra eos potius, qui multitudinis Deorum errorem adstruunt. Non enim finit nos a naturali & vero Deo abduci, creaturam autem diuino cultu prosequi, & procul a recti verique semita deerrare. Quare licet Deus dicat, *Extendi calum solus, & firmavi terram;* scire debet discendi cupidus, quis calum extenderit, & firmiter terram. Nam vt antea dixi: *Verbo Domini cali firmati sunt, & ipse fundavit terram super stabilitatem suam,* iuxta Psaltæ vocem.

IULIANVS.

At si Verbum, (inquit Iulianus,) Deus ex Deo est, vt sentitis, & ex substantia Patris prodiit, cur vos Deiparam Virginem esse dicitis? Quomodo enim peperit Deum, quum sit homo sicuti nos? Deinde, quum Deus, (inquit,) clare dicat: *Ego sum, & non est preter me saluans;* vos Seruatorem eum, qui ex ipsa

ipsa natus est dicere ausi estis? Hac enim suis quoque sermonibus Iulianus attexuit.

CYRILLVS.

Opera pretium est igitur breuiter, quoad licet, incarnationis Vnigeniti modum inquirere. Sed quum Gentilium auribus mysterium, siue mysterii de Christo narrationem, inseramus; rerum abstrusiorum disquisitione abstinemus, & pauca quaedam e verisimilibus colligentes rationibus, diuina Scriptura nobis ad hoc opitulante, cum iis differemus. Prius autem singulari consilio referendas esse causas arbitror, ob quas necessario factum esse dicimus Incarnationis mysterium. Igitur, celo & terra, & in summa omnibus quæ in eis sunt, procreatis, formatum est de terra corpus hominis, adeoque ineffabili virtute omnium rerum Opificis animatum, animal repente prodiit rationis compos, ac Deo simillimum. Factum enim est secundum conditoris sui imaginem. Nemo autem dubitauerit, quum sit boni Dei factura, non ad turpissima opera, sed ad laudatissima quæque fuisse productum. Factus quippe homo est sui iuris ac liber, & suæ voluntatis nutu potis ferri quocunque liberet, siue in bonum, siue in malum. Tum accepto a Deo mandato exercendæ obedientiæ ac virtuti, ne scilicet de ligno quod erat in medio paradisi comederet, inertia se dedit, & factus est ad malum pronus. Mandatum quippe contempsit, actam breui voluptate victus intemperantiæ cessit. Quinetiam quum se Deum quoque fore speraret, (id enim illi Satanas dicendo persuaserat) execrationem incurrit, maxime quum legem diuinam violasset, & ad ea, quæ supra naturam sunt, animum intendisset. Tum mortis condemnatus est, & quam præditus esset natura palam factum est; tamen conditus erat, non ut vinculis mortis teneretur ac subiaceret, sed ut etiam præter naturam malum illud superaret. Nihil autem plane est quod ab omnium opifice Deo perfici nequeat; neque difficile fuerit ei rem corruptioni obnoxiam, quoad scilicet naturæ rationes, corruptionis immunem reddere, & in longissimam vitam seruare. Ipse enim ille est, qui naturis ipsis leges præscripsit, quibus tales utique sint, aut secus, *ον. κ. γάρ εστιν αὐτὸς ὁ κ. αὐτῶν τῶν φύσει διορισάμενος νόμος, καθ' ὃς ἂν εἴεν τριαδέλυχόν,*

Αείπειν τελομήκατε; προσεπηνέκατο ᾧ τοῖς εἰσὶν λόγοις καὶ ταῦτα.

ΚΥΡΙΑΛΟΣ.

Δεῖ δὴ ἐν ἄρα βραχυλογῆσαι, ὡς ἐνι, τὸν περὶ γε τῆς ἐνανθρωπήσεως ἡμᾶς τῷ Μονογενῆς πολυπραγμονῆσαι τρόπον. Ἐπειδὴ δὲ τῆς Ἑλλήνων ἀκοῆς ἐνίμεν τὸ μυστήριον, ἦτοι τῷ κ. Χριστὸν μυστήριον τὴν ἀφίγησιν, τῶν μὲν ἀπορρήτοῦ τὴν βίασαν ἀποσησομεν, ὀλίγα δὲ ἅπαντα διαλεξόμεθα πρὸς αὐτὸς τὰ ἐξ εἰκότων ἀφροίσαντες λογισμῶν, συλλαμβανῆσαι εἰς τὸ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς. Χρηῖται δὲ οἶμαι, καὶ μάλα ἐμφρόνως, προσηγήσασθαι τὰς αἰτίας, ἐφ' αἷς ἀναγκάως πεπεράχθαι φαμέν τῆς ἐνανθρωπήσεως τὸ μυστήριον. ἐκ δὲ βραχῶν καὶ γῆς, συλλήβδην ἀπάντων τῶν ἐν αὐτοῖς παρενηνεγμένων εἰς γένεσιν, πεπλαστέργηται μὲν ἐκ γῆς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ἀρρήτω γε μὴν εὐθενείᾳ τῷ πάντων δημιουργῷ ψυχόμενον, ζῶον ἢ εὐθύς λογικὸν καὶ θεοειδέστατον. πεποίηται γὰρ κατ' εἰκόνα τῷ κ. κ. αὐτόν. ἐνδοιάσειε δ' ἂν εἴποις, ὡς ἐπεὶ περ ἐστὶν ἀγαθὸν τέχνημα Θεῶν, ἐκ ἐπὶ τοῖς ἀσχίτοις τῶν ἔργων, ἀλλ' ἐφ' ἅπασιν τοῖς ἐπαμνημένοις παρήχθη πρὸς ὑπαρξιν. Πεποίηται γε μὴν αὐτοκρατῆς καὶ ἐλεύθερος, καὶ τῶν ἰδίων θελημάτων ῥοπαῖς διατήτων ἐπ' ἐξουσίας ἐφ' ὅπερ ἂν ἐλοῖτο τυχόν, εἴτ' ἐν ἀγαθόν, εἴτε φαῦλον. εἴτα γύμνασμα τι πρὸς εὐπείθειαν καὶ μελέτην ἀρετῆς, παρὰ Θεῶν δεξάμενος ἐν ἰσολογίᾳ, τὸ δὴ μὴ χρῆται φαγεῖν ἀπὸ τῆς ξύλης τῆς ἐν μέσῳ τῆς παραδείσου, ῥάθυμός τε καὶ εὐπαραφορός ἦν. ἦλω ᾧ εἰς τὴν ἑκείνου τὸ κεκελευσμένον, καὶ τὸ βραχέως ἠδονῆς ἠτλώμενος, καὶ τὸ ἀναλιπαρῶν εἰς ἐκράτειαν. οἴθηεις δὲ πρὸς τὸ τῆς Θεοῦ ἐσεσθαι πεφενάμικε ᾧ τὸ τῆς λέγων ὁ σατανᾶς ἐπάρατος ἦν, ἅτε δὴ καὶ θεῖον ἀδικήσας νόμον, καὶ φρονήσας τὰ ὑπὲρ τὴν φύσιν. εἴτα θανάτω καλεδικάζετο, καὶ τίς κ. φύσιν ἐστὶν ἡλέγχετο καὶ τοιγεγονῶς εἶνα τοῖς τῆς θανάτου δεσμοῖς ὑποκείτο καὶ ἀλώσιμος ἦ, ἀλλ' ἵνα καὶ παρὰ φύσιν ὑπερφέροῖτο τῆς κακῆς. ἀνήνυλον δ' παντελῶς εἶδεν τῶν πάντων δημιουργῶν, εἰ δ' ἂν γένοιτο χαλεπὸν αὐτῷ, καὶ τὸ φθορᾷ τυραννέμενον τὸ γε ἦκον εἰς τῆς ἰδίας φύσεως λόγους κρείττον ἀποφῆται φθορᾶς, καὶ εἰς μακράϊωνα τηρῆσαι βίον.

ἢ μὴ, κατὰ γε τὸ αὐτὸ καὶ μόνω δοκῶν. ἀνάπτες ᾧ A
καὶ ἀμήχανον αὐτῷ παντελῶς εἶδεν. Ἀλόντος δὲ
ἐν τῷ πρώτῃ, τῷ ἔστιν Ἀδάμ, τῇ τῆς
ἀπειθείας γραφῇ, καὶ τοῖς τῷ θανάτῃ βρό-
χοις ἀδοκίμως ἐνισχημένῃ, καὶ μὴν καὶ πε-
σόνη ὑπὸ τὴν ἀμαρτίαν ἐξ ἀνοσιῶν σκεμ-
μάτων τῷ μιᾶς καὶ ἀρχεῖας δράκοντι,
Φημι δὲ τῷ σατανᾷ. ὁ γὰρ τοι τὴν πάγην
αὐτῷ συμπήξας ὅλην ἐκείνη ἦν κατανεμη-
θέντι ᾧ τῷ καὶ τῷ Ἀδὰμ σύμπαν γένει,
βασιλεύοντός τε τῷ θανάτῃ καὶ μέχρι Μω-
σέως, ἦτοι τῶν τῷ νόμῳ καιρῶν, κατένευσεν
ὁ δημιουργὸς ὡς ἡδικημένοις ἡμῶν τὴν ἐπι-
κρίαν, κατήλεσε δὲ πεπραχότας ἀθλίως.
Ἔδει ᾧ ἔδει Θεὸν ὄντα καὶ ἀγαθὸν ἐπαμύνασθαι
τοῖς διολωλόσι, καὶ ἀπρακτὸν μὲν ἀποφῆναι
τῷ διαβόλῃ τὸν φθόνον, μετασοικειῶσαι δὲ
ὡσπερ καὶ ἀναχαλιεῦσαι πρὸς ἀφθαρσίαν κα-
τηφανισμένον ἐπὶ γῆς τὸν ἄνθρωπον, καὶ πέ-
ρα μὲν ἀποφῆναι παθῶν, τῶν πάλαι διε-
πλασμένων λαβόντα τὴν ἀμνησίαν, ἀρετῆς
δὲ καὶ ἀγαθουργίας ἀπάσης ἀποδείξαι μελεδω-
νόν. ἔ γὰρ ἦν ὁ ποιῶν χρηστότητα, ἔκ ἦν
ἕως ἐνός, κατὰ γε τὴν τῷ ψάλλοντι Φω-
νῆν. Ἑλλήνων μὲν ᾧ ἡ πλῆθὺς ἔκ εἰδότες
ὅλως τὸν δημιουργόν, καὶ Θεὸν μὲν τῷ φύ-
σιν ἡμαρτηκότες, τραπόμενοι δὲ καὶ τῆς εὐ-
θείας ἀσυνέτως παρενομίζοντο πρὸς γε τὸ
δεῖν τοῖς ἔκ ἔστιν ὅλως λατρεύειν θεοῖς, κτη-
νοπρεπεσέραν δὲ καὶ φιλήδονον διεδίχον ζωῆν.
Ἰσδαῖοι γε μὴν τῷ κελαικρίοντι νόμῳ πε-
φορησμένοι, καὶ τῆς διὰ Μωσέως ἐντολῆς ἔ-
μετρίως ὀλιγορήσαντες, ἐνοχοὶ μὲν ταῖς τῶν
παραβάσεων ἦσαν δίκαις, ἀμείνους δὲ ἡμισὴ
γε τῷ δυνασθαι πλημμελεῖν. Ἀπάντων τοί-
κων ἐπὶ γῆς ἐν ταῖς ἀπασῶν ἐσχάταις ἐνηνε-
γμένων ταλαιπωρίας, καὶ Μωσέως μὲν διαρρή-
δην ὁμολογηκότες ὡς ἔκ ἀρκέσειε πρὸς
σωτηρίαν αὐτοῖς, λέγοντός τε σαφῶς δέομαι,
κύριε, προχέρισαι ἄλλον δυνάμενον, ὃν ἀποσε-
λεῖς ἀπειρηκότες ᾧ καὶ αὐτῶν πρὸς τῷ τῶν
ἀγίων Προφητῶν, καὶ τῷ μὲν θεσπεσίῳ Δαβὶδ
ἀνακεκραγός. ὁ κατῆμενος ἐπὶ τῶν Χερουβίμ,
ἐμφάνηθι, ἐξέγειρον τὴν δυναστείαν σου, καὶ ἔλθε
εἰς τὸ σῶσαι ἡμᾶς. Ἡσᾶς δὲ πάλιν κύριε τίς
ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; Ἰερειμίας γε μὴν ἀσχάλλοντος, ὅτι τῷ κηρυγμάτων ὁ σκοπὸς ἔ-
κατ' ἐλπίδα καὶ ῥῆν ἐκβέβηκεν αὐτῷ, μετανοῶντι εἰδενός ταύτητοι βοῶντι. οἱμοὶ
ἐγὼ μήτηρ, ὡς τινα μετέτοκας ἄνδρα δικαζόμενον, καὶ διακρινόμενον ἐν πάσῃ τῇ γῆι

prout ei ac soli videtur. Arduum vero
nihil est ei prorsus aut impossibile.
Quum igitur primus homo, Adam ni-
mirum, criminis inobedientia conui-
ctus, ac mortis laqueis prater spem irretitus,
adeoque consiliis impiis serpen-
tis impuri & auctoris malorum illius,
Satanæ videlicet, (is enim plane est qui
laqueum illi struxit) sub ditionem
peccati redactus esset; quumque la-
bes vniuersum Adami genus inuasisset,
& ad Mosem vsque aut ad legis tempo-
ra mors regnasset; vltro nobis opem
Creator oppressis attulit, & infeliciter
agentes miseratus est. Quum enim
Deus sit, ac bonus, vtique debebat opi-
tulari perditis, & irritam Diaboli inui-
diam reddere, ac transformare quo-
dammodo, & ad immortalitatem recu-
dere perditum hominem terræ incolam,
& vitiis quidem liberare, peccati veteris
abolita memoria, & virtutis omnisque
probitatis curam indere. Non enim e-
Psal. 13.

erat qui faceret bonum, non erat vsque
ad vnum, vt David canit. Gentiles
quippe passim, quum ignorarent prorsus
opificem, & a naturali Deo aberrarent;
a recto deuii, ad cultum falsorum Deo-
rum temere se transferebant, belluinam
vero & voluptariam vitam degebant.
Iudæi vero lege damnatrice grauati,
mandatumque Mosaicum non parum
contemnentes, præuaricationum pœ-
nis erant obnoxii, & peccandi pote-
state nequaquam superiores. Quum

igitur vniuersi mortales in extremas ca-
lamitates delati essent, & Moses palam
professus sit, se iis seruandis haud suffi-
cere, ac praterea clare diceret: Precor,
Exod. 4.
Domine, elige alium qui possit, quem mit-
tes; atque idipsum sancti Prophetæ se
posse negauerint, ac diuinus David cla-
mauerit: Qui sedes super Cherubim,
Psal. 79.
appare: excita potentiam tuam, & veni
vt saluos facias nos. Et rursus Esaias:
Domine, quis credidit auditui nostro? Esai. 53.

Itemque Hieremias ægre ferat, quod
prædicationis scopus sibi prater spem ac
non secundo flumine cessisset, pœnitente
nemine, atque idcirco clamet: Heu me,
Hier. 15.
mater, quare me genuisti virum, qui in-
dicer, & discernar omni terra?

Non profui, nec profuit mihi quisquam. Quid tandem faceret vniuersi Deus? Impurorum Dæmonum potestati homines permitteret? suis nutibus Diaboli præpolleret inuidia? non seruaret periclitantes? non porrigeret salutarem manum iacentibus? non ad meliorem frugem turpibus vitiis irretitos transferret? non eorum, qui in tenebris degebant, mentem illustraret? non errantes in viam reduceret? At quomodo bonus esset, si, quum nullo hæc prorsus negotio facere liceret, nostri nullam habuit rationem? Nam cur principio in ortum & vitam homines eduxit, nisi misericordiam capit eorum, qui malis inexpectatis vexantur, nec sine grauibus incommodis vitam trahunt? Quum igitur inter homines ne sanctus quidem vnus esset, qui opitulari posset, & in promptu causa esset; (ipsius enim ac solius erat, sæuum mortis imperium conuelleret, & poenam remittere, & peccatis liberare, & corda recreare, & pestiferam illam belluam edomare, & infestam Dæmonum aciem proscindere, atque hominem deuium in rectæ vitæ semitam inducere) commodum e cælo Filium suum Pater demisit, qui humanam vtique formam subiit, vt nobiscum tanquam homo conuersans, & felicissimos & omni malo superiores redderet. Nam quum immutabile sit & alterationis expers, secundum naturam in quantum Deus, viuens illud ac subsistens Patris Verbum; non ex propria natura vnitum sibi corpus formavit, sed ipsum potius cepit ex nobis, ac non e somno & voluptate, viri opera, sed ex sancta Virgine, nouo & inusitato modo, ac præter naturæ leges. Decebat enim, decebat talem eius esse partum; nempe secundum carnem, & ex muliere, vt diuinæ maiestati congrueret eius in mundum adventus & apparitio. At nihil est omnino, vt dixi, quod ab eo, qui omnia potest, perfici nequeat; nec impune cuiquam erit, si, quod facere dicitur, non crediderit, tametsi putet illud esse minus vero simile. Sic enim comparata sunt quæ præter opinionem hominum fiunt. Quare licet mentis nostræ mediocritas ab eorum quæ fiunt exuperantia vincatur, nihil tamen idcirco de supernaturali & ineffabili natura detrahendum est, imbecillitate ei adscripta;

ἀτιμασέον δια τῆς τοῦ ὑπερφυσικοῦ ἀπόρρητου φύσιν, τοῦ ἀδρανῆς αὐτῆς καθορίζοντας

ἄστε ὠφέλησα, ἄστε ὠφέλησέ με ἔδει. Τί δὴ ἄρα λοιπὸν ἔδει δεῖν τὸν τῶν ὅλων δημιουργόν; παραχωρήσαι κρατεῖν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς τοῖς ἀκαθάρτοις δαίμοσι; καλοχύσαι τῶν αὐτῶν θελημάτων τῆ διαβολῆ τὸν φθόνον; μὴ διασωσαι τὰς κινδυνεύσαντας; μὴ προτεῖναι τοῖς κειμένοις χεῖρα σωτήριον; μὴ μεταστῆσαι πρὸς τὰ βελτίω τὰς τοῖς ἀσπίστοις ἐνελημμένους; μὴ καταφωτίσαι τῶν ἐν σκότῳ νῦν; μὴ ἐπιτρέψαι τὸ πλανώμενον; εἴτα πῶς ἦν ἀγαθός, εἰ μετὸν ἀμογητὴν λίαν τῶ ταῦτα δεῖν, ἔδενός ἡμᾶς ἠξίωσε λόγος; ἀνθ' ὅτι ᾧ δὴ καὶ ὅλως παρενόμισεν ἐν ἀρχαῖς εἰς τὸ εἶναι καὶ ζῆν, εἰ μὴ καλοικτεῖται παθόντας τὰ παρ' ἐλπίδα, καὶ πεπραχότας ἔδεξιώς; Ἀπειρηκότῳ τοίνυν ἀγίῳ παντός πρὸς ἐπιχειρίαν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ μὴν καὶ εὐάφορον ἐχόντων τὴν παραίτησιν, (ἦν ᾧ αὐτῶ καὶ μόνος τὸ δυσάντητον τῶ θανάτου κατασεῖσαι κρατῶ, καὶ ἀνεῖναι δίκης, καὶ ἀπαλλάξαι πλημμελημάτων, καὶ καταφαιδρύναι καρδίας, καὶ θῆρα δαμάσαι τὸν ἀλιτήριον, καὶ τὸ μυστήριον τῶν δαιμόνων ἀπονευρῶσαι σίφῳ, καὶ ταῖς τῆς ἐυζωίας ἐπιστῆσαι τρίβοις ἐκκεκλικότα τὸν ἀνθρώπον) πέπομφε χρεωδῶς ἐξ ἔραντῶ τὸν ἴδιον Υἱὸν ὁ Πατήρ, ὃς δὴ καὶ ἀνθρωπείαν ὑπέδυ μορφήν, ἵν' ἡμῖν συνδιαλέψας ὡς ἀνθρώπῳ, καὶ τρισμκαρῆς ἀποφῆνῃ, καὶ παντός ἐπέκεινα γεγονότας κακῶ. Ἐπειδὴ ᾧ ἐστὶν ἀτρέπλος τε καὶ ἀαλλιώτῳ καὶ φύσιν ὡς Θεός, ὁ ζῶν τε καὶ ἐνυπόσατῳ τῶ πατρὸς Λόγῳ, καὶ ἐν τῆς ἰδίας φύσεως τὸ ἐνωθέν αὐτῶ πεπλασθέντικε σῶμα, δέχεται δὲ μᾶλλον παρ' ἡμῶν αὐτὸ, καὶ καὶ ἐξ ὑπνῶ καὶ ἠδονῆς ἀνδρός ἐνεργήσαντῳ, ἀλλ' ἐξ ἀγίας Παρθένου, καίνοπρεπῶς τε καὶ ξένως, καὶ πέρα τῶν τῆς φύσεως νόμων. ἔδει ᾧ ἔδει τοιαύτην αὐτῶ γενέσθαι τὴν ἀπότεξιν, τὴν καὶ σάρκα φημί καὶ ἐκ γυναικός, ἵν' ἐχῆ τὸ θεοπρεπές ἢ εἰς τὸν κόσμον αὐτῶ πάροδο καὶ ἀνάδειξις. Δυσκατόρθωτον δὲ, ὡς ἔφη, παντελῶς ἔδεν τῶ πάντα ἰσχύοντι, καὶ τὸ ἀπιστεῖν καὶ ἀζήμιον, οἷς ἀν λέγοιτο δεῖν, καὶ εἴπερ τῶ δοκῆ μὴ εὐθύ φέρεσθαι τῶ εἰκότῳ. ἔχει ᾧ ὠδέτων παραδόξων τὸ χρέμα. καὶ ἐν καὶ εἰ τῆς τῶν δραμένων ὑπερβολῆς ἠτῶτο τυχόν τῆς ἐν ἡμῖν διανοίας τὸ μέτριον, καὶ

πρέποι δ' ἂν μᾶλλον, ἅπερ ἂν λέγοιτο καθο-
 ρῆν, ἀδασανίσις τιμᾶσαι ψήφοις ἢ τάχα
 πρὸ καὶ ἀπιστεῖν τὸ ἀπεικὸς εἶδεν, ὅτι καὶ ὅλως
 ἐστὶ τῶν ὅλων δημιουργός. Τίς γὰρ ἐν ἡμῖν ὁ
 συνιέναι τε καὶ φράσαι δυνάμενος, καὶ τί-
 να τρόπον ὁ παμμεγέθης εἶδος ἐγγύεραι τε,
 καὶ πέφηνεν εἶρανος καὶ ἡλιος δὲ ὅπως, καὶ
 σελήνη, καὶ τὰ λοιπά; ἐκὼν ἐξ ἀγίας Παρ-
 θένος τὸ πάναγνον σῶμα λαβὼν, ψυχωθέν ψυ-
 χῆ νοεῖν, προῆλθεν ἄνθρωπος, ἐκ ἀπο-
 λέσας τὸ εἶναι Θεός, ἕτε μὴν τὸ τῆς ἰδίας
 ὑπεροχῆς ἀποβαλὼν ἀξίωμα· καὶ ᾧ ἐστὶν,
 ὡς εἶπεν, τροπὴν ἐκ εἰδώσ. ὡς γὰρ Πλω-
 τίνος φησὶ τί γὰρ ζητεῖται λαβεῖν εὐ ἔχων;
 πρὸ δὲ μετελθεῖν πάντα παρ' ἑαυτῶ ἔχων;
 ἀλλ' εἰδὲ αὐξην ζητεῖ τελειότατον ὄν. διὸ
 τὰ παρ' αὐτῷ πάντα τέλεια, ἵνα πάντῃ ᾗν
 τέλειος, εἰδὲ ἔχων, ὁ μὴ τοιοῦτον εἰδὲ ἔ-
 χων ἐν ἑαυτῷ ὁ μὴ νοεῖ. νοεῖ δὲ ἐ ζῆλων, ἀλλ'
 ἔχων καὶ τὸ μακάριον ἐκ ἐπίκτητον, ἀλλ'
 αἰῶνι παντὶ. Ἐνηθρώπησε τοίνυν ὁ μονογε-
 νῆς τῷ Θεῷ λόγος, ἀλλ' εἶναι Θεός ἐ με-
 θεῖς. παράδοξος δὲ καὶ ὑπὲρ νοῦ καὶ λόγον
 τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας ὁ τρόπος καὶ τὸ μέ-
 γα τῆτο καὶ σεπτόν ἀληθῶς μυστήριον, ἐκ
 ἀρτιφανές, ἐ νέον, ἕτε μὴν ἐκ φιλονεί-
 κης ἰγνώμης ἐξευρημένον ἀρχαιοτάτον δὲ, καὶ
 πρὸ τῆς τῷ κόσμῳ καταβολῆς, ἐν Θεῷ καὶ
 πρόγνωσιν. Καταβησάμεν ἂν αὐτὸ διὰ γε
 τῆς θεοπνεύστου γραφῆς. ἐ γὰρ τοι φαμέν
 ἐκ εἰδέναί τὸν θεῖον τε καὶ ἀκήρατον νοῦν, ἐν
 ᾧ πάντες εἰσὶν οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς
 γνώσεως ἀπόκρυφοί, καθὰ γέγραπται, ὡς ἔσαι
 μὲν ὑπὸ δίκην καὶ ἀρὰν τὸ ἀνθρώπινον γένος
 διολιθῆν εἰς τὸ πλημμελές, ὑπενε-
 χθήσεταί δὲ θανάτῳ καὶ φθορᾷ, ἐ μὴν ἀναπό-
 τριπτόν καὶ ἀτελευτήτως ἐμπεφυκὸς τὸ ἐπ'
 αὐτῷ δὴ τῆτο φορέσει βλάβος· συναποδύσεταί
 ὅτι τῷ θανάτῳ τὴν ἀμαρτίαν, ἐν Χριστῷ διὰ πί-
 σεως, καὶ παλινδρομήσει πρὸς τὸ ἐν ἀρχαῖς, καὶ
 πρὸς ἀδέβηλόν τε καὶ καθαρὰν ὑπονοσήσει ζωὴν.
 Δεδόξαι τοίνυν φαμέν τῷ μυστηρίῳ τὴν γνώσιν καὶ
 πρὸ γε τῶν ἄλλων τῷ Ἀβραάμ· προσπεφώνηκε
 γὰρ αὐτὸς ὁ Υἱὸς τοῖς Ἰσραηλῶν δήμοις· Ἀβραάμ
 ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν
 τὴν ἐμὴν καὶ εἶδε, καὶ ἐχάρη. Οἱ γε μὴν ἐξ αὐτῶ γε-
 γονότες, Ἰσαὰκ τε φημι καὶ Ἰακώβ, καὶ οἱ μετ'
 αὐτῶς ἔτι καὶ μέχρι τῶ πανσόφου Μωσέως,

A sed consentaneum magis est, quae per-
 ficere dicatur, ea citra disquisitionem
 reuerenter probare; aut absurdi nihil
 utique fuerit, negare plane uniuersi
 opificem existere. Quis enim in nobis
 intelligere potest aut dicere, quo pacto
 vastissimum hoc calum excitatum ac
 editum est; quo pacto sol item, ac lu-
 na, & reliqua? Itaque sanctissimo cor-
 pore assumto ex sancta Virgine, & ani-
 ma intelligente animato, homo prodi-
 it, Dei natura non deperdita, neque
 propriae excellentiae abiecta dignitate:
 quippe qui, ut dixi, mutationem nescit.
 Vt enim Plotinus ait: *Quid accipere
 vult qui recte se habet? Quonam vero
 se transferre, qui apud se omnia continet?*
*At neque augeri postulat, quum sit per-
 fectissimus. Quapropter quae apud illum
 sunt, omnia perfecta, ut sit usquequa-
 que perfectus, nihil habens quod non sit
 huiusmodi: nihil habens in seipso quod
 non intelligat. Intelligit autem non qua-
 rendo, sed habendo: & felicitas ei est non
 acquisita, sed sempiterna.* Igitur homo
 factus est ille vnigenitus, Dei Verbum,
 verumtamen Deus esse non destitit.
 Admirabilis porro & supra mentem &
 orationem est Incarnationis modus.
 Magnum hoc & augustum mysterium,
 non recens editum, non nouum, ne-
 que vero nouitatis studio repertum;
 sed antiquissimum, & ante mundi con-
 ditum, in Deo secundum praescientiam.
 Quod quidem ex Scriptura sacra perspi-
 cere licet. Non enim dicimus, diui-
 nam & incorruptibilem mentem, in
 qua sunt thesauri sapientiae & scientiae
 absconditi, ut scriptum est, ignorasse,
 genus hominum prolapsum in peccatum
 obnoxium fore condemnationi & ma-
 ledicto, subiectum autem iri morti &
 corruptioni, non tamen noxam eam
 ob rem laturum in se perpetuam & in-
 delebilem; sed vna cum morte pecca-
 tum exuturum in Christo per fidem,
 & ad pristinum statum reuerfurum, &
 ad puram ac incorruptam vitam reditu-
 rum. Quocirca mysterii cognitionem da-
 tam esse dicimus, idque praeceteris Abra-
 hamo. Vnde Filius ipse Iudaeorum turbas
 affatus est his verbis: *Abraham pater vester
 exultauit ut videret diem meum: &
 vidit, & gauisus est.* Eius tamen filii,
 Isaac nimirum & Iacob, & eorum po-
 steri, vsque ad sapientissimum Moesem,

Colof. 21

Ioa. 81

multifariam multisque modis illius mysterii vim subobscurè didicerunt. Et sane Moses ipsum præfiguravit, quum in Ægypto mandasset, quod qui ex sanguine erant Israelis immolarent quidem agnum in typum Christi, sed vngerentur sanguine, & per solam umbram suaderet placandum esse exterminatorem. Quod ita sane contigit. Seruati enim sunt, & ab internecione immunes redditi. Præterea simplex veritatis typus quoque est Iesus filius Naue, vero Iesu cognominis. Transiit enim per Iordanem filios Israel, & circumcidit cultris lapideis, & in terram promissionis intulit. Cernes post hunc & præstantissimum prophetam Samuelem, agnos quidem immolasse, & in odorem suauitatis Deo consecrassè, & aquam insuper sacrificiis infudissè. Tum ingruentibus bellis, & innumera phalange alienigenarum Iudæam depopulante, sine pugna victoriam reportasse, & periclitantes seruasse. Salutare enim est Christi mysterium credentibus in ipsum. Idque reliquus sanctorum Prophetarum chorus prædixerat. Quocirca diuinus Dauid, promittente Deo ac dicente: *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam;* quum ad exitum omnino perductum iri promissionem vehementer confideret, Incarnationis modum passim prædicat dicens, modo quidem: *Deus manifeste veniet, & non slebit;* modo rursus ad ipsum: *Sedes tua Deus in seculum seculi, virga directionis, virga regni tui. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus tuus oleo exultationis præ participibus tuis.* Viden vt Deus a Deo vngatur. At quomodo factum istud dicimus? Quum enim factus est homo, manens id quod erat, tunc & secundum nos humano more unctus est a Deo ad Apostolatam. *Factus est pontifex & Apostolus confessionis nostra,* sicut scriptum est. Erat enim semper, & est in celo, & in hoc mundo, & locus eo vacuus omnino nullus. Omnia etenim implet diuinitatis natura. Ille autem inuisibilis quum sit, visibiliter ad nos venit, quum nostram formam induit. Porro autem terræ dominatorum illum, suisque sceptris vniuersum

Απολυμερῶς τε καὶ πολυτρόπως τὴν τῆς μυστηρίων δύναμιν ἀνιγματοδῶς διεμάνθανον. προανετύπη γὰρ ὁ Μωσῆς αὐτὸ, προστεταχὼς ἐν Ἀιγύπτῳ τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, κατὰ φύσιν μὲν τὸν ἀμνὸν εἰς τύπον Χριστοῦ, κατὰ χεῖρα δὲ τῷ αἵματι, καὶ διὰ μόνης τῆς σκιάς δυσωπεῖν ἀναπέειπεν τὸν ὀλοτρευτήν. ὁ δὲ καὶ πέπρακται διεσώζοντο γὰρ, καὶ τῆς καταφθίσεως δεῖν ἀπέλει κρείττονας. Καὶ φιλόσοφος ἐτι τῆς ἀληθείας ὁ τύπος ναὶ μὴν καὶ ὁ τῆς Ναυῆ πᾶς Ἰησοῦς, ὁμώνυμος τῷ ἀληθινῷ. διεβίβασε γὰρ τὸν Ἰορδάνην τὰς ἡμέρας Ἰσραὴλ, καὶ περιέτεμε μαχαίραις πετρίαις, εἰσκειόμενος δὲ καὶ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Ὁφείματα τῶν καὶ τὸν πανάριον ἐν προφητείας Σαμὴλ, ἄρνα μὲν θύοντα καὶ εἰς ὄσμήν εὐωδίας καθιερόντα τῷ Θεῷ, καὶ μὴν καὶ ὕδαρ τοῖς θυμασιν ἐπανιλήσαντα. εἶτα πολέμων ἐπηρημένων, καὶ ἀναριθμητῶν Φάλαγγος ἀλλοφύλων καταδύσεως τὴν Ἰουδαίαν, ἀμαχεῖ νικήσαντα, καὶ σεσωκότα τὰς κινδυνεύοντας. σωτήριον γὰρ τὸ Χριστοῦ μυστήριον τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτόν. Καὶ ἅπας δὲ ὁ λοιπὸς τῶν ἀγίων Προφητῶν προανακεκράγει χορὸς. καὶ γὰρ ὁ μὲν Θεσπέσιος Δαβὶδ ὑπισχνόμενος Θεῷ καὶ λέγοντος ἐκ καρπῶ τῆς κοιλίας σου θήσομαι ἐπὶ τῆς θρόνου σου. ὅτι πάντη τε καὶ πάντως εἰς πέρας ἐκθήσεται τὸ ἐπηγγελμένον, εὐ μάλα τεθαύρηκώς, τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως τρόπον περιεγγέλλει, λέγων πότῃ μὲν, ὅτι Θεὸς ἐμφανῶς ἦξει, καὶ ἔ παρασιωπήσεται πότῃ δὲ αὐτὸς πρὸς αὐτόν, ὁ θρόνος σου ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τῶν αἰῶνων, ῥά εἰς εὐθύτητος ἢ ῥά εἰς τῆς βασιλείας σου. ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀδικίαν διὰ τῆτος ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τὰς μετόχους σου. Ὁρᾷς ὅτι Θεὸς χρίεται παρὰ Θεῷ. εἶτα πῶς τῆτος πεπραχθαι φημέν; ὅτε γὰρ γέγονεν ἄνθρωπος, μεμενηκώς ὅπερ ἦν, τότε καὶ καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπίνως χρίεται παρὰ Θεῷ πρὸς ἀποστολήν. γέγονεν ἀρχιερεὺς καὶ ἀπόστολος τῆς ὁμολογίας ἡμῶν, καὶ τὸ γεγραμμένον. Ἦν μὲν γὰρ αἰεὶ καὶ ἔστιν ἐν ἔρανῳ, καὶ ἐν τῶνδε τῶ κόσμῳ, καὶ τόπος αὐτῆς κενὸς τὸ σύμπαν ἔδειξεν. πληροῖ γὰρ τὰ πάντα τῆς θεότητος φύσει. ἀφίκοι δὲ πρὸς ἡμᾶς ἐμφανῶς ὁ ἀόρατος, ὅτε τὴν καθ' ἡμᾶς ἀπέδου μορφὴν. Ὅτι καὶ κατακρατήσεν ἐμελλε τὸ ὑπ' ἔρανόν, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῆς σκήπτροις

Psalm. 132.

Psalm. 44.

Hebr. 3.

ἅπαν ἀνθρώπων ὑποθεῖναι γένος, αὐτὸς ὁ Δαβὶδ ἄ-
 πάλιν πληροφορήσει ὡδὲ πρὸς αὐτὸν εἰπὼν
 πάντα τὰ ἔθνη, ὅσα ἐποίησας, ἤξεσι, καὶ προσ-
 κυνήσασιν ἐνώπιόν σου, κύριε. καὶ πάλιν καὶ
 προσκυνήσάτωσαν σοι πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς
 γῆς· πάντα τὰ ἔθνη θαλέουσιν αὐτῷ. καὶ πάλ-
 λιν πάντα τὰ ἔθνη κροήσατε χεῖρας· ἀλαλά-
 ξατε τῷ Θεῷ ἐν Φωνῇ ἀγαλλιάσεως, ὅτι κύ-
 ριος ὑψιστος, Φοβερός, βασιλεὺς μέγας ἐπὶ πᾶ-
 σαν τὴν γῆν. Ὅρας ὅπως Θεὸν καὶ κύριον ὑψιστόν
 τε καὶ βασιλέα τὸν ἐν σαρκὶ πεφηνότα καλεῖ;
 ὁ γε μὴν ἐξ αὐτοῦ γεγονώς υἱὸς Σολομῶν, τὴν
 παρὰ Θεοῦ δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν ἐκ ἠγνοηκώς,
 ἔτω πρὸς Φησὶ τὰς πρὸς Θεὸν ἐκκλησίας ἀνα-
 τείνων καὶ νῦν κύριε ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ, πικρωθή-
 τω δὴ τὸ ῥῆμά σου τῷ Δαβὶδ πατρί μου, εἰ
 ἀληθῶς κατοικήσει ὁ Θεὸς μετ' ἀνθρώπων ἐπὶ
 τῆς γῆς. Τῆτο καὶ ὁ Βαρθολομαῖος λέγων·
 ἔτος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐλογισθήσεται ἕτερον πρὸς
 αὐτὸν ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν
 αὐτῷ Ἰακώβ τῷ παιδί αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ
 ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. καὶ μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς
 γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη. Ἰδὲ
 δὴ καὶ ἔτος ἐν μάλα καὶ σαφῶς Θεὸν ἐπὶ γῆς ὤ-
 φθαι Φησὶ, συνανεστράφηναί τε τοῖς ἐν αὐτῇ.
 Ἡσάμας γε μὴν τὴν παράδοξον αὐτοῦ καὶ σάρ-
 κα γέννησιν εὐηγγελίσαστο, λέγων ἰδὲ ἡ παρθένος
 ἐν γαστρὶ ἔξει, καὶ τέξεται υἱόν καὶ καλέσασιν τὸ ὄνο-
 μα αὐτοῦ Ἐμμανὴλ, τῆλεσι, μεθ' ἡμῶν ὁ
 Θεός. καὶ πάλιν ἰσχύσατε χεῖρες ἀνεμμένα, καὶ γό-
 νατα παραλελυμένα, παρακαλέσατε οἱ ὀλι-
 γόψυχοι τῇ διανοίᾳ, ἰσχύσατε, μὴ φοβεσθε.
 ἰδὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν ἰδὲ κύριος μετ' ἰσχύος ἔρχε-
 ται, καὶ ὁ βραχίον μετ' κυρίας. καὶ πάλιν τότε
 ἀνοιχθήσονται ὀφθαλμοὶ τυφλῶν, καὶ ὠτα κω-
 φῶν ἀκούσονται. τότε ἀλείεται ὡς ἔλαφος ὁ χω-
 λός καὶ τρανὴ ἔσαυ γλώσσα μογιλάλων. καὶ πάλ-
 λιν Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐτοιμάσατε
 τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους
 τῆς θεῆς ὑμῶν. Ὅδὴ καὶ πέπραχεν ὁ θεσπέσιος βα-
 πτιστὴς Ἰωάννης. ἐρομένων ἐν τῶν Ἰουδαίων αὐ-
 τὸν, τίς εἶ, καὶ ἐπὶ τίσιν ἀπεσάλη, δια-
 μεμήνυκεν ἐναργῶς, ἔτω λέγων· ἐγὼ Φωνὴ
 βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυ-
 ρίου. Ὅτι δὲ ἐμελλεν, ἐνανθρωπήσαντος τῆς μονο-
 γενεῆς, καὶ ἡ τῶν ἐθνῶν κατορθῶσαι κλησίς,
 πεπληροφόρηκεν εἰπὼν· Ἔθνη ἅ ἐκ οἴδασι
 ἐπικαλέσοντά σε καὶ λαοὶ, οἳ ἐκ ἐπίσαντα ἐπὶ

hominum genus subditurum, David
 ipse plenam rursus fidem faciet his ad
 illum verbis: *Omnes gentes, quascunque* P^{sal.} 85.
fecisti, venient, & adorabunt coram te,
Domine. Et rursus: Et adorent te omnes P^{sal.} 71.
Reges terra: omnes gentes seruient ei.
 Item: *Omnes gentes plaudite manibus:* P^{sal.} 46.
iubilate Deo in voce exultationis: quoniam
Dominus excelsus, terribilis, Rex
magnus super omnem terram. Cernis
 ut Deum ac Dominum excelsum &
 Regem appellat, qui in carne apparuit?
 Præterea Davidis ille filius, Salomon,
 promissionis diuinæ non ignarus, alicu-
 bi sic ait preces ad Deum tendens: *Et*
nunc Domine Deus Israel, fidele sit, qua- 2. Paral. 6.
so, verbum tuum quod locutus es David
patri meo, si vere habitabit Deus cum
hominibus super terram. Istud quoque
 Baruch demonstravit, dicens: *Hic est* Bar. 3.
Deus noster: non aestimabitur alius ad
eum. Adinuenit omnem viam scientia,
& dedit eam Iacob puero suo, & Israel
 dilecto suo. Et postea: *Super terram*
visus est, & cum hominibus conuersatus
est. En iste quoque clare admodum
 Deum in terra visum esse prædicat, &
 conuersatum esse cum hominibus. At
 Esaias stupendam eius in carne natiuita-
 tem annunciauit, dicens: *Ecce virgo in* Esai. 7.
utero habebit, & pariet filium, & vo-
cabunt nomen eius Emmanuel, hoc est,
 nobiscum Deus. Item: *Confortamini* Idem. 35.
manus remissa, & genua dissoluta, conso-
 lamini pusillanimes mente, confortami-
 ni, ne timeatis, *Ecce Deus noster: Ecce* Idem. 40.
Dominus cum fortitudine veniet, &
brachium cum potentia. Et rursus: Idem. 35.
Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures
surdorum audient: tunc saliet sicut cer-
uus, claudus: & expedita erit lingua bal-
 borum. Item: *Vox clamantis in deser-* Idem. 40.
 to: *Parate viam Domini, rectas facite*
 semitas Dei nostri. Quod profecto fecit
 etiam diuinus ille Ioannes Baptista.
 Quippe quum interrogarent illum Iu-
 dæi, quis esset, & quas ob res mis-
 sus esset, declaravit aperte, dicens:
Ego vox clamantis in deserto, para- Ioan. 1.
te viam Domini. Porro incarnato
 Unigenito vocationem quoque gen-
 tium perfectum iri, probavit dicens:
Gentes, que nesciebant, inuoca- Esai. 55.
bunt te: & populi, qui ignoiebant,

Zach. 2.

Zach. 9.
Esa. 62.

Dan. 7.

ad te confugient. Alius præterea ex sanctis Prophetis: *Letare, inquit, & exulta, filia Sion, quia ecce venio, & habitabo in medio tui, dicit Dominus; & fugient gentes multæ ad Dominum in die illo, & erunt ei in populum.* Ipse quoque vniuersi Deus sanctis Prophetis ait alicubi: *Dicite filia Sion: Ecce Rex tuus venit tibi iustus, & saluans: ipse mansuetus, & ascendens super subiugalem & pullum nouum.* Sic enim Christus ascendit Hierosolyma pullo insidens. Daniel vero ille sapientissimus: *Et aspicebam, inquit, in visione noctis, & ecce cum nubibus cali, quasi filius hominis veniens, & usque ad antiquum dierum peruenit: & coram ipso adductus est, & datus est ei principatus, & honor, & regnum: & omnes tribus & lingua ipsi seruiunt.* Plurima his, quæ dixi, alia dicta sanctorum virorum accumulasse, (talibus enim referta est diuina Scriptura) nisi in animum induxisssem nemini fastidium non parere quodcumque est ultra modum. Sufficiunt autem & hæc opinor veri studiosis. Quod autem Græcorum nonnulli sapientes haud obsecuri nominis, sed claræ apud illos gloriæ consequuti, mysterium hoc admirati sint, vel hinc sciemus. Amelius quippe ille Platonius, qui vna cum Plotino & Gentiliano Romæ floruit, (sic enim de iis scribit Porphyrius) ita scripsisse dicitur: *Atque hoc vtiq; erat Verbum, per quod, semper quum sit, ea quæ sunt extiterunt, quemadmodum & Heraclitus statuit: & quod per Iouem, Barbarus ille vult in principii gradu & dignitate constitutum apud Deum esse, perque illud omnia plane facta esse: in quo quicquid factum est, viuens, & vitam esse, & in rerum natura existere. In corpora porro delabi, & carne indutum hominem apparere, ut interim naturæ maiestatem ostendat: adeoque solutum, rursus Dei locum capere, & Deum esse, qualis erat priusquam in corpus, & carnem, & hominem descenderet.* Barbarum igitur, opinor, vocat diuinum Iouannem propter linguæ forsan discrepantiam. Hebræus enim erat ex Hebræis, non ex Græcorum regione ac terra. Veruntamen sciebat incarnatum esse Verbum, & istud confitetur, nec diuini præconiū

σὲ καλαφύξουσαι. Ἐτερός γε μὴν τῶν ἀγίων προφητῶν τέρπει, καὶ εὐφραίνει, φησὶ, θυγατέρα Σιών, ὅτι ἰδὲ ἔρχομαι, καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ σου, λέγει κύριος. καὶ καλαφύξουσαι ἔθνη πολλὰ ἐπὶ τὸν κύριον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔσονται αὐτῇ εἰς λαόν. Καὶ αὐτὸς δὲ πρὸ φησὶν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ἀγίοις Προφήταις· εἶπα λέγει τῇ θυγατρὶ Σιών ἰδὲ, ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται σοὶ δίκαιος καὶ σώζων αὐτὸς πρᾶως καὶ ἐπιβεβηώς ἐπὶ ζύγιον καὶ πῶλον νέον. ἀνέβη γὰρ ἕως εἰς Ἱεροσόλυμα Χριστὸς, ἐφίξας τὴν πόλιν. Δανιὴλ γε μὴν ὁ σοφώτατος καὶ εἰδὼν, φησὶν, ἐν ὄραματι τῆς νυκτὸς, καὶ ἰδὲ μὲν τῶν νεφελῶν τὴν ἔραν, ὡς υἱὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος, καὶ ἕως τῶν παλαιῶν τῶν ἡμερῶν ἔφθασε, καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ προσηνέχθη, καὶ αὐτῷ ἐδόθη ἀρχὴ, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ βασιλεία καὶ πᾶσα φυλαὴ καὶ γλῶσσαι αὐτῷ δαλέυσασθαι. Πλείστας δ' αὖν καὶ ἑτέρας, ὡς ἔφη, ἐπεσώρευσα φωνὰς ἀνδρῶν ἀγίων μεμέσῳσαι γὰρ τῶν τοιούτων ἡ θεόπνευστος γραφή· εἰ μὴ ἐνενόησεν, ὅτι παντὶ τῷ γένοιτο ἂν τὸ πέρα μέτρα προσκορῆς. ἀπόχρη δὲ οἶμαι καὶ ταῦτα τοῖς τῆς ἀληθείας φιλοθεάμοσιν. Ὅτι δὲ καὶ τῶν παρ' Ἑλλήσι φιλοσόφων τινὲς ἐκ ἄσημοι γεγονότες, ἀξιοζήλωτον δὲ παρ' αὐτοῖς τὴν δόξαν ἀράμενοι, τεθαυμάσασθαι τὸ μυστήριον, κἀντεῦθεν εἰσόμεθα. Ἀμέλιος γὰρ ὁ Πλατωνικός, Πλωτίνω τε καὶ Γενίλιανῶ συνακμάσας καὶ τὴν Ῥώμην φησὶ γὰρ ἔγωγε Πορφύριος περὶ αὐτῶν ὡδὲ γεγραφένας λέγεσθαι καὶ ἔτος ἄρα ἦν ὁ Λόγος, καθ' ὃν αἰεὶ ὄντα τὰ γένομενα ἐγένετο, ὡς αὖν καὶ ὁ Ἡράκλειτος ἀξιώσειεν εἶναι, καὶ νῆ Δία ὁ Βάρβαρος ἀξιοῖ ἐν τῇ τῆς ἀρχῆς τάξει τε καὶ ἀξία καθεστηκότα πρὸς Θεὸν εἶναι, δι' ἃ τὰ πάντα ἀπλῶς γεγενῆσθαι ἐν ᾧ τὸ γερόμενον ζῶον, καὶ ζῶν εἶναι, καὶ ὄν πεφυκέναι, εἶτα εἰς τὰ σώματα πίπτειν, καὶ σάρκα ἐνδύσασθαι, φαντάζεσθαι ἄνθρωπον, μὲν τὴν καὶ αὐτὰ δεικνύει τῆς φύσεως τὸ μεγαλεῖον ἀμύφῃ καὶ ἀναλυθέντα πάλιν ἀποθεῖσθαι, καὶ εὖ εἶναι, οἷος ἦν πρὸ τῆς εἰς τὸ σῶμα, καὶ τὴν ἀρχαίαν, καὶ τὸν ἄνθρωπον κατενεχθῆναι. Βάρβαρον ἔν, ὡς γε οἶμαι, τὸν θεσπέσιον Ἰωάννην ἔποκαλεῖ, διὰ τοῦ τῆς γλώττης τάχα πρὸ ἑτέρου ῥόθρου. Ἑβραῖος γὰρ ἦν ἐξ Ἑβραίων καὶ ἐκ ἀπὸ γε τῆς Ἑλλήνων χώρας τε καὶ γῆ. πλὴν οἶδεν ἐνανθρωπήσαντα Λόγον, καὶ τὸ ὁμοίωσθαι, καὶ ἐκ ἀπόβλητον ποιῆσαι τὸν τῆς εἰς κηρυγμαί

τὸ λόγον. προεχρησμάδηται τὸ τῶ Χριστῶ A
 μυστήριον, καὶ πληθὺς ἀγίων ἐποιεῖτο τὴν προα-
 νάρρησιν, καὶ ἕκαστος ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν γεγονότων
 καιρὸν. Συμβεβηκότων δὲ ἐν τῶ πράγματι τῆς
 ἀπάντων Φωνῆς, καὶ αὐτῆς δὲ τῶτο βωῶσης τῆς
 πείρας, ἀπίθανον ὡς γε οἶμαι παντελῶς τὸ ἀ-
 πειθεῖν ἐλέσθαι τινὰς, καὶ τοῖς ἀληθέσι ἀντεγει-
 ρομένους, τοῖς τὴν Φρένα παρακεκομμένοις ὀ-
 λίγα παραχωρεῖν, καὶ τοῖς αὐτοῖς τοῖς Ἑλλήνων
 λογάσει ἀπίθανον εἶναι πῶς τὸ χρῆμα δοκεῖ. Καὶ B
 γὰρ ἔφη Πλάτων περὶ γε τῶ παρασφίσι Θεῶν
 περὶ δὲ τῶν ἄλλων δαμονίων εἰπεῖν, ἢ γνῶναι
 τὴν γένεσιν, μείζον ἢ κατ' ἡμᾶς. πειθεῖον δὲ
 τοῖς εἰρηκόσι ἐμπροσθεν, ἐγγόνιοις μὲν ἔσι Θεῶν,
 ὡς ἔφασαν, ὡς τῶς ἐαυτῶν προγόνους εἰδόσι.
 ἀδύνατον ἔν Θεῶν πασι ἀπιστεῖν, καὶ περ ἄνευ
 εἰκότων καὶ ἀναγκαίων ἀποδείξεων λέγασιν ἀλλ'
 ὡς οἰκεία Φασιν ἄπαγγέλλειν ἐπομένους τῶ
 νόμῳ πειθεῖον. Εἶτα, ὧ βέλτιστοι, τεθαυμάκατε
 μὲν τὸν Ἀρίωνος, καὶ περ ἄνευ εἰκότων καὶ ἀνα- C
 γκαίων ἀποδείξεων, χρῆσαι λέγοντα σεφάνην
 τῆ πίσει τῶς τῶν Θεῶν ἐγγόνους ἀπαγγέλλοντας
 τὰ περὶ αὐτῶν ἐν δίκη τῶν ἀγίων προφητῶν πα-
 ραγράφεσθαι τὰς Φωνὰς, καὶ καλεφευσμένους
 εἶναι Φαλὲ τῶς διὰ τῶ ἀγίῳ Πνεύματι γεγο-
 νότας λόγους; καὶ τοῖς μὲν τῶν ψευδωνύμων
 Θεῶν ἐγγόνιοις κατ' ἑδῆνα τρόπον ἐποιεῖ ἂν
 εἰκότως τὸ ἀξιοπίστον πεπεράχασιν ἢ τῶν πα-
 ραδόξων ἑδῆν τοῖς γε μὴν ἀγίοις Προφήταις
 προσμεμαρτύρηκεν αὐτὸ τῆς ἐυζωίας τὸ κάλλος, D
 καὶ τῆς πρὸς Θεὸν οἰκειότητος τὸ περιφανές, καὶ
 μὴν ὅτι τῆς παρ' αὐτῶ δυνάμεως ἀμφιλαφε-
 σάτην ἔχουτες χορηγίαν, τῶν ὑπὲρ χεῖρα τὴν
 κατ' ἡμᾶς γεγονόσιν ἀπολελεσά. Ἀλλ' ἴσως
 ἐρῶσιν οἱ δι' ἐναντίας ἂνθ' ὅτι ἢ δὴ καὶ ἐν-
 θρώπησεν ὅλως, καὶ σαρκὸς καὶ ῥύπα τῶ ἐν ἡμῶν
 κέχελο, καὶ τοῖς μετὸν αὐτῶ, καὶ μάλα ῥαδίως,
 ἐτέρ' ἐσι Θεὸς ἀληθῶς, καθὰ διαλείνεσθε,
 κἀνεῦσαι μόνον, καὶ ἀρήτω δυνάμει τὰς τῶ
 ἐπιγῆς μελασῆσαι καρδίας εἰσγε τὸ ἐλέσθαι E
 δρᾶ, καὶ μὴν καὶ Φρονεῖν τὸ ἀνδάνον αὐτῶ, καὶ τὸ
 γε οὐ δεῖν διαξιάνααι θεοφιλῶς; Ἐγὼ δὲ πρὸς
 αὐτὰ δαίην ἂν διημάρηκεν ἐν ἄρα σιοπῶ,
 καὶ ἔξ τῶ Φέρεται τῶ εἰκότος ὁ θεῖός τε καὶ ἀκή-
 ρατῶν, καὶ ἐκ ἐυθύν τῶ πρέποντι ἀπενη-
 νέχθη Φομέν αὐτόν; ἂρ' ἐν ἐσμέν ἀμείνους ἢ
 μεῖσις σύνετιν τῆς ὅλης σοφίας; καὶ ἀμιλλήσε-
 ται μὴ ἡλίω ῥύχνος; ἴσως ἀλήσει ἡμία σαγῶν πρὸς ὅλην ταυτηνὴ τὴν εὐνειάν καὶ ἀμέτρητον
 mari

voce reiicit. Prædictum est illud Chri-
 sti mysterium, & multi sancti vatici-
 nati sunt, qui nec vno nec eodem tem-
 pore fuerunt. Quum ergo res omni-
 um vocibus consentiant, & ipsum ex-
 perimentum istud clamet, credible non
 est reperiri nonnullos, qui fidem adhi-
 bere nolint; sed veritati repugnando
 non multum a deliris & mente percul-
 sis absint, tametsi res ipsis quoque Græ-
 corum primoribus non incredibilis esse
 quodammodo videtur. Plato quippe
 de suis Diis dixit: De aliis autem Dæmo-
 nibus dicere, aut cognoscere eorum gene-
 rationem, nostris viribus maius est.
 Credendum autem est iis, qui prius illam
 explicarunt, quippe qui ab Diis orti, ut
 aiebant, eos ut suos maiores norant.
 Fieri ergo non potest, ut Deorum liberis
 fidem non adhibeamus, quamvis nec argu-
 mentis nec rationibus certis eorum ora-
 tio confirmetur: sed quia res suas enun-
 ciare præ se ferunt, ex legis præscripto cre-
 dendum est. Itane igitur, o boni, Ari-
 stonis filium suspicatis, licet absque ve-
 risimilibus & necessariis demonstratio-
 nibus dicat, Deorum nepotibus fidem
 esse adhibendam, prædicantibus res
 suas; iure autem repudiari Prophetarum
 vaticinia, & falsa esse quæ per Spi-
 ritum sanctum edita sunt oracula con-
 tenditis? Atqui falsorum Deorum ne-
 potibus nihil est cur iure credatur: ni-
 hil enim admirabile patrarunt; sanctis
 autem Prophetis ipsum probitatis decus,
 & familiaritatis cum Deo splendor,
 auctoritatem conciliat, & quod eius
 virtute abunde locupletati opera patra-
 runt humanis maiora. At enim dicent
 forsitan aduersarii: Cur plane factus ho-
 mo est, & carnem ac sordes nostras
 pertulit, quum ei liceret, idque facil-
 lime, si reuera Deus est, ut contendi-
 tis, solo nutu ac ineffabili virtute,
 hominum corda transferre ad ea susci-
 pienda & sentienda quæ vellet, &
 pie ac religiose viuendum? Ad hæc
 ego dixerim: Aberratne a scopo igitur
 diuina & incorruptibilis mens, eamque
 deflectere quodammodo a recto di-
 cimus? An ergo solidam illam sapientiam
 prudentia vincimus? Et cum
 sole contendat lucerna? Et gutta v-
 nica cum toto hoc vasto & immenso

Esaï. 40.

mari comparabitur? At quis diuinum illum prophetam Esaïam non mirabitur, clare & sapientissime proclamantem: *Quis mensus est manu aquam, & calum palmo, & vniuersam terram pugillo? Quis constituit montes pondere, & valles statera? Quis cognouit mentem Domini?* Nam vt palmo calum metiri non possumus, & vniuersam terram pugillo, nec montes & valles impone trutinæ: ita cuiusuis hominis, imo rationalium creaturarum omnium, vires excedit, supernaturalem & supremam mentem peruidere ac metiri. Si quis ergo summa illa sapientia se perspicaciorem dicere audet, Deum arguat: cæterum delirare se intelligat. Furor enim istud est, & hominis mentis emotæ oratio. Sin autem nemo non fateatur, tantum se summa sapientia inferiorem, quantum ipsa minor secundum naturam esse videatur: annon sapientis erit, ei certe vni concedere cognitionem eius quod sibi maxime conuenit? Nec enim quidquam fecerit, quod utique non oporteat eo vnoque modo, quo factum est, se habere. Est & alia ratio, quam necessario considerandam & asserendam puto. Quæcunque enim est in cælis rationalis & intellectualis creatura, liberis ad quidlibet agendum motibus impellitur, & nutus habet omni necessitate solutos. Ita enim factum est profus, vt boni iure laudentur ac donentur præmiis, vituperandi autem censeantur improbi. Vt ergo nos ipsi quoque ad quiduis honestum sponte feramur, libera mente hominem in terra degere permittit Deus. Atque ita principio contigit. Ipse enim suæ voluntatis habenas tenet, ac liberis motibus in vtrumque fertur, bonum scilicet ac malum. Quapropter si ineffabili quadam & diuina virtute & efficacia vtendo, vniuscuiusque mentem ad bene agendum transtulisset, & imperium ipsi bonum etiam nolenti statuisset, non iam istud mentis fructus esset, adeoque nec digna laude res, sed necessitatis potius, & non voluntariæ cupiditatis. At quomodo nos opificem reprehensione & probro liberabimus, qui principio quidem permiserit hominem suæ voluntatis impulsione gubernari, postea vero necessariis vicissitudinibus subiecerit, ac veluti quibusdam inuitabilibus cupiditatibus illigavit, ad id

Aθάλασσαν; καίτοι πῶς ἐκ ἀνάγκης ἰσχυροῦς τὸν θεοπέσιον προφήτην Ἠσαΐαν, ἀνακεκραγότα σαφῶς καὶ μάλα ἐμφρόνως τίς ἐμέτρησε τῆ χειρὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸν ἔρανον σπιθαμῆ, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν δρακί; τίς ἔσησε τὰ ὄρη σταθμῶν, καὶ τὰς νάπας ζυγῶν; τίς ἔγνωεν κυρεῖς; ὡς περ ἦ ἐσὶ τῶν ἀμηχάνων σπιθαμῆ μετῆσαι τὸν ἔρανον, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν δρακί, ὄρη τε καὶ νάπας ἐπιθεῖναι ζυγοῖς ἕτως ἀνέφιλον ἀνθρώπων παντὶ, μάλλον ὅτι ἀπάση κτίσει λογικῆ, τὸν ὑπερφυσῆ καὶ ὑπέρταλον διειδέναί τε καὶ ἀναμετῆσαι νῦν. Ἐἰ μὲν ἔν ἐσὶ τις ὁ φάναι τολμῶν τὰ ἀμείνω δύνασθαι σκοπεῖν τῆς ὅλης σοφίας, ἐπιμάστω θεός· πλὴν ἴσω λεληθηκώς. μανία ἦ τῆτο γε, καὶ ἀνδρὸς ἐξενηκός· καὶ παραπάνωτος λόγος. εἰ δὲ ἀπασι τῶν συμφήσειεν ἂν, τοσῶτον ἠτλήσθαι τῆς ὅλης σοφίας τὸν ἀνθρώπινον νῦν, ὅσον περ ἂν αὐτῆς καὶ τῆ φύσιν ὁρῶτο μειονεκτιζόμενος· πῶς ἐκ ἂν εἴη σοφὸν τὸ αὐτῆ **C** δὴ καὶ μόνῃ παραχωρεῖν εἰδέναί το ὅτι μάλα πρέπον αὐτῆ; ἔν ἂν τι δράσειεν, ὃ μὴ χεῖρ ἤ περ μόνως τε καὶ ἕτως ἔχειν ὡς γέγονε. καὶ καθ' ἕτερον δὲ τρόπον χρῆναι ἦ οἶμαι καμεινοῖδεῖν, καὶ μὴν καὶ φράσαι. πᾶσα μὲν ἦ ἐν τοῖς ἔρανοῖς λογικῆ καὶ νοερά κτίσις, αὐθαίρετον ἔχει τὴν ἐφ' ὅπερ ἂν ἐλοῖτο τῶν πραγμάτων ὁρμῆν, καὶ ἀνάγκης ἐλευθέραν τὴν ἐφ' ἐκαστῶ ῥοπῆν. ἦν ἦ ἕτω καὶ ἕχ' ἑτέρως, εὐφημίας μὲν καὶ γερωῶν ἀξιόσθαι τῆς ἀγαθῆς ἐν δίκῃ καθορίζεσθαι **D** δὲ τῶν φαύλων τὸ καλεψέχθαι δεῖν. ἵνα τοίνυν καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ πρὸς πᾶν ὅτι ἐν τῶν ἀγαθῶν ἐβελοντὶ διασείχωμεν, ἀκαλαδίασθαι γνώμη διαβίβην ἐπὶ γῆς τὸν ἀνθρώπον ἐφῆκε θεός. καὶ ἕτω γέγονεν ἐν ἀρχαῖς. ἀνῆπται ἦ αὐτὸς τὰς τῶν εὐθελημάτων ἠνίας, καὶ αὐτοκελεύσεις ἐπ' ἄμφω φέρεται ῥοπᾶς, εἰς γε τὸ ἀγαθὸν φημι, καὶ τὸ μὴ ἕτως ἔχων. Οὐκ ἔν ἐἰ ἀρρήτω τινὶ καὶ θεοπρεπεσάτω δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ χρώμενος, μελεκόμισε τὸν ἐκαστῶ νῦν εἰς ἀγαθουργίας, καὶ **E** δυσεξίτηλον αὐτῶ καὶ ἕχ' ἐκούλι λοιπὸν ἐτίθει τὸ ἀγαθὸν, γνώμης μὲν ἔν ἐκέτι τὸ χεῖρμα καρπός, ἕτε μὴν ἐπαμνων ἀξιόν, ἀνάγκης δὲ μάλλον καὶ ἀβελήτης πλεονεξίας. εἶτα τίνα τρόπον μῶμυ καὶ γραφῆς ἀπαλλάξομεν τὸν δημιουργόν, ἐφέντα μὲν ἐν ἀρχαῖς ταῖς τῶν ἰδίων θελημάτων ὁρμᾶς ἠνιοχεῖσθαι τὸν ἀνθρώπον, ὑποζεύξαντα δὲ μετὰ τῆτο περιτροπῆς ἀναγκάσθαι, καὶ οἷον τισὶ πλεονεξίας ἀφύκτοις ἐκκαλα-

δεοντα προς γε το δεῖν αποπεραίνειν εὐ μάλα τὸ
 ἀρέσκον αὐτῷ; εἰ δὲ ἦν ἀμεινον εἶπερ ἔτως
 ἔφοι, τί μὴ γέγονεν ἐν ἀρχαῖς, ὑπεροδλήσας
 δὲ ὡσπερ ἀνεκόμιζε μόλις ἐπὶ τὸ σώζειν εἶδος,
 ἢ μεθίστησιν ἐν ἐλευθέρως, ἠναγκασμένως δὲ
 μᾶλλον ἐπὶ τὸ δεῖν ὁράσθαι πιστῶς; Ἄρ' ἐν ἐν-
 δαιασὸν ἔτι, μᾶλλον δὲ ἔχ' ἀπασιν ἐναργές, ὡς
 τῆς θείας τε καὶ ἀπορήτης βελῆς πάντῃτε καὶ
 πάντως καταγορεύσομεν, ὡς ἐν εὐ τιθείσης
 τὰ κατ' ἡμᾶς, ἀλλ' ἔξω πα εἰσὶ οἰοῖναι πῶς
 ἐκκεκομισμένης, ἢ τὸ ἀνωμήτως ἔχον ἔχ' ὁ-
 ρώσης ἐν ἀρχαῖς; ἀπαγε τῆς δυσβελίας. ὀκ-
 νεῖν ᾧ εἰς λόγους τῶς ἐπὶ γε τῆτοις εὐσεβέες. ἔδει
 δὲ ἐν ἐκ ἠναγκασμένως, πειθοῖ δὲ μᾶλλον,
 μεταβιάσαι πρὸς τὸ εὐήμιον τῶς τῶν ἱερῶν
 σπυδατμᾶτων ὀλιωρήσαντας, ἢ μονοεχίσιλη-
 ρὸν καὶ ἀγέρωχον ἀντανισάντας Θεῶ τὸν τῆς ἐ-
 αὐτῶν διανοίας ἀυχένα. Ταύτη τοι προήλθεν
 ἀνθρωπος παραδόξως, καὶ ὑπὲρ νῦν ἀνθρώ-
 πινον, ὁ μονογενῆς τῶ Θεῶ Λόγος, ἢ συνερά-
 Φη τοῖς ἐπὶ γῆς, τῆτο μὲν σημείους τε ἢ τέρασι
 τοῖς ὑπὲρ ἀνθρώπων φύσιν τε ἢ δύναμιν, ἀνα-
 πείθων ἐννοεῖν ὅτι Θεὸς ἦν, ἐν εἶδει τῶ κατ' ἡ-
 μᾶς χρεωδέστατα γεγονῶς, ὡς ἔφην τῆτο ὅτ' αἰς
 ὑπὲρ νόμον εἰσηγήσει τῆς ἀληθῆς ἐυζωίας
 ὑποφαίνων τρόπος, καὶ τερθρείας Ἰσδαϊκῆς
 ἐπέκεινα τιθείς, ἢ τῆς ἀληθῆς θεογνωσίας ταῖς
 τῶν πιευόντων καρδίας ἐπαναστρέπτων τὴν
 γνῶσιν. ἔστι ᾧ αὐτὸς ἢ ἀλήθεια, τὸ τῶ Θεῶ καὶ
 πατρὸς γνήσιον γέννημα. Εἰ μὲν ἐν ἀνθρωπον
 ὄντα κοινὸν τεθεοποιῆσθαι φημέν, ἢ τῆ αγία τε
 ἢ ὁμοσιῶ Τριάδι ἕτερον Θεὸν ἐπεικρίνομεν,
 ἀνθρωπολατρεία τὸ χρῆμα, καὶ ἕτερον ἔδεν.
 εἰ δὲ φύσει τε καὶ ἀληθῶς Υἱὸν, καὶ ἐκ τῆς ἐ-
 σίας τῶ Θεῶ ἢ Πατρὸς ἀναλάμψαντα Λόγον,
 τὸν τῶν ὄλων γενεσιεργὸν ἢ τεχνίτην, ὁρατῶν τε
 ἢ ἀορατῶν, ἀιδῆτῶν τε καὶ ἐπιστῆτῶν, τὴν πρὸς
 ἡμᾶς ὁμοίωσιν ὑπελθεῖν ἀρήτως τε καὶ ὑπὲρ
 νῦν αἰ θεόπνευσοι χρησιμῶδσι γραφαῖ, με-
 μενηκέναι γε μὴν καὶ ἔτω Θεόν. (ἀτρεπὶ Θεῶ ᾧ
 καὶ φύσιν ἐστὶ,) τί τὸ ἀπίθανον, ἢ καλεψευμένον,
 ἢ ἢ ἀνέφικτον ὄλως ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν ὁράται δό-
 γμασιν; Ἄλλα ᾧ βραχύ φασὶ τὸ σῶμα τὸ ἀν-
 θρώπινον, ἢ ῥύπα μεσόν. ἀληθῆς τῆτο, καὶ ἐκ
 ἀρνήσομαι. πλὴν ἐκεῖνο αθρεῖ. γέγονε μὲν ᾧ,
 ὡς ἔφην, ἐν ὁμοίωματι ἀνθρώπων, ἢ τὸ γε-

quod sibi visum fuerit peragendum?
 Quod si prastabat ita se habere, quidni
 a principio factum fuit, sed serius mu-
 tato veluti consilio ad salutis statum
 vix quodammodo retulit, transfert-
 que non libere, sed necessario potius
 ad fidem profitendam? Num ergo iam
 dubium est, immo numquid patet omni-
 bus, nos diuinum & ineffabile consili-
 um utique sugillaturos, quasi res hu-
 manas minus recte statuerit, sed ultra
 decorum quodammodo extulerit, ne-
 que perfectas rerum rationes principio
 viderit? Apage cum ista infania. Pium
 enim est timide & cunctanter de his re-
 bus differere. Decebat ergo non vi,
 sed persuasione potius, ad obediendum
 eos adducere, qui pium viuendi genus
 contemnebant, quique duram & tan-
 tum non intractabilem mentis suæ cer-
 vicem Deo opponebant. Quocirca
 homo prodiit admirabili ratione, &
 supra captum humani ingenii, Dei Ver-
 bum illud vnigenitum, & conuersatum
 est cum hominibus; partim quidem
 signis & prodigiis naturam & virtutem
 hominis superantibus, persuadens se
 Deum esse, factum in forma hominis
 vtilissime, vti dixi; partim vero adhor-
 tationibus lege maioribus veræ probita-
 tis rationes exponens, & ab Iudaica il-
 los obseruatione longe remouens, ac
 religionis veræ notitia corda credenti-
 um irradians. Est enim ipse veritas,
 germanum illud Dei & patris genimen.
 Si ergo hominem, communis quum esset,
 deificatum esse dicimus, & sanctæ ac
 consubstantiali Trinitati alium Deum
 insuper inducimus, hominis adoratio
 istud erit, ac nihil aliud. Sin autem
 naturalem & verum Filium, & Ver-
 bum ex substantia Dei & Patris efful-
 gens, vniuersorum auctorem & condito-
 rem, tum quæ visu cernuntur aut non
 cernuntur, tum quæ sensu aut mente
 percipiuntur; nostram similitudinem
 subiisse ineffabili ratione & supra mentis
 humanæ captum diuinæ Scripturæ prædi-
 cant, adeoque ita Deum mansisse: (est
 enim secundum naturam immutabilis)
 quid incredibile, aut vituperandum,
 aut etiam incomprehensibile prorsus
 videtur in nostris dogmatis? Sed enim
 angustum est, inquit, corpus huma-
 num, & sordibus plenum. Verum
 istud; neque inficias ibo. Veruntamen
 illud considera. Factus est enim, vti dixi, in similitudine hominum, iuxta Scriptu-

ras, & revera in specie nostra. Non tam dicimus contractum fuisse illum, qui capi nequit, neque certe corporis mensura comprehensum. Valde enim stultum & absurdum plane est, eiusmodi quidpiam de naturali ac vero Deo dicere. Nam quum sit vnus ac solus Filius, & omnem plane imaginationem corpoream excedat; totus est per communicationem in omnibus, & vbiq; & in singulis per affectum, non in partes sectus, non diuisus, sed extra omnia natura, & in omnibus Deus. In illo autem purissimo & sancto corpore inhabitavit quidem plenitudo deitatis corporaliter, sicut scriptum est, & erat tanquam in propria carne: quin & sic implebat omnia. Et quemadmodum solis radius, si in cœnum aut alias sordes incidit, nihil tamen inde labis capiet: sic etiam incontaminata illa & incorrupta natura, licet cum terrenis forte corporibus versetur, iuuat illa potius quam quicquam propterea labis in se exprimat. His etiam illud addendum puto. Nostra corpora & affectibus vincuntur, & in voluptatis studium facile cadunt, & in seipsis laborant lege peccati. Sed in diuino & sancto Christi corpore nullas eiusmodi perturbationes fuisse dicimus, sed euauerunt omnes affectus etiam vehementissimi, & sanctificatione, tanquam propria res esset Verbi ipsi vniti & inhabitantis, locupletatum est. Sanctum enim templum erat eius, qui omnem aliam quoque creaturam sanctificat. Miror porro apud Græcorum filios Porphyrii & Iuliani placita tantopere suspici, Christiana vero derideri, quamuis rerum omnium veritatem in seipsis vtique pariant. Nos enim, vt antea diximus, vnigenitum Dei Verbum incarnatum esse credimus, vt genus hominum saluaret: Porphyrius autem quoddam genus esse Deorum contendit, quos etiam in homines mutari certis temporibus ait, ceu nostram vitam in deliciis habentes. Iulianus porro de Æsculapio, nescio quid cogitans, ita scribit: *Pene me fugit Solis ac Iouis donorum maximum, illud vero non abs te ad finem seruaui. Non enim nostrum duntaxat proprium est, sed Græcis, vt arbitrator, commune, nostris gentilibus. Iupiter enim inter ea que mente cernuntur ex se genuit Æsculapium: in terra vero per facundam*

A γραμμένον, καὶ ἐν εἴδει τῷ καθ' ἡμᾶς ἀληθῶς. πλὴν ἔσυνεσάλαθα φαιμέν τὸν ἀχώρητον, ἕτε μὴ τῷ τῷ σώματος ἐμπερικειλήθηται μέτρῳ. κομιδῇ ᾧ εὐηθεῖ καὶ ἀσύνηλον ὀλοτρόπως τοῖς τόντι φάνασι περὶ Θεῶ τῶ καὶ φύσει καὶ ἀληθῶς. εἰς μὲν ᾧ ἂν καὶ μόνῳ Υἱός, καὶ σωματικῆς φαντασίας ἐπέκεινα παντελῶς, ὅλος ἐστὶ καὶ μέθεξιν ἐν παντί τε καὶ πανταχῇ, καὶ ἐν τοῖς καθ' ἕνα σχετικῶς, μὴ μεριζόμενῳ, μὴ τεμνόμενῳ, ἀλλ' ἐξὼ πάντων τῆ φύσει, καὶ ἐν πᾶσιν ὁ Θεός. ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ πανάγνῳ καὶ ἀγίῳ σώματι κατώκηκε μὲν τὸ πλῆρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, καθὰ γέγραπται, καὶ ἦν ὡς ἐν ἰδίᾳ σαρκί, πλὴν ἐπλήρη καὶ ἕτω τὰ πάντα. ὥσπερ δὲ τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνῃ, ἢ τέλμασιν ἐμβαλῆσης ἤγχαν ἐτέραις ἀκαθαρσίαις, περὶ αὐτὴν ἔσαι τὸ βλάβος ἕδεν ἕτω καὶ ἡ ἀχραιῖ καὶ ἡ ἀκήραῖ φύσις, καὶ εἰ ὠμίλησε τυχὸν τοῖς ἀπογῆς σώμασιν, ὀνήσει μᾶλλον αὐτὰ καὶ τῶν ἀδικεῖν **C** πεφυκότων ἕδεν εἰς εἰαυτὴν ἀναμάζεται. Προσεπειπεῖν δὲ οἶμα καὶ κείνο πρέπει. τὰ μὲν ᾧ ἡμέτερα σώματα καὶ παθῶν ἠτῆται καὶ πίπται ῥαδίως εἰς τὸ φιλήδονον, καὶ τὸν γε τῆς ἀμαρτίας ἐν σφίσι αὐτοῖς ἠρώσημασι νόμον. ἀλλ' ἔκ ἐν τε τῷ θείῳ καὶ ἀγίῳ τῷ Χριστῷ σώματι τοῖς τόντι κενιῆσθαι φαιμέν, ἀλλ' ἦν ἅπαντα φρεῖδα καὶ ἐλοπάτατα τῶν παθῶν, καὶ ὡς ἰδίου γεγονός τῷ ἐνωθέντῳ αὐτῷ καὶ ἐνοικεῖνος λόγῳ, κατεπλάτει τὸν ἀγιασμόν. καὶ ᾧ ἦν ἀγίῳ **D** τῷ καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν ἀγιάζοντῳ κτίσιν. Καταλέθηπα δὲ, ὅτι τῶν μὲν Πορφυρίῃ τε καὶ Ἰουλιανῷ δογμάτων τε καὶ λόγων πολὺ τὸ θαῦμά ἐστι παρὰ τοῖς Ἑλλήνων παισὶ, γελῶσι δὲ τὰ Χριστιανῶν, καὶ τοῖς τῷ ἐφ' ἅπασιν ἀληθῆς ἐν γε δὴ σφίσι αὐτοῖς ὠδίνοντα. ἡμεῖς μὲν ᾧ, καθὰ φθασαντες εἶπαμεν, τὸν μονογενῆ τῷ Θεῷ λόγον ἐνανθρωπήσαι πιστεύομεν, ὑπὲρ γε τῷ σώσαι τὴν ὑπ' ἕρανόν Πορφυρίῃ δὲ γένῳ εἶναί τι Θεῶν διαλείπειν, ἕς δὴ καὶ τρέπεσθαι καὶ καρῆς εἰς ἀνθρώπους φησὶν, οἶνει τὸν καθ' ἡμᾶς ἀθύροντας βίον. Ἰουλιανός γε μὴν περὶ Ἀσκληπιῷ φησὶν ἔκ οἶδ' ὅτι διενθυμέμενῳ ἔλαθέ με μικρῷ τὸ μέγιστον τῶν Ἡλίου καὶ Διὸς δώρων. εἰκότως δὲ αὐτὸ ἐφύλαξα ἐν τῷ τέλει. καὶ γὰρ ἔκ ἰδίου ἐστὶν ἡμῶν μόνον, ἀλλ' οἶμα κοινὸν πρὸς Ἑλληνας, τῶς ἡμετέρους συγγενεῖς. ὁ γὰρ τοῖ Ζεὺς ἐν μὲν τοῖς νοητοῖς ἐξ αὐτῷ τὸν Ἀσκληπιὸν ἐγέννησεν. εἰς δὲ τὴν διὰ τῆς ἡλίου γο-
ο ο ι j

νίμω ζωῆς ἐξέφηεν. ἔτος ἐπὶ γῆς ἐξ ἔρανθ' Α
 ποιησάμενος τὴν προόδον, ἐνοειδῶς μὲν ἐν ἀν-
 θρώπων μορφῇ περὶ τὴν Ἐπίδαυρον ἐνεφάνη.
 πληθυνόμενος δὲ ἐνθεν ταῖς περιόδοις ἐπὶ πᾶ-
 σαν ὤρεξε τὴν γῆν τὴν σωτήριον ἑαυτοῦ δεξιάν.
 Καί τοι τίς ἠγνόηκεν, ὅτι τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην
 εὖ μάλα καλωρθωκῶς, καὶ ταῦτό δὴ τῆτο καὶ μό-
 νον, παρὰ γε τοῖς εἰδόσιν αὐτὸν ἐθαυμάζετο, πέ-
 πραχε ἢ τῶν ἀξιαγῶν ἔδεν; τί γὰρ τῶν Ἀ-
 σκληπιῶν γέγονεν ἀξιακῶν; μᾶλλον δὲ τίς ἔ-
 τω διόλωλεν οἰκτρῶς; καλεπρήστη γὰρ κεραυ-
 νῶ, καὶ μὴν καὶ εἰς δεῦρο κεῖται νεκρὸς, ἔδὲ ὅποι-
 ποτε γῆς ἐστὶν εἰδῶτων τῶν προσκυνόντων αὐ-
 τῷ. Ὅτι δὲ ψευδοεπεῖ, προελθεῖν μὲν ἐξ ἔρανθ'
 λέγων, ὀρέξαι δὲ καὶ πᾶσιν τῇ γῆ τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα
 σωτήριον, κἂν εἰ μή τις λέγοι τὴν καθ' ἡμᾶς, αὐτὰ
 βοήσει τὰ πράγματα. πῶς γὰρ ἐστὶ τὰ ἐκεῖνα,
 καὶ ποίας ἠξιώται μνήμης; γενεαλογεῖται μὲν
 γὰρ παρὰ τοῖς ἰατρῶν παισὶν, ἅτε δὴ διαπρέψας
 ἐν ταύτῃ τῇ τέχνῃ. Κορωνίδος γε μὴν ἐκπε-
 Φυκέναι Φασὶν αὐτὸν, ἀθλίας περὶ καὶ ἀσήμερ-
 νακός. Ἄρ' ἐν ἐξέσει μὲν Ἰσραηλῶν μυθοπλα-
 σεῖν ἂ βέλεια, καὶ τῆτο ἀνεπιπλήλως, καὶ ὕ-
 λης ἡμῶν ἀναγράφειν πολὺ νοσηντας τὸ ἀ-
 καλλές, καὶ ἀπιθάνως ἐσνευσασμένους, καὶ γυμνὰς
 ἀποδείξεων τῶν ἐξ ἀληθείας καὶ πραγμάτων ὡμο-
 λογημένων, ἀθυροστομίας δὲ ποιῆσαι πρόφασιν
 τὸ ἔτος ἐξαιρετὸν καὶ σεπτὸν ἀληθῶς μυστήριον,
 ὃ προεῖρηται μὲν διὰ τε τῶ νόμου καὶ Προφητῶν
 ἀγίων, ἠχθη γε μὴν εἰς πέρας, ἐνανθρωπή-
 σαντος τῶ μονογενεῖς; εἰ μὲν ἐν τοῖς προηγου-
 μένοις ἔ προσμεμαρτύρηκεν αὐτὸ τῶν πραγ-
 μάτων τὸ πέρας, εὐάφορμον αὐτοῖς τῆς ἀπιστίας
 τὸ χρεῖμα· εἰ δὲ ἐξ αὐτῶν ἐνεσην τῶν εἰκότων ἰδεῖν,
 ὡς βέβηκεν εἰς πέρας ἅπαντα τὰ πάλαι προη-
 γελμένα, καὶ ἀπώλιε μὲν τῆς πρὸς Θεὸν οἰ-
 κειότητος, ὡς κυριοκλόνος ὁ Ἰσραὴλ, προσελή-
 φθη δὲ διὰ πίσεως τῶν ἐθνῶν ἢ πληθῶς, τί τὸ
 ἀπιστεῖν ἀναπειθῶν αὐτῶν, ἔκ' ἔχω νοεῖν. μᾶλλον
 δὲ, ὡς ὁ θεὸς πέσει γράφει Παῦλος, ὁ Θεὸς τῶ
 αἰῶνος τῆτος, τῆτ' ἔσω, ὁ νομιθεῖς εἶναι Θεὸς
 ἐν τῷ αἰῶνι τῆτω, ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν
 ἀπίστων, εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι τὸν Φωτισμὸν τῶ
 εὐαγγελίου τῆς δόξης τῶ Χριστοῦ, ὃς ἔλαμψεν ἐν
 ταῖς καρδίαις ἡμῶν, πρὸς Φωτισμὸν τῆς γνώ-
 σεως αὐτοῦ. δι' ἃ καὶ μεθ' ἃ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἢ
 δόξα σὺν ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τὰς αἰῶνας,
 Ἀμήν.

*Solis vitam editus est. Hic e calo inter-
 ram progressus, una quidem in hominis
 forma circa Epidaurum apparuit. Inde
 longius profectus, in omnem terrarum
 orbem salutarem suam dexteram extendit.*

Quamquam quis nescit, illum ob singu-
 larem medicae artis peritiam, eoque
 solo nomine, in admiratione fuisse apud
 eos, quibus notus erat, ceterum nihil
 admirabile patrasse? Quid enim fertur
 memoratu dignum de Aesculapio? im-
 mo vero quis tam miserabili modo peri-
 rit? Fulmine enim conflagrauit, hodie-
 que mortuus iacet, quum vbinam ter-
 rarum sit, ne eius quidem cultores sci-
 ant. Mentiri porro Iulianum, quum
 ait illum e calo quidem produsse, &
 salutarem suam manum vniuerso ter-
 rarum orbi porrexisse, etsi nullus e
 nostris dicat, ipsa res clamabunt.
 Vbi enim facta sunt illius, & quali mo-
 numento honestatus est? Quippe ge-
 nealogia eius apud medicorum filios ce-
 lebratur, maxime quod in illa arte
 claruerit: veruntamen prognatum i-
 ipsum aiunt ex Coronide, misera nempe
 & ignobili muliere. An ergo Iuliano
 licebit impune fingere quae velit, & in-
 famas nugas scribere, fabulasque in-
 credibiles, veris argumentis ac rebus
 certis destitutas, occasionem vero petu-
 lantiae ex illo tam eximio tamque au-
 gusto mysterio capere, quod praedictum
 quidem est per legem & sanctos Pro-
 phetas, veruntamen ad exitum perdu-
 ctum, postquam homo factus est Vni-
 genitus? Si ergo ipse rerum exitus ea
 quae prius dicta sunt non comprobauit,
 incredulitas illis percommode ceciderit:
 sin autem ex ipsis rebus coniecere li-
 cet, ad exitum peruenisse omnia quae
 olim praedicta sunt, & ab amicitia Dei
 Israelem, quippe qui Dominum neca-
 verit, excidisse, multitudinem vero
 gentium per fidem assumtam: quid
 ad incredulitatem eos induxerit, in-
 telligere non possum. Immo vero, vt
 diuinus scribit Paulus, *Deus seculi bu-* 2. Cor. 4
ius, hoc est, ille qui putatur esse
Deus in hoc seculo, excacauit mentes
infidelium, vt non fulgeat eis illumina-
tio Euangelii gloriae Christi, qua illuxit
in cordibus nostris ad illuminationem
scientiae eius: per quem, & cum quo, Deo
& Patri gloria cum sancto Spiritu in se-
cula, Amen.